

Eduardo Galeano

Kadınlar*

Türkçesi: Süleyman Doğru

*SEL

KADINLAR*

EDUARDO GALEANO, Montevideo, Uruguay'da orta sınıf Katolik bir ailede doğmuştur. Çocukluğunda futbol oyuncusu olmak istemiş, gençliğinde birçok farklı işte çalışmıştır. On dört yaşında ilk politik çizgi romanı, Sosyalist Parti'nin haftalık yayın organı *El Sol*'da yayınlanmıştır. Gazetecilik kariyerine 1960'larda, *Marcha*'da editör olarak başlamıştır. 1973'teki askeri darbe sonucunda hapse atılmış, daha sonra da sürgüne yollanmıştır. Arjantin'e yerleşmiş ve bir kültür dergisi olan, *Crisis*'i çıkarmaya başlamıştır. 1976'da Arjantin'de Videla rejimi, askeri bir darbe ile iktidara gelince İspanya'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Galeano, 1985 yılında geri dönebildiği Montevideo'da 13 Nisan 2015'te hayatını kaybetti.

Yazarın, *Ve Günler Yürümeye Başladı*, *Aynalar*, *Latin Amerika'nın Kesik Damarları* ile *Aşkın ve Savaşın Gündüz ve Geceleri* isimli kitapları yayınevimiz tarafından yayımlanmıştır. *Ateş Anıları Üçlemesi*, *Yürüyen Kelimeler*, *Tepetaklak-Tersine Dünya Okulu* ve *Zamanın Ağızları* ise yayın programımızdadır.

***SEL YAYINCILIK**

Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul

Tel. (0212) 516 96 85

<http://www.selyayincilik.com>

E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:

Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat

Cağaloğlu - İstanbul

E-mail: siparis@selyayincilik.com

Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

***SEL YAYINCILIK: 751**

ISBN 978-975-570-773-0

KADINLAR

Eduardo Galeano

Deneme

Türkçesi: Süleyman Doğru

Özgün Adı:

Mujeres

© Eduardo Galeano

© Siglo XXI de España Editores, S. A., 2015

© Susan Bergholz Literary Services ve Onk Ajans aracılığıyla Sel Yayıncılık, 2016

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı

Yayına hazırlayan: Bilge Sancı

Kapak tasarım ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Şubat 2016

Baskı ve Cilt: Yayıncılık Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203

Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Eduardo Galeano

Kadınlar

Türkçesi: Süleyman Doğru

Deneme

Jean-Claude Lauzon'un çok güzel filminin başkarakteri, delilik ve korkudan mustarip Leolo tekrarlayıp duruyordu:

*Düşlediğim için, ben deli değilim,
düşlediğim için, ben ben değilim...*

Galeano çılgın ama yücelik ve düşlerle dolu bir dünyayı anlatıyor.

Bu seçki işte bu sebeple düş ve şiir vasıtasıyla yapılmalıydı. Her kadın tüm kadınları temsil ediyor. Tüm kadınlar bizi delilikten kurtarıyor.

*Galeano yazdığı için, düşünüyorum,
Düşlediğim için, ben ben değilim.*

Şehrazat

Sultan, kendisine ihanet eden birinden intikam almak için hepsinin kellesini uçuruyordu.

Şafak vaktinde evleniyor, gün batımındaysa dul kalıyordu.

Kadınlar birbiri ardında önce bekaretlerini sonra da kellelerini kaybediyorlardı.

İlk gece sonunda hayatta kalmayı bir tek Şehrazat başardı ve daha sonra her yeni gün için yeni bir hikâye anlatarak yaşamaya devam etti.

Birilerinden dinlediği, okuduğu ya da uydurduğu bu hikâyeler kellesini kurtarmasını sağlıyordu. Onları ay ışığından başka bir ışık almayan yatak odasının loşluğunda alçak sesle anlatıyordu. Anlatmaktan keyif alıyor ve keyif veriyor ama çok dikkatli hareket ediyordu. Bazen, hikâyenin tam ortasında, Sultan'ın boynunu incelediğini hissediyordu.

Eğer Sultan sıkılırsa, onun için her şey bitecekti.

Ölüm korkusundan anlatı üstatlığı doğdu.

Modern romanın ortaya çıkışı

Bin yıl önce iki Japon kadın sanki bugünmüş gibi yazdılar.

Jorge Luis Borges ve Marguerite Yourcenar'a göre hiç kimse asla Murasaki Shikibu'nun *Genji'nin Hikâyeleri* adlı, erkek mace-ralarının ve kadınların aşağılanmasıyla usta işi bir yorumu olan eserinden daha iyi bir roman yazmadı.

Diğer Japon, Sei Shônagon da, bin yıl sonra övülmenin onuru Murasaki'yle paylaştı. *Yastıkname* adlı eseri, sözcük anlamı *fırçanın akışına göre* demek olan *zuihitsu* tarzının doğmasma yol açtı. Küçük hikâyelerden, notlardan, düşüncelerden, haberlerden, şiirlerden oluşan çok renkli bir mozaikti bu tarz: Darma-dağınık görünen çok çeşitli bu parçacıklar bizi o döneme davet ediyor.

Anlatma tutkusu (1)

Marcela, Kuzey'in karlı coğrafyasında bulundu. Oslo'da bir gece, şarkı söyleyen ve anlatan bir kadın tanıdı. Kadın, iki şarkı arasında güzel hikâyeler anlatıyor ve bunu, çaktırmadan fal bakan biri gibi küçük kâğıtlara göz ucuyla bakarak yapıyordu.

Oslolu kadın, her tarafında cepler olan devasa bir etek giyiyor, bu ceplerden birer birer kâğıt parçacıkları çıkarıyordu. Her kâğıt parçacığında güzel bir hikâye, bir temelin üzerinde yükselen bir öykü ve her birinde, büyüclük marifetiyle bir kez daha yaşamak isteyen insanlar vardı. O bu şekilde unutulmuşları, ölüleri diriltiyor ve eteğinin derinliklerinden, yaşayarak ve anlatarak yoluna devam eden insanoğlunun yolculukları ve aşkları yavaş yavaş gün yüzüne çıkıyordu.

Tituba

Güney Amerika'da daha çocuk yaşta avlandıktan sonra pek çok kez alınıp satılmış ve Kuzey Amerika'nın Salem şehrine gelene dek birçok sahip değiştirmişti.

Köle Tituba orada, o püriten mabedinde, muhterem peder Samuel Parris'in evinde hizmet ediyordu.

Muhterem pederin kızları ona bayılıyorlardı. Tituba onlara hayalet hikâyeleri anlatınca ya da bir yumurta akında fallarına bakınca, kızlar uyanıkken rüya görmeye başlıyorlardı. Ve 1692 kışında, kızlar Şeytan tarafından ele geçirildiklerinde, yerlerde yuvarlanıp çılgılık atmaya başladıklarında onları bir tek Tituba sakinleştirebildi ve kucağında uyuyakalana kadar başlarını okşayıp kulaklarına hikâyeler fısıldadı.

Mahkumiyetine bu sebep oldu: Tanrı tarafından seçilmişlerin erdemli krallığına cehennemi sokan oydu.

Hikâyeler anlatan kâhin kadın, kasaba meydanında direğe bağlanınca suçunu itiraf etti.

Onu şeytani tariflerle pastalar yapmakla suçladılar ve suçunu kabul edene kadar kırbaçladılar.

Onu cadı toplantılarında çırlıçiplak dans etmekle suçladılar ve suçunu kabul edene kadar kırbaçladılar.

Onu İblis'le yatmakla suçladılar ve suçunu kabul edene kadar kırbaçladılar.

Ve suç ortaklarının asla kiliseye gitmeyen iki yaşlı kadın olduğunu ona söylediklerinde, suçlanan kadın bir anda suçlayana dönüştü ve parmağıyla o iki şeytani kadını işaret edince artık kamçılanmadı.

Ve daha sonra başka suçlananlar da başkalarını suçladılar.

Ve darağacı hiç durmadan çalıştı.

Tanrıların kadınları

1939. *San Salvador de Bahia*

Kuzey Amerikalı antropolog Ruth Landes Brezilya'ya geliyor. Irkçılığın olmadığı bir ülkede siyahların hayatını yakından tanımak istiyor. Rio de Janeiro'da Bakan Osvaldo Aranha tarafından kabul ediliyor. Bakan ona, zenci kanıyla kirlenmiş olan Brezilyalı ırkını temizleme niyetlerinden bahsediyor, çünkü hükümete göre ulusal geri kalmışlığın suçlusu zenci kanı.

Ruth, Rio'dan Bahia'ya geçiyor. Eskiden şeker ve köle zengini valilerin tahtının bulunduğu bu şehirde nüfusun büyük bir çoğunluğunu zenciler oluşturuyor ve dinden müziğe, müzikten yemeğe kayda değer ne varsa hepsi zenci. Ne var ki Bahia'daki herkes –ki buna zenciler de dâhil– açık renk derinin kalitenin kanıtı olduğuna inanıyor. Aslında herkes değil: Ruth, Afrika tapınaklarındaki kadınların zenci olmaktan duydukları gururu keşfediyor.

Bu tapınaklarda, Afrika'dan gelmiş tanrıları bedenlerinde ağırlayanlar neredeyse her zaman kadın rahibeler. Top mermisi gibi yusuvarlak ve göz kamaştırıcı bu kadınlar, gelip kalmanın keyif vereceği evleri andıran iri bedenlerini tanrılara sunuyorlar. Tanrılar, içlerine giriyor ve orada dans ediyorlar. Halk, ele geçirilmiş rahibelerin elinden nefes ve teselli alıyor, onların ağzından kaderin sesini dinliyor.

Bahia'nın zenci rahibeleri asla koca istemiyor, erkeği sadece sevgili olarak kabul ediyorlar. Evlilik saygınlık veriyor ama özgürlük ve neşeyi yok ediyor. Düğünü papazın ya da nikâh memurunun önünde resmileştirmek hiçbirini ilgilendirmiyor:

Hiçbiri kelepçelenmiş bir eş ya da falancanın hanımı olmak istemiyor. Başları dik, ağır ağır salınan rahibeler Yaradılış'ın kraliçeleri gibi davranıyorlar. Onlar erkeklerini tanrılara karşı kıskançlık hissetmek gibi benzersiz bir ıstıraba mahkum ediyorlar.

Sözcüğün üzerine pencere (4)

Magda Lemonnier, gazetelerden sözcükleri, her boyuttan sözcükleri kesiyor ve onları kutularda saklıyor. Kırmızı kutuda öfkeliileri, yeşil kutuda sevgi dolu sözcükleri. Mavi kutuda tarafsızları, sarı kutuda hüünlüleri saklıyor. Saydam kutuda ise sihirli olanları.

Bazen kutuları açıyor ve sözcükler istedikleri gibi karışsınlar diye, hepsini masanın üzerine boşaltıyor. İşte o zaman sözcükler ona olan biteni anlatıyor ve olacak olanı haber veriyorlar.

Kehanetler (1)

Peru'da bir falcı kadın üzerimi kırmızı güllerle kapladı ve yazgımı okudu.

Ardından müjdeledi:

"Bir ay içinde, bir onur ödülü alacaksın."

Güldüm. Bana çiçekler ve başarı kutlamaları sunan o meçhul kadının sonsuz iyiliğine güldüm ve komik tarafı neresi bilmediğim onur sözcüğüne güldüm, çünkü aklıma eski bir mahalle arkadaşım geldi. Çok cahil ama doğrucu bu arkadaş parmağını kaldırarak sık sık şöyle bir hüküm veriyordu: "Yazarlar er ya da geç burjuvalaşırlar." İşte bu yüzden güldüm, falcı kadın da benim gülmeme güldü.

Bir ay sonra, tamı tamına bir ay sonra, Montevideo'da bir telgraf aldım. Telgraf, Şili'de bana *bir onur ödülü verildiğini* haber veriyordu. Bu José Carrasco Ödülü'ydü.

Gecenin sesleri

İsa'dan önce 44 yılının bir gün doğumunda, Calpurnia ağlayarak uyandı.

Rüyasında, bıçak darbeleriyle delik deşik olmuş kocasının kollarında can çekiştiğini görmüştü.

Calpurnia rüyasını kocasına anlattı ve ağlayarak, dışarı çıkmaması için yalvardı, çünkü orada onu ölüm bekliyordu.

Ama Pontifex Maximus, ömür boyu diktatör, ilahi savaşçı, yenilmez tanrı, bir kadının rüyasını ciddiye alamazdı.

Jül Sezar onu eliyle kenara itti ve Roma Senatosu'na doğru ölümüne yürüdü.

Televizyon

Bunu bana İspanyol televizyonunun en popüler yüzlerinden biri olan Rosa María Mateo anlattı. Küçük bir köyde yaşayan kadının biri ona mektup yazıp lütfen doğruyu söylemesini istemiş:

“Ben sizi seyrederken, siz de beni seyrediyor musunuz?”

Rosa María bunu bana anlattı ve ne cevap vereceğini bilmediğini söyledi.

İki sesle

Gitar ve Violeta Parra birlikte büyümüşlerdi.

Biri çağırdığında diğeri geliyordu.

Gitar ve o, gülüşüyor, ağlaşıyor, birbirlerine soruyor ve birbirlerine inanıyorlardı.

Gitarın göğsünde bir delik vardı.

Violeta'mın da.

1967'de bugün, gitar çağırdı ama Violeta gelmedi.

Bir daha asla gelmedi.

O unutmaz

Afrika selvasının tüm patikalarını kim tanıyor?

Fildişi avcılarının ve diğer düşman yırtıcı hayvanların tehlikesini bertaraf etmeyi kim biliyor?

Kendilerinin ve başkalarının izlerini kim tanıyor?

Dişi ve erkek, hepsinin hafızasını kim muhafaza ediyor?

Biz insanların ne duyabildiğimiz ne de deşifre edebildiğimiz sesleri kim çıkarıyor?

Yirmi kilometreden daha uzak bir mesafeye kadar uyaran, yardım eden, tehdit eden ya da selamlayan bu sesleri kim çıkarıyor?

Hepsini o yapıyor, en yaşlı dişi fil. Sürünün en yaşlısı ve en bilgisi. Sürünün en önünde yürüyeni.

Seni resmetme sanatı

Korint Körfezi'ndeki yataklardan birinde yatan bir kadın, odun ateşinin ışığında uyumakta olan aşığının profilini seyrediyor.

Adamın gölgesi duvara vuruyor.

Aşığı şu anda kadının yanında yatıyor ama gidecek. Şafak vakti savaşa, ölüme gidecek. Duvardaki gölgesi, yolculuk arkadaşı da onunla birlikte gidecek ve onunla birlikte ölecek.

Şu anda henüz gece. Kadın korların içinden yarısı yanmış bir odun parçası alıyor ve duvara gölgenin konturlarını çiziyor.

Bu çizgiler gitmeyecek.

Kendisini kucaklamayacaklar, bunu biliyor. Ama en azından gitmeyecekler.

Dünya daralıyor

Bugün Dünya Anadil Günü.

Her iki haftada bir, dünya üzerinde bir dil ölüyor.

Bitki ve hayvan çeşitliliğinde olduğu gibi, insani sözleri kaybettiğinde de dünya daralıyor.

Dünyanın bir ucundaki Tierra del Fuego'daki (Ateş Toprakları) Onas yerli kabilesinin son temsilcilerinden biri olan Ángela Loij 1974'te öldü; böylece o dili konuşan son kişi de.

Ángela tek başına şarkı söylerdi; artık kimsenin hatırlamadığı o dildeki şarkıları başka kimse için değildi.

*O gitmiş olanların
ayak izlerini takip ediyorum.
Yitik bir haldeyim.*

Eski zamanlarda, Onas yerlileri birçok tanrıya tapıyorlardı. Baş tanrının adı Pemaulk'tu.

Pemaulk *sözcük* anlamına geliyordu.

Üç asır gören kadın

Alice 1686'da köle olarak doğdu ve köle olarak yüz on altı yıl yaşadı.

1802'de onunla birlikte Amerika'daki Afrikalıların belleğinin bir kısmı da öldü. Alice okuma yazma bilmiyordu, ama uzaklardan gelen efsaneleri ve yakın civarda yaşanmış hikâyeleri anlatan ve şarkı olarak söyleyen seslerle dopdoluydu. Bu hikâyelerin bir kısmı kaçmalarına yardım ettiği kölelerle ilgiliydi.

Doksan yaşındayken kör oldu.

Yüz ikisinde tekrar görmeye başladı.

Tanrı'nın işi, dedi. Beni o şekilde bırakamazdı.

Ona Ferry Dunks'un Alice'i diyorlardı. Sahibinin emrinde, Delaware Nehri'nin iki yakası arasında gidip gelen yolcuları taşıyan arabalı vapurda çalışıyordu.

Daima beyazlardan oluşan yolcular bu yaşlıların yaşlısı kadınla dalga geçtiklerinde, onları nehrin diğer kıyısında ağaç ediyordu. Bunun üzerine yolcular bağırarak onu çağırıyorlardı, ama bu bir işe yaramıyordu. O görmediği şeyi duymuyordu da.

Yerli Halklar Günü

Rigoberta Menchú, Pedro de Alvarado'nun fethinden dört buçuk asır, Dwight Eisenhower'ın fethindense beş yıl sonra Guatemala'da doğdu.

1982'de ordu Mayaların yaşadığı dağları yerle bir ettiğinde Rigoberta'nın ailesinin neredeyse tamamı öldü ve göbek bağının kök salsın diye toprağa gömüldüğü köy haritadan silindi.

On yıl sonra Nobel Barış Ödülü Rigoberta'ya verildi. Konuşmasında şöyle dedi:

"Bu ödülü, beş yüz yıllık bir gecikmeyle de olsa, Maya halkına saygının bir ifadesi olarak alıyorum."

Mayalar sabırlı insanlardır. Beş asırdır süren bir katliama rağmen hayatta kalmayı başardılar.

Onlar zamanın, tıpkı örümcek gibi, ağını çok yavaş ördüğünü bilirler.

Florence

Dünyanın en ünlü hemşiresi Florence Nightingale, çok sevdiği bu ülkeye hiç seyahat edememiş olsa da, doksan yıllık ömrünün büyük bir kısmını Hindistan'a adadı.

Florence hasta bir hemşireydi. Kırım Savaşı'nda tedavisi mümkün olmayan bir hastalık kapmıştı. Ancak Londra'daki odasından Hindu gerçekliğini Britanya kamuoyunun gözleri önüne sermeyi amaçlayan sonsuz sayıda makale ve mektup kaleme aldı.

**Açlık çekenlere karşı emperyal kayıtsızlık üzerine:*

Fransa-Prusya Savaşı'ndakinden beş misli fazla ölüm. Hiç kimse olayın ciddiyetinin farkında değil. Nüfusunun üçte birinin tarlaları kemikleriyle beyazlatmasına bilerek göz yumulduğunda, Orissa'da çekilen açlıkla ilgili hiçbir şey söylemedik.

**Kırsal mülkiyet üzerine:*

Tambur kendisine vurulması için para öder. Yoksul köylüyse yaptığı her şey için ve büyük toprak sahibinin yapmayıp kendi yerine yoksul köylüye yaptırdığı her şey için öder.

**Hindistan'daki İngiliz adaleti üzerine:*

Bize yoksul köylünün kendini savunmak için İngiliz adaletine sahip olduğu söyleniyor. Gerçek böyle değil. Hiç kimse kullanamadığı bir şeye sahip değildir.

**Yoksulların sabrı üzerine:*

Tarımsal isyanlar Hindistan'ın tamamında gündelik, sıradan olaylara dönüşebilir. Bu milyonlarca sessiz ve sabırlı Hindunun sonsuza kadar sessizlik ve sabır içinde yaşayacağına dair elimizde hiçbir garanti yok. Gün gelecek, dilsizler konuşacak, sağırklar işitecek.

Louise

"Ben onların bildiklerini bilmek istiyorum," demişti.

Sürgün arkadaşları bu vahşilerin insan eti yemekten başka bir şey bilmedikleri konusunda onu uyardılar:

"Oradan sağ çıkamayacaksın."

Ancak Louise Michel, Yeni Kaledonya yerlilerinin dilini öğrendi, selvaya daldı ve oradan sağ çıktı.

Yerliler ona üzüntülerini aktardıktan sonra oraya niye gönderildiğini sordular:

"Yoksa kocanı mı öldürdün?"

Onlara Komün'le ilgili her şeyi anlattı:

"Ah! Şimdi tamam," dediler. "Demek sen de bir mağlupsun. Aynen bizim gibi."

Yayınlama tehlikesi

2004 yılında Guatemala Hükümeti iktidarın ceza muafiyeti geleneğini ilk kez çiğnedi ve Myrna Mack'ın ülkenin devlet başkanının emriyle katledilmiş olduğunu resmen kabul etti.

Myrna yasak bir araştırmaya girişmişti. Askeri katliamlardan kurtulduktan sonra kendi ülkelerinde sürgün hayatı yaşayan yerlilerin izini bulmak için, tehditleri hiç umursamadan, selvalara ve dağlara dalmıştı. Ve o yerlilerin seslerini kaydetmişti.

1989'daki bir toplumsal bilimler kongresinde, Birleşik Devletler'den bir antropolog sürekli bir şeyler üretmeleri konusunda üniversitelerin yaptığı baskıdan şikâyet ediyordu:

"Benim ülkemde," demişti, "eğer yayınlamazsan ölürsün."

Myrna'nın buna yanıtı şöyle oldu:

"Benim ülkemde, eğer yayınlarsan ölürsün."

Myrna yayınladı.

Onu bıçak darbeleriyle öldürdüler.

Gerçekleşmeyen âlem

Arjantin'in Patagonya bölgesindeki arazilerde çalışan tarım işçileri çok düşük ücretler ve çok uzun çalışma saatleri yüzünden greve gidince, ordu düzeni yeniden sağlamak üzere devreye girdi.

Kurşuna dizmek insanı yorar. 1922 yılının 17 Şubat gecesinde onca insanı öldürmekten bitkin düşen askerler hak ettikleri ödülü almak için San Julián Limanı'ndaki geneleve gittiler.

Ama orada çalışan beş kadın kapıyı suratlarına kapadılar ve *katiller, katiller, defolun gidin buradan*, diye bağırarak onları kovdular...

Osvaldo Bayer o kadınların isimlerini sakladı. İsimleri Consuelo García, Ángela Fortunato, Amalia Rodríguez, María Juliache ve Maid Foster'di.

Fahişeler. Saygıdeğer kadınlar.

Ağlamak

Olay selvada, Ekvator'un Amazon bölgesinde yaşandı. Shuar yerlileri can çekişen bir nine için ağlamaktaydılar. Onun ölüm döşeginin kenarına oturmuş ağlıyorlardı. Sahneye tanık olan başka dünyalardan gelmiş biri sordu:

"Hâlâ hayatta olduğuna göre, neden onun önünde ağlıyorlar?"

Ağlamakta olanlar cevap verdiler:

"Onu çok sevdiğimizi bilmesi için."

Plaza de Mayo Anneleri

1977. Buenos Aires

Kendi evlatları tarafından dünyaya getirilmiş kadınlar olan Plaza de Mayo Anneleri, bu trajedinin Yunan korosunu oluşturuyorlar.

Kayıplarının fotoğraflarını havaya kaldırıp pembe hükümet sarayının önündeki piramidin etrafında kışlaları, karakolları ve kiliseleri dolaşırkenki inatçılıklarıyla dönüp dururken, gözleri onca gözyaşından kupkuru ve eskiden varken artık olmayanları ya da kim bilir belki de hâlâ olanları beklemekten umutları kırılmış:

“Uyanıyor ve hayatta olduğunu hissediyorum,” diyor içlerinden biri ve her biri.

“Sabah vakti geride kalırken umudum yavaş yavaş tükeniyor. Öğlen olduğunda ölüyorum. Akşama doğru diriliyorum. O zaman geleceğine yeniden inanıyor ve masaya onun için bir tabak koyuyorum, ama o yeniden ölüyor ve gece olduğunda umudum tamamen tükenmiş olarak uyuyakalıyorum. Uyanıyor ve hayatta olduğunu hissediyorum...”

Onlara *deliler* diyorlar. Normalde kimse onlardan bahsetmiyor. Durum normale dönünce dolar ucuzluyor, aynı şekilde bazı insanlar da. Deli şairler ölüme gidiyorlar, normal şairlerse kılıcı öpüp övgüler düzüyor ve sessizliğe gömülüyorlar. Ekonomi Bakanı çok normal bir şekilde Afrika selvasında aslan ve zürafa avlarken, generaller Buenos Aires’in kenar mahallelerinde işçi avlıyorlar. Yeni dil kuralları askeri diktatörlüğü Ulusal Yeniden Yapılanma Süreci olarak adlandırmaya mecbur ediyor.

Arkadaşlığa saygı

Juan Gelman, bana bir hanımefendinin Paris'in caddelerinden birinde elindeki şemsiyeyle kalabalık bir belediye işçileri topluluğuna saldırdığını anlattı. İşçilerin güvercinleri avladıkları sırada, kadın bir Bıyıklı Ford'dan, hani şu manivelayla çalıştırılan müzelik arabaların birinden inmiş ve şemsiyesini sallayarak saldırıya geçmiş.

İki eliyle indirdiği darbelerle kendine yol açmış ve adaleti sağlayıcı şemsiyesiyle güvercinlerin yakalanmış olduğu ağları parçalamış. Güvercinler açılan gedikten kaçarken, hanımefendi şemsiye darbelerini işçilere yöneltmiş. İşçiler kollarını kaldırıp ellerinden geldiğince kendilerini korumaya çalışıyor ve kadının işitmediği yakınmalar kekeleyorlarmış: Hanımefendi lütfen biraz saygı gösterin, burada işimizi yapıyoruz, biz emir kuluyuz, hanımefendi, neden gidip Belediye Başkanı'na vurmuyorsunuz, sakın olun, hanımefendi, hangi böcek soktu da bu kadın böyle delirdi...

Öfkeli hanımefendinin kolu yorulduğunda soluklanmak için bir duvara dayanınca, işçiler ondan bir açıklama istemişler.

Uzun bir sessizlikten sonra kadın şöyle demiş:

"Oğlum öldü."

İşçiler çok üzgün olduklarını, ama bunun suçlusunun kendileri olmadığını söylemişler. Ayrıca o sabah yapacak daha çok işleri olduğunu söyleyip izin istemişler...

"Oğlum öldü," diye tekrarlamış kadın.

Bunun üzerine işçiler: Tamam anladıklarım ama kendilerinin ekmek parası kazandıklarını, bütün Paris'te başıboş dolaşan

milyonlarca güvercin bulunduğunu ve lanet olası güvercinlerin bu şehrin başına bela olduğunu söylemişler...

"Sersemler," diye öfke kusmuş hanımefendi onlara.

Ve işçilerden uzakta, her şeyden uzakta, şöyle demiş:

"Oğlum öldü ve bir güvercine dönüştü."

İşçiler susmuş ve uzunca bir süre düşünmüşler. En sonunda, gökyüzünde, çatılarda, kaldırımlarda dolaşan güvercinleri göstererek şöyle bir öneri de bulunmuşlar:

"Hanımefendi, neden oğlunuzu alıp gitmiyor ve çalışmamız için bizi rahat bırakmıyorsunuz?"

Kadın siyah şapkasını düzeltmiş:

"Hayır! Kesinlikle olmaz!"

Bakışları, sanki camdan yapılmış işçileri delip geçmiş ve çok sakın bir şekilde şöyle demiş:

"Güvercinlerden hangisinin oğlum olduğunu bilmiyorum ki. Ama bilsem de onu alıp götürmezdim. Zira onu arkadaşlarından ayırmaya ne hakkım var?"

Davetsiz misafir kadınlar Tanrı'nın bedeninin sakın hazmını rahatsız ediyorlar

1979. Madrid

Madrid'in büyük bir kilisesinde, Arjantin'in bağımsızlığının yıldönümü özel bir ayinle kutlanıyor. Diplomatlar, işadamları ve askerler, vatanın mirasını, imanı ve diğer mal varlıklarını uzaklarda güvence altına almakla meşgul diktatörlüğün büyükelçisi General Leandro Anaya tarafından davet edildiler.

Vitraylardan sızan güzel ışıklar hanımefendilerin ve beyefendilerin yüzlerine ve giysilerine düşüyor. Bunun gibi pazar günlerinde Tanrı güvene layık oluyor. Papaz ayini tamamlarken çok nadiren işitilen kısık sesli herhangi bir öksürük sessizliği bozuyor: Sonsuzluğun sarsılmaz sessizliği, Tanrı'nın seçilmişlerinin sonsuzluğu.

Komünyon zamam geliyor. Arjantin Büyükelçisi etrafı yakın korumalarla çevrili bir halde sunağa yaklaşıyor. Diz çöküyor, gözlerini kapıyor, ağzını açıyor. Ama o sırada beyaz baş örtüleri çoktan açılmış ve kilisenin orta sahınında ve yan sahınlarda ilerlemekte olan kadınların başlarını çoktan örtmüşler: Plaza de Mayo Anneleri pamuk gibi yumuşacık adımlarla yürüyor ve Büyükelçi'nin yakın korumalarının etrafını sarıyorlar. Ardından ona dik dik bakıyorlar. Sadece dik dik bakıyorlar. Büyükelçi gözlerini açıp kendisine bakan bütün o kadınlara bakıyor ve papazın kutsal ekmeği tutan elinin havada asılı kaldığı sırada tükürüğünü yutuyor.

Bütün kilise onlarla dolu. Ne azizler ne tüccarlar ne de başka kimse kalıyor, şimdi mabette sadece beyaz baş örtüleriyle, hepsi suskun ve hepsi ayakta dikilen davetsiz kadınlar kalabalığı var.

Nefes alan mermer

Afrodit, Yunan heykeltıraşlık tarihindeki ilk çıplak kadın oldu.

Praksiteles onu ayaklarına düşmüş tunikle yonttu ve İstanköy şehri ondan Afrodit'i giydirmesini talep etti. Ama başka bir şehir, Knidos, Afrodit'i bağrına basıp ona bir tapınak hediye etti ve tanrıçaların en kadını, kadınların en tanrıçası Knidos'ta yaşadı.

Kapalı kapılar ardında ve büyük gözetim altında tutulsa da, muhafızlar onun için deli olanların istilasını engelleyemiyorlardı.

Onca tacizden bıkan Afrodit, bugün gibi bir günde kaçıp gitti.

Charlotte

1909. New York

Bir kadın sabah erkeğe dönüşmüş olarak uyandığında ne olacaktı? Şayet aile ortamı antrenman sahası olmasa erkek çocuk hükmetmeyi, kız çocuksa boyun eğmeyi nereden öğrenecekti? Ya çocuk yurtları olsaydı? Ya evin erkeği temizlik ve mutfak işlerini paylaşırdı? Ya masumiyet saygıdeğer olsaydı? Ya akıl ve duygu kol kola gitseydi? Ya vaizler ve gazeteler doğruyu söyleselerdi? Ya kimse kimsenin sahibi olmasaydı?

Charlotte Gilman sayıklıyor. Kuzey Amerika basını ona *nikahsız anne* diyerek saldırıyor; ruhunda ikamet eden ve onu içten kemiren hayaletlerin saldırısıysa çok daha acımasız oluyor. Onu bazen devirmeyi başaranlar, Charlotte'un içinde taşıdığı bu korkunç düşmanlar. Ama o düşünüyor, sonra kalkıyor, tekrar düşünüyor ve tekrar kalkıp yeniden yola koyuluyor. Bu inatçı yürüyüşü durup dinlenmeden Birleşik Devletler'i dolaşıyor ve hem yazılı hem de sözlü bir biçimde tersine bir dünyayı ilan ediyor.

Urraca

İspanya'mn ilk kraliçesi oldu.

Urraca on yedi yıl boyunca ülkeyi yönetti; ancak ruhban sınıfı tarihi onun yönetiminin dört yıldan fazla olmadığını söylüyor.

Atışmalardan ve didişmelerden bıkıp zorla evlendirildiği kocasından boşandıktan sonra onu yatağından ve saraydan attı; ancak ruhban sınıfı tarihi boşayanın koca olduğunu söylüyor.

Kraliçe Urraca, Kilise kimin hükmettiğini bilsin ve tahttaki kadın varlığına saygı göstermeyi öğrensın diye, Santiago de Compostela Başpiskoposu'nu hapse attı ve onların kalelerini yıktı ki böylesi Hıristiyan topraklar üzerinde hiç görülmemiş bir şeydi; ancak ruhban sınıfı tarihi bütün bunların, *onun bir anda yörüngesinden çıkan kadınlık heyecanının ve bulaşıcı bir zehirle dolu zihninin ani bir patlamasından başka bir şey olmadığını*, söylüyor.

Aşkları, gönül maceraları ve âşıkları oldu ve bütün bunları neşe içinde yaşadı; ancak ruhban sınıfı tarihi bunların *ağza alınmayacak davranışlar* olduğunu söylüyor.

Teresa

Avilalı Teresa manastıra evlilik cehenneminden kurtulmak için girmişti. Erkeğin hizmetçisi olmaksansa Tanrı'nın kölesi olmak daha iyidir, diye düşünüyordu.

Ancak Aziz Pol kadınlara üç hak bahşetmişti: itaat etmek, hizmet etmek ve susmak. Kutsal Papa'nın temsilcisi ise Teresa'yı sinirli, yerinde duramayan, başına buyruk ve dik kafalı bir kadın olmaktan ve ibadet adı altında, kadınların öğretmemesini buyurmuş olan Aziz Pol aleyhine kötü öğretiler icat etmekten dolayı mahkum etti.

Teresa İspanya'da rahibelerin ders verdiği ve yetki sahibi olduğu birçok manastır kurmuştu. Erdeme çok önem veriyor, ama kişilerin soyunu sopunu hiç önemsemiyordu ve hiçbir rahibenin temiz kanlı olmasını şart koşmuyordu.

1576'da Engizisyon'un önüne çıkarıldı, çünkü eskiden beri Hristiyan olduğunu söyleyen dedesi Yahudi dönmesi çıkmıştı ve sergilediği mistik trans halleri kadın suretine girmiş olan Şeytan'ın eseri idi.

Dört asır sonra Francisco Franco, ölüm döşeğinde Şeytan'dan korunmak için Teresa'nın sağ kolundan medet umdu. Kaderin cilvesi olsa gerek, o dönemde Teresa artık azize ve İber yarımadası kadınının sembolüydü. Roma'ya gönderilen bir ayağı dışında vücudunun diğer parçaları İspanya'nın değişik kiliselerine dağılmıştı.

Nine

Bertha Jensen'in ninesi lanetler yağdırarak öldü.

Bütün hayatını, sanki rahatsızlık verdiği için af dilermişçesine, parmaklarının ucunda yürüyerek geçirmiş, kendini kocasına ve beş çocuğuna hizmete adanmış, örnek bir eş, fedakâr bir anne ve erdemin sessiz timsali olmuştu: Dudaklarının arasından asla ne bir şikâyet ne de kötü bir söz dökülmüştü.

Hastalık onu yatağa devirince, kocasını çağırdı, yatağın karşısına oturttu ve başladı. Dağarcığında o sarhoş denizci sözcüklerinin olduğundan kimsenin haberi yoktu. Can çekişme uzun sürdü. Nine yattığı yerden, bir aydan uzun bir süre boyunca, hiç durmadan lanetler ve kenar mahalle küfürleri yağdırdı. Sesi bile değişmişti. Hayatı boyunca sigara nedir bilmeyen ve su ya da süt dışında ağzına bir şey koymayan nine şimdi boğuk bir sesle saydırıp duruyordu. Ve bu şekilde, saydırarak ölünce aile içinde ve komşular arasında genel bir rahatlama yaşandı.

Doğmuş olduğu yerde, Danimarka'da, deniz kıyısındaki Dragor isimli köyde öldü. Adı Inge'ydi. Güzel bir Çingene suratı vardı. Kırmızı giymeyi ve güneşli havada denize açılmayı seviyordu.

María de la Cruz

1961. Havana

İstiladan kısa bir süre sonra halk meydanda toplanıyor. Fidel ellerindeki tutsakların çocuk ilaçlarıyla değiş tokuş edileceğini ilan ediyor. Ardından okuma yazma öğrenen kırk bin köylünün diplomalarını veriyor.

Yaşlı bir kadın kürsüye çıkmak için ısrar ediyor, o kadar ısrar ediyor ki sonunda çıkarıyorlar. Boyuna göre oldukça yüksekte kalan mikrofonu almak için boşuna çabalarken Fidel imdadına yetişiyor:

“Ben sizi tanımak istiyordum, Fidel. Size şunu söylemek istiyordum...”

“Beni utandırıyorsunuz.”

Ama her tarafı buruşuk ve kemikleri görünen ihtiyar kadın onu övgülere ve minnetlere boğuyor. O okuma yazmayı yüz altı yaşında öğrendi. Kendini tanıtıyor. Kutsal Haç'ın ortaya çıkarılma gününde doğduğu için adı María de la Cruz'du; soyadıysa Semanat, çünkü köle kızı ve köle torunu bir köle olarak doğduğu şekerka-mış tarlasının adı Semanat'tı. O dönemde efendiler yazıyı seven zencileri hapse tıkıyorlardı, diye anlatıyor María de la Cruz, çünkü zenciler çan sesiyle ve kırbaç ritmiyle işleyen makinelerdi, işte bu yüzden öğrenmesi bunca zaman almıştı.

María de la Cruz kürsüyü sahipleniyor. Konuşması bitince şarkı söylüyor. Şarkı söyledikten sonra dans ediyor. María de la Cruz dans etmeye başlayalı bir asırdan fazla zaman oldu. Annesinin karından dans ederek çıktı ve buraya gelene kadar acıyı ve korkuyu dans ederek yendi; burası onun gelmesi gereken yerdi, bu yüzden onu kürsüden indirebilene aşk olsun.

Evita

1935. Buenos Aires

Solgun, renksiz, ne güzel ne de çirkin, ikinci el kıyafetler giyen, yoksulluğun tüm bildik hallerini sergileyen, sıradan bir sıska genç kız. Diğer yaşlıları gibi radyodaki arkası yarınları asla kaçırmıyor, pazar günleri sinemaya gidiyor, Norma Shearer olmanın hayallerini kuruyor ve her akşamüstü köyün istasyonunda, Buenos Aires'e giden trenin geçişini seyrediyor. Ama Eva Duarte bu durumdan sıkıldı. On beş yaşını doldurdu ve yaşadığı hayattan bıktı: Trene atlıyor ve oradan gidiyor.

Bu kızcağızın hiçbir şeyi yok. Ne babası var ne de parası; hiçbir şeyin sahibi değil. Kendisine yardım edecek bir belleği dahi yok.

Los Toldos Köyü'nde bekâr bir annenin kızı olarak doğduğundan beri aşağılanmaya mahkum oldu ve şimdi trenlerin her gün Buenos Aires'e boşalttıkları sert saçlı ve esmer tenli, taşralı kalabalığın içinde bir kişi, binlerce hiç kimsenin arasında bir hiç kimse. İşçiler ve hizmetçiler şehrin ağzından içeri giriyor ve onun tarafından yenilip yutuluyorlar: Hafta boyunca Buenos Aires onları çiğniyor ve pazar günleri parça parça tükürüyor.

Kibirli büyük binanın dibinde, çimentodan yüksek zirvelerin karşısında, Evita taş kesiyor. Yaşadığı panik, soğuktan kıpkırmızı olmuş ellerini sıkırmaktan ve ağlamaktan başka bir şey yapmasına izin vermiyor. Ardından gözyaşlarını içine atıyor, dişlerini sıkıyor, karton valizinin sapını sıkıca kavırıyor ve şehrin içine dalıyor.

Alfonsina

1935. Buenos Aires

Düşünen kadının yumurtalıklarını çıkarıyorlar. Kadın fikir üretmek için değil, süt ve gözyaşı üretmek için doğuyor; hayatı yaşamak için değil, yarı kapalı pencerelerin ardından seyretmek için doğuyor. Alfonsina Storni'ye bin kere anlattılar ama o inanmadı. En çok bilinen dizeleri kadını kafese kapatan erkekleri protesto ediyor.

Alfonsina yıllar önce taşradan Buenos Aires'e geldiğinde ayağında topukları çarpık eski ayakkabılar, karnundaysa resmi babası olmayan bir bebek taşıyordu. Bu şehirde ne iş bulursa onda çalışıyor ve üzerlerine kederlerini yazmak için telgraf kağıtlarını çalıyordu. Geceden geceye, bir dizeden diğerine sözcükleri cilalarken parmaklarını çapraz yapıyor ve yolculuk, miras ve aşk müjdeleyen iskambilleri öpüyordu.

Zaman geçti, neredeyse bir çeyrek asır oldu, lakin kaderi ona hiçbir şey sunmadı. Ama Alfonsina var gücüyle mücadele ederek erkeklerin dünyasında kendine bir yol açabildi. En ünlü Arjantinli yazarları bir araya getiren fotoğraflarda onun yaramaz fare suratı hiç eksik olmadı.

Bu yaz kanser olduğunu öğrendi. O günden beri, denizin kucaklayışından ve onu orada, dipte, mercanlar caddesinde bekleyen evden bahseden şiirler yazıyor.

Sukeyne

Bazı Müslüman uluslarda, peçe kadınlar için bir hapisane durumunda: Onlarla birlikte dolaşan gezici bir hapisane.

Ancak Muhammed'in kadınlarının yüzleri örtülü değildi ve Kuran'da, kadınların ev dışında saçlarını bir örtüyle kapamaları tavsiye edilse de peçe lafı hiç geçmiyor. Kuran'a göre yaşamayan Katolik rahibeler saçlarını tamamen örtüyorlar ve Müslüman olmayan pek çok kadın, dünyanın çeşitli yerlerinde başörtüsü, eşarp ya da başka bir örtüyle başlarını kapatıyorlar.

Ancak özgür bir seçimin giysisi olan eşarpla, kadını yüzünü gizlemeye zorlayan erkek egemenliğinin sembolü olan peçeyi birbirinden ayırmak gerekir.

Yüzleri kapatmaya çalışanların en azılı düşmanlarından biri olan, Muhammed'in torununun kızı Sukeyne sadece peçe kullanmaya karşı çıkmakla kalmadı, itirazını yüksek sesle de dile getirdi.

Sukeyne beş kez evlendi ve bu beş evliliğinin hiçbirinde kocasına boyun eğmeyi kabul etmedi.

Concepción

Bütün yaşamını cezaevleri cehennemine karşı canla başla mücadele ederek ve ev kılığına girmiş cezaevlerinde tutsak olan kadınların itibarı için çalışarak geçirdi.

Genelleyerek aklama alışkanlığına karşı o, ekmeğe ekmek, şaraba da şarap diyordu:

"Suç herkesin olduğu zaman, aslında hiç kimsenindir," diyordu. Böylece çok sayıda düşmanı oldu.

Uzun vadede tartışmasız bir saygınlık kazanacak olsa da, ülkesinde ve yaşadığı dönemde bunu elde etmesi hiç de kolay olmadı.

Concepción Arenal, 1840'larda Hukuk Fakültesindeki derslere, göğüslerini çift korseyle gizleyip erkek kılığına girerek devam etmişti.

1850'lerde, uygunsuz saatlerde uygunsuz konuların tartışıldığı Madrid toplantılarına katılabilmek için erkek kılığına girmeye devam ediyordu.

Ve 1870'lerde, saygın bir İngiliz örgütü olan Cezaevi Reformu İçin Howard Topluluğu onu İspanya temsilcisi olarak atadı. Atama belgesi *Sir Concepción Arenal* adına düzenlendi.

Kırk yıl sonra bir başka Galiçyalı kadın, Emilia Pardo Bazán, bir İspanyol üniversitesindeki ilk kadın öğretim üyesi oldu. Hiçbir öğrenci onu dinlemeye layık bulmuyordu. Derslerini boş sınıflara veriyordu.

Kutsala saygısızlık eden kadınlar

1901 yılında, Elisa Sánchez ve Marcela Gracia isimli kadınlar Galiçya bölgesindeki A Coruña şehrinin San Jorge Kilisesi'nde evlendiler.

Elisa ve Marcela gizlice sevişiyordu. Düğün, papaz, imza ve fotoğraflarla falan durumu normalleştirmek için bir koca icat etmek gerekti: Elisa ismini Mario yaptı, damat kıyafeti giydi, saçını kestirdi ve sesini kalınlaştırarak konuştu.

Daha sonra gerçek ortaya çıkınca, bütün İspanya'nın gazeteleri *bu iğrenç skandal* ve *utanmaz ahlaksızlık* karşısında yeri göğü inlettiler ve bu acıklı fırsattan istifade, hiç satmadıkları kadar sattılar. Bu arada iyi niyeti suistimal edilen Kilise, işlenen bu kutsala saygısızlık suçunu polise ihbar edecekti.

Ve süre avı başladı.

Elisa ve Marcela Portekiz'e kaçtılar.

Porto'da yakalandılar.

Hapisten kaçınca isimlerini değiştirdiler ve denize açıldılar.

Kaçakların izi Buenos Aires'te kaybedildi.

Susan da ödemedi

Amerika Birleşik Devletleri ve Susan Anthony, New York Kuzey Bölgesi, 18 Haziran 1873.

Bölge Savcısı Richard Crowley: 5 Kasım 1872'de, Susan B. Anthony, Amerika Birleşik Devletleri Kongresindeki bir temsilcisi için oy kullandı. O sırada bir kadındı ve bu konuda bir şüphe olmadığı kanaatindeyim. Oy kullanma hakkı yoktu. Yasayı ihlal etmiş olmaktan ötürü suçludur.

Yargıç Ward Hunt: Tutuklu, yürürlükteki yasaya uygun olarak yargılandı.

Susan Anthony: Evet, efendim, ama bunlar erkekler için yapılmış, erkekler tarafından yorumlanmış ve erkekler tarafından, kadınlara karşı erkeklerin lehine uygulanan yasalar.

Yargıç Ward Hunt: Tutuklu, ayağa kalkın. Bu mahkeme sizin dava masraflarına karşılık olarak yüz dolar ceza ödemenize hükmetmiştir.

Susan Anthony: Asla, bir dolar bile ödemeyeceğim.

Kadın şampiyonlar

2003 yılında Üçüncü Dünya Kadın Futbol Şampiyonası yapıldı.

Turnuvanın sonunda Alman futbolcular şampiyon oldular; 2007 yılında da dünya kupasını yine onlar kaldırdı.

Ancak buralara dikensiz bir gül bahçesinden geçerek geldiler.

1955'ten 1970'e kadar Alman kadınlarının futbol oynaması yasaktı.

Alman Futbol Federasyonu'nun gerekçesi şuydu: *Top kapma mücadelesinde kadın zarafeti ortadan kalkıyor, beden ve ruh bazı hasarlara maruz kalıyor. Bedenin sergilenmesi de ahlaken sakıncalı.*

Tamara iki kez uçuyor

1983. Lima

Ayağa kalkmasını emreden bir doktorun kontrolü altında Rosa işkence gördü, tecavüze uğradı ve kuru sıkı mermilerle kurşuna dizildi. Herhangi bir mahkeme olmadan ve herhangi bir açıklama yapılmadan sekiz yıl hapis yattı, ta ki geçen yıl Arjantin'den kovulana dek. Şimdi Lima Havaalanı'nda bekliyor. Kızı Tamara, And Dağları'nın üzerinden uçarak ona doğru geliyor.

Tamara onu bulan iki ninesinin refakatinde uçuyor. Tek bir ekmek kırıntısı ya da şeker tozu bırakmadan uçahta ikram edilen her şeyi silip süpürüyor.

Lima'da Rosa ve Tamara birbirlerini keşfediyorlar. Aynada kendilerine bakıyorlar ve tıpatıp aynı olduklarını görüyorlar: Aynı gözler, aynı ağız, aynı yerde bulunan aynı benler.

Gece olunca Rosa kızını yıkıyor. Onu yatırırken burnuna sütümsü, tatlı bir koku geliyor ve onu tekrar yıkıyor. Sonra bir kez daha. Ne kadar sabun sürerse sürsün o kokuyu çıkarmak mümkün olmuyor. Tuhaf bir koku... Ve birden Rosa hatırlıyor. Bebeklerin annelerini emdikten sonraki kokuları bu: Tamara on yaşında ve bu gece yeni doğmuş bebek gibi kokuyor.

Deniz yolculukları

Onu Córdoba Melezi diye çağırıyorlardı, nedenini ise kimse bilmiyordu. Melez olmasına melezdi ama Veracruz Limanı'da doğmuştu ve kendini bildi bileli orada yaşıyordu.

Büyücü olduğu söyleniyordu. 1600 yılı civarında ellerinin bir dokunuşu hastaları iyileştiriyor, sıhhatlileri de çıldırtıyordu.

İçine Şeytan girdiğinden kuşkulanan Kutsal Engizisyon onu San Juan de Ulúa Adası'ndaki kaleye kapattı.

Hüccresinin içinde, eskiden yakılmış bir ateşten geriye kalan bir parça kömür buldu.

Bu kömürle duvara resim yapmaya başladı; eli kendiliğinden bir gemi çizdi. Ve sonra bu gemi duvardan kopup mahpusla birlikte denize açıldı.

İlk kadın amiral

Salamis Muharebesi, İsa'dan beş asır önce oldu.

Dünya tarihinin ilk kadın amirali Artemis, Pers Kralı Serhas'ı uyarmıştı: Çanakkale Boğazı ağır Pers gemilerinin çevik Yunan tiremelerine karşı savaşıması için uygun bir yer değildi.

Serhas onu dinlemedi.

Ama savaşın tam ortasında, donanması büyük bir darbe yemek üzereyken komutayı Artemis'e bırakmaktan başka çare bulamamış ve bu sayede bazı gemilerinin yanı sıra bir parça onurunu da kurtarabilmişti.

Serhas utanç içinde kabul etti:

“Erkekler kadınlara, kadınlar da erkeklere dönüştüler.”

Bu arada, oradan uzaklarda, Herodot adında bir çocuk ömrünün beşinci yılını dolduruyordu.

Yıllar sonra bu savaşı bize o anlatacaktı.

Hatşepsut

Güzel ve bereketli genç kadın; onun görkemi ve tarzı ilahi özelliklere sahipti.

Tutmosis'in büyük kızı alçakgönüllü bir biçimde böyle tasvir edilmiş. Savaşçı bir babanın savaşçı kızı olan Hatşepsut tahta çıktıktan sonra kendisinin kraliçe olarak değil *kral* olarak tanınmasına karar verdi. Mısır daha önce birçok kral anası, birçok kraliçe görmüştü ama gerçek bir hükümdar olan güneşin kızı Hatşepsut onların hepsinden farklıydı.

Ve bu memeli firavun mihver kullandı, erkek kıyafeti giydi, takma sakal taktı ve yirmi yıl boyunca Mısır'a ihtişam ve bolluk yaşattı.

Yetiştirdiği, savaş sanatlarını ve devlet yönetimini ondan öğrenen yeğeni ise hatırasını yok etmek istedi. Bu erkek kudreti gaspçısının firavunlar listesinden silinmesini, isminin ve suretinin bütün resimlerden ve anıtlardan kazınmasını ve zaferlerinin anısına diktirdiği heykellerin tümünün yıkılmasını emretti.

Ancak bazı heykeller ve kimi yazıtlar bu temizlik harekâtından kurtuldular ve işte bu emrin tam olarak yerine getirilememesi sayesinde, erkek kılığına girmiş bir kadın firavunun, ölmek istemeyen bir ölümlünün yaşamış olduğunu ve şunları söylediğini biliyoruz: *Benim şahinim hükümdarlık bayraklarının dalgalandığı yerlerin çok ötesine, sonsuzluğa doğru uçar...*

Üç bin dört yüz yıl sonra mezarı bulundu. Bomboştı. Onun başka bir yerde olduğu söyleniyor.

Amazonlar

Korku saçan kadınlar olan Amazonlar, henüz Herakles iken Herkül'e karşı ve Truva Savaşı'nda da Akhilleus'a karşı savaşmışlardı. Erkeklerden nefret ediyorlardı ve daha isabetli ok atabilmek için sağ göğüslerini kesiyorlardı.

Amerika kıtasını boydan boya geçen büyük nehre Amazon adını veren kişi İspanyol konkistador* Francisco de Orellana'dır.

Doğduğu noktadan denize döküldüğü yere kadar bu nehirde seyahat eden ilk Avrupalı o oldu. İspanya'ya eksik bir gözle döndü ve emrindeki askerlerin, çıplak bir halde saldıran, vahşi hayvanlar gibi kükreyen ve canları sevişmek istediğinde bir erkeği kaçırıp bütün gece onu öpücüklere boğduktan sonra şafak vakti boğazlayarak öldüren savaşçı kadınların oklarıyla delik deşik edildiğini anlattı.

Ve hikâyesine belli bir Yunan saygınlığı kazandırmak isteyen Orellana, onların Tanrıça Diana'nın hayranlığını kazanmış olan Amazonlar olduklarını söyledi ve yurtlarının bulunduğu nehre onların ismini koydu.

* Amerika kıtasına ilk çıkan İspanyol fatihler. (ç.n.)

Ayşe

İsa'nın ölümünden altı asır sonra Muhammed öldü.

Allah'ın izniyle on iki kadınla nikâhlanan İslamiyet'in kurucusu, neredeyse eşzamanlı olarak arkasında dokuz dul bıraktı. Allah'ın yasaklaması sebebiyle bu kadınların hiçbirisi yeniden evlenmedi.

En gençleri olan Ayşe onun gözdesiydi.

Bir süre sonra Halife Ali yönetimine karşı bir silahlı ayaklanmaya önderlik edecekti.

Günümüzde kadınların içeriye adım atmasının yasak olduğu birçok cami var, ama o dönemde Ayşe, halkın öfke ateşini tutuşturan nutuklarını camilerde atıyordu. Daha sonra devesinin sırtında Basra'ya saldırdı. Uzun süren savaşta on beş bin kişi can verdi.

Dökülen bu kan Sünnilerle Şiiler arasında bugün hâlâ kurban almaya devam eden nefretin başlangıcını oluşturdu. Bazı teologlar ise bunun mutfaktan çıkan kadınların ne tür felaketlere yol açabileceğini göstermek açısından çok güzel bir örnek teşkil ettiği yönünde hükümler verdiler.

Savaşçı azize

Ne ok atmada ne de kılıç sallamada onunla baş edebilecek erkek vardı.

Öğle vakti, sebze bahçesinin sessizliğinde sesler duyardı. Melekler ve Aziz Michel, Azize Margarita, Azize Catalina gibi azizlerin yanı sıra göğün en yüksek sesi de onunla konuşurdu:

“Dünyada senden başka Fransa Krallığı’nı kurtarabilecek kimse yok. Sadece sen.”

O da bunları her tarafta yinelerken kaynağını belirtmeyi unutmazdı:

“Bunları bana Tanrı söyledi.”

Böylece, çocuk doğurmak için doğmuş, okuma yazma bilmeyen bu köylü kızı giderek daha da büyüyen bir ordunun başına geçti.

İlahi emrin ya da erkek korkusunun gereği bakire ve savaşçı genç kadın savaştan savaşa koşuyordu.

Elde mızrak, atını İngiliz askerlerinin üzerine sürerek yenilmez oldu. Ta ki, yenilene kadar.

İngilizler onu tutsak aldıktan sonra bu deli kadınla Fransızların uğraşmasına karar verdiler.

O, Tanrı adına Fransa ve Fransa Kralı için çarpışmıştı ama Fransa Kralı’nın ve Tanrı’nın memurları tarafından yakılmak üzere odun yığınınına gönderildi.

Saçları kazınmıştı, zincire vurulmuştu ve avukatı yoktu. Yargıçlar, savcı, Engizisyon uzmanları, piskoposlar, başrahipler, heyet üyeleri, noterler ve şahitler davalının ayrılıkçı, döneke, ya-

lancı, kâhin, dinsiz ve inançsız olduğu ve Tanrı'yla, azizlere küfrettiği yönünde fikir beyan eden bilge Sorbonne Üniversitesi'yle hemfikir oldular.

Rouen'de, pazar meydanındaki bir direğe bağlandığında on dokuz yaşındaydı ve cellat altındaki odunları tutuşturdu.

Onu odun ateşinde kızartmış olan vatani ve Kilisesi daha sonra fikir değiştirdiler. Jeanne d'Arc bugün bir kahraman, bir azize ve hem Fransa'nın hem de Hıristiyanlığın sembolü.

Brezilyalı kadın liderler

1770 yılının 3 Mart günü Teresa de Benguela'nın Quariterê'deki krallığı son buldu.

Burası Brezilya'daki kaçak köleler için özgürlük tapınaklarından biri olmuştu. Yirmi yıl boyunca Mato Grosso Valisi'nin askerlerini deli etmişti. Onu canlı yakalayamadılar.

Espírito Santo'daki Zacimba Gambá, Rio de Janeiro'nun iç kesimlerindeki Mariana Crioula, Bahia'daki Zeferina ve Tocantins'deki Felipa María Aranha gibi, yemek yapmanın ve doğurmanın yanı sıra, ormanlık bölgenin gizli bucak köşelerinde, savaşmaya ve komuta etmeye muktedir kadınlar oldu.

Pará'da, Trombetas Nehri'nin kıyılarında, Mãe Domingas'm emirlerini tartışabilecek kimse yoktu.

Afrikalı prenses Aqualtune, Alagoas'taki uçsuz bucaksız Palmares sığınma bölgesinde, sömürgeci güçler tarafından 1677'de yakılıp yıkılana dek özgür kalan bir köyü yönetti.

İki siyah kaçak, Francisca ve Mendeça Ferreira kız kardeşlerin 1802'de Pernambuco'da kurdukları Conceição das Crioulas adlı topluluk hâlâ varlığını sürdürüyor.

Kölecî güçler yakınlarda dolaştığında, özgürleşmiş köleler gür saçlı Afrikalı kafalarını tohumla dolduruyorlardı. Bir anda koşarak kaçmak gerekebilir diye, kafalarını Amerika kıtasının diğer bölgelerindeki gibi bir tahıl ambarına dönüştürüyorlardı.

Meksikalı kadın kahramanlar

Yüzüncü Yıl kutlamaları sona erdi ve bütün bu ısıltılı çöpler ortalıktan süpürüldü.

Ve devrim patladı.

Tarih, Zapata ve Villa gibi devrimci liderlerin yanı sıra diğer erkekleri hatırlıyor. Sessizce yaşayan kadınlarsa unutulup gittiler.

Ama az sayıdaki kadın savaşçı hafızalardan silinip gitmeyi reddetti:

birçok şehri kuşatıp ele geçiren, Dişi Kaplan lakaplı Juana Ramona;

üç yüz erkeğe komuta eden General lakaplı Carmen Vélez; kendisini Ángel Jiménez olarak tanıtan dinamit ustası Ángela Jiménez;*

saçlarını kesen ve -gözlerimden kadın olduğum anlaşılmasın diye- şapkanın içine gizlenerek teğmenlik rütbesine kadar yükselen Encarnación Mares;

ismini Amelio yaparak albaylığa kadar yükselen Amelia Robles; Meksiko'nun kapılarını açmak için en çok kurşunu atan ve ismini Pedro yapmak zorunda kalan Petra Ruiz;

erkeğe dönüşmeyi reddedip kendi ismiyle yüzden fazla muharebeye katılan Rosa Bobadilla;

ve Şeytan'la yaptığı anlaşma sayesinde tek bir savaş bile kaybetmeyen María Quinteras. Erkekler onun emirlerini yerine getiriyorlardı. Kocasını da onlardan biriydi.

* Ángel erkek, Ángela ise kadın ismidir. (ç.n.)

Harriet

Bu anlatılanlar on dokuzuncu yüzyılın ortalarında yaşanır.

Harriet Tubman firar eder. Giderken sırtındaki yara izlerini ve kafatasındaki çatlağı hatıra olarak yanında götürür.

Kocasını onunla birlikte gitmez. O köle ve köle babası olarak kalmayı tercih eder.

"Sen delisin," der ona. "Kaçabileceksin, ama bunu anlatamayacaksın."

Kaçar, anlatır, geri döner, anne babasını yanında götürür, tekrar geri döner ve kardeşlerini de alır. Ve bu şekilde, güneydeki tarım arazilerinden kuzeydeki topraklara, sadece geceleri olmak üzere, on dokuz yolculuk yapar ve üç yüzden fazla zenciyi kurtarır.

Kurtardığı kaçaklardan hiçbiri yakalanmaz. Dediklerine göre yolun yarısında yaşanan bitkinlikleri ve pişmanlıkları tek kurşunla çözüyormuş. Ve şöyle dermiş:

"Benim hiçbir yolcum kaybolmaz."

Döneminin en çok para eden kellesidir. Başına kırk bin dolar ödül konur.

Kimse bu parayı alamaz.

Giydiği tiyatrocunun kostümleri onu tanınmaz kılar ve hiçbir insan avcısı onun izleri silme ve yeni yollar icat etme becerisiyle başa çıkamaz.

Cesaret hakkı

1816'da, Buenos Aires Hükümeti Juana Azurduy'a *erkeksi gayretinden ötürü* yarbay rütbesi verdi.

Bağımsızlık savaşı sırasında İspanyolların elindeki Potosí Tepesi'ni ele geçiren gerillalara komuta etmişti.

Savaşın erkeksi konularına kadınların karışmaları yasaktı, ama erkek subayların *bu kadının erkeksi cesaretini* hayranlıkla seyretmekten başka çareleri yoktu.

At üstünde çok mesafe kat ettikten ve kocasıyla altı çocuğundan beşini savaşta kaybettikten sonra Juana da öldü. Yoksulluk içinde, yoksulların en yoksulu olarak öldü ve bir toplu mezara gömüldü.

Neredeyse iki asır sonra, başında bir kadın bulunan Arjantin Hükümeti onu *kadınsı cesaretine duyduğu saygıya istinaden* generallik rütbesine yükseltti.

Olga ve o

1936. Rio de Janeiro

Luis Carlos Prestes uçsuz bucaksız Brezilya'yı isyancı ordusunun başında bir uçtan bir uca, Güney'in ovalarından Kuzeydoğu'nun çöllerine kadar, Amazon Ormanları üzerinden gidiş dönüş olmak üzere yayan kat etmişti. Üç yıllık yürüyüş boyunca Prestes Bölüğü kahve ve şeker beylerinin diktatörlüğüne karşı savaşmış ve asla bir yenilgi tatmamıştı. Bu yüzden Olga Benário onu devasa ve korkunç biri olarak hayal ediyordu. Büyük komutanı tanıyınca epey şaşkınlık yaşadı. Prestes ufak tefek, kırılğan görünümlü ve Olga gözlerine baktığında yüzü kızaran bir adam çıktı. Almanya'daki devrimci mücadelede pişmiş, sınır tanımayan bir militan olan Olga kalkıp Brezilya'ya geldi ve hayatında hiç kadın tanımamış olan Prestes, onun tarafından sevildi ve desteklendi.

Aynı anda ikisi birden tutsak düştüler. Farklı hapisanelere götürüldüler.

Hitler, Yahudi ve komünist olduğu, rezil bir kan ve rezil fikirler taşıdığı gerekçesiyle Almanya'ya iadesini talep etti, Brezilya Devlet Başkanı Getúlio Vargas da verdi. Askerler onu almak için hapishaneye geldiklerinde mahkumlar ayaklandı. Olga lüzumsuz bir katliamı engellemek için isyanı sona erdirip teslim oldu. Romancı Graciliano Ramos, hüccresinin parmaklıklarının önünden elleri kelepçeli ve karnı burnunda bir halde geçtiğini gördü.

Rıhtımda, gamalı haç işareti taşıyan bir gemi onu beklemekteydi. Kaptan, Hamburg'a kadar durmaması için emir almıştı. Olga orada bir toplama kampına kapatılacak, bir gaz odasında boğularak ölecek ve bir fırında küle dönüşecekti.

Hijyenik önlem olarak boşanma

1953 yılında Meksika’da Luis Buñuel’in *Él* (O) isimli filmi gösterime girdi.

İspanyol sürgün Buñuel, yine İspanyol sürgün Mercedes Pinto’nun evlilik hayatının içkencelerini anlattığı romanını filme çekmişti.

Seyircilerin Cantinflas’ın bir filmiymişçesine çok güldükleri film, üç hafta gösterimde kaldı.

Romanın yazarı İspanya’dan 1923’te kovulmuştu. Madrid Üniversitesi’nde adına bile tahammül edemedikleri bir konferans düzenleme suçunu işlemişti: *Hijyenik önlem olarak boşanma*.

Diktatör Miguel Primo de Rivera onu telefonla arattı.

Katolik Kilisesi, Santa Madre adına konuştu ve birkaç kelimeyle tüm söyleyeceğini söyledi:

“Ya susarsınız ya da buradan gidersiniz.”

Ve Mercedes Pinto gitti.

O andan itibaren, bastığı yeri uyandıran yaratıcı adımı Uruguay’da, Bolivia’da, Arjantin’de, Küba’da, Meksika’da izini bıraktı...

Alarm: Bisikletler!

“Dünyadaki kadınların eşit haklara ulaşması yolunda bisikletin yaptığım ne başka bir şey ne de başka bir kimse yaptı,” diyordu Susan Anthony.

Mücadele arkadaşı Elizabeth Stanton da şöyle diyordu:

“Biz kadınlar oy kullanma hakkına doğru pedal çeviriyoruz.”

Philippe Tissie gibi bazı doktorlar bisikletin düşük ve kısırlığa sebep olabileceği konusunda uyarırken, başka meslektaşları bu edepsiz aletin ahlaksızlığı teşvik ettiğini, zira mahrem yerleri seleye sürtündükçe kadınların zevk aldıklarını savunuyorlardı.

Gerçek şu ki, bisiklet yüzünden kadınlar kendi başlarına çıkıp dolaşıyor, evden uzaklaşıyor ve özgürlüğün tehlikeli zevkini tadıyorlardı. Ve yine bisiklet yüzünden, pedal çevirmeyi engelleyen o bunaltıcı korse elbise çıkıp müzedeki yerini alıyordu.

Doria

1951 yılında Kahire’de bin beş yüz kadın parlamentoyu işgal etti.

Saatlerce orada kaldılar, çıkarılmalarının bir yolu yoktu. Parlamentonun bir yalandan ibaret olduğunu, çünkü halkın yarısının seçme ve seçilme hakkından mahrum olduğunu haykırıyorlardı.

Göğün temsilcileri olan dini liderlerin yanıtıysa gökten bile duyuldu: *Oy kullanmak kadını alçaltır ve doğaya aykırıdır!*

Ulusalcı liderler ve ulusun temsilcileri, kadınların oy kullanmasını destekleyenleri vatana ihanetle suçladılar.

Oy kullanma hakkını elde etmek için epey mücadele ettiler, ama en sonunda amaçlarına ulaştılar. Bu, Nil’in Kızları Birliği’nin başarılarından biri oldu. Fakat hükümet bu birliğin siyasi bir partiye dönüşmesine izin vermedi ve hareketin sembolü konumundaki Doria Şhafik’i ev hapsine mahkum etti.

Bunda hiçbir tuhafılık yoktu. Neredeyse bütün Mısırlı kadınlar zaten ev hapsine mahkumdular. Babanın ya da kocanın izni olmadan bir adım bile atamıyorlardı ve birçoğu evden sadece üç vesileyle çıkıyordu: Mekke’ye gitmek için, kendi düğününe gitmek için ve kendi cenazesine gitmek için.

Alicia Moreau

1977. *Buenos Aires*

Bazen kantarın topuzunu kaçırıyor ve toplumsal devrimi çok gerçekçi olmayan bir biçimde ilan ediyor ya da bütün öfkesini alenen askeri iktidara ve Roma'daki Papa'ya kusuyor. Ama bu genç kızın coşkusu olmasaydı Plaza de Mayo Anneleri'nin hali nice olurdu? Onca tepkisizlik ve alay yüzünden artık yenilmiş göründüklerinde, annelerin vazgeçmesine izin vermiyor:

"Daima bir şeyler yapılabilir," diyor onlara, "ama birlik olarak, kendi başımıza değil. Yapacağız... Yapmalıyız..."

Sonra bastonunu kavırıyor ve ilk o harekete geçiyor.

Alicia Moreau artık yüz yaşına merdiven dayamış durumda. Sosyalistlerin sudan başka bir şey içmedikleri ve Enternasyonal Marşı'ndan başka bir şarkı söylemedikleri günlerden beri mücadelenin içinde. O zamandan beri çok sayıda güzellik ve ihanet yaşandı, bir sürü doğumlar, bir sürü ölümler oldu ve o her şeye rağmen inanmaya değdiğine inanmayı sürdürüyor. Alicia Moreau, yüzyılın başlarında Buenos Aires'in işçi semtlerinde, bir sandığın üzerine çıkıp kızıl bayrakların arasında nutuk attığı ve And Dağları'nı katır sırtında, kadın kongresine geç kalmamak için aceleyle aştığı günlerdeki gibi havalı ve enerjik.

Gitti

Elisa Lynch mezarı tırnaklarıyla kazmaktaydı.

Hayretler içindeki muzaffer askerler bunu yapmasına izin vermişlerdi.

Bu kadının pençe darbeleri yerden kırmızı toz bulutu kaldırıyor ve yüzüne dökülen kızıl perçemleri titretiyordu.

Solano López hemen yanı başında yatıyordu.

Eşini kaybetmiş olan Elisa, ona ağlamıyor, ona bakmıyordu: Sadece, nafile bir çabayla, onu kendi toprağı olmuş olan toprağa gömme isteğiyle üzerine avuç avuç toprak atıyordu.

Solano artık yoktu, Paraguay artık yoktu.

Savaş beş yıl sürmüştü.

Bankacılara ve işadamlarına boyun eğmeyi reddeden yegâne Latin Amerika ülkesi yenilmiş ve katledilmişti.

Elisa, erkeğı olmuş adamın üzerine avuç avuç toprak atmaya devam ederken, güneş gidiyordu, güneşle birlikte 1870 yılının bu lanet olası günü de.

Corá Tepesi'ndeki ağaçlarda tünemiş birkaç kuş ona elveda diyordu.

Komüncü kadınlar

Bütün iktidar mahallelere verildi. Her mahalle bir meclisti.

Ve her tarafta kadınlar vardı: işçi kadınlar, terzi kadınlar, fırıncı kadınlar, aşçı kadınlar, çiçekçi kadınlar, bakıcı kadınlar, temizlikçi kadınlar, ütücü kadınlar, büfeci kadınlar. Düşman, kendilerine sürüyle görev yükleyen toplumdan henüz vermediği hakları talep eden bu ateşli kadınlara, yangın çıkarıcılar anlamına gelen *pétroleuses* adını takmıştı.

Oy kullanmak talep ettikleri o haklardan biriydi. Bir öncekinde, 1848 Devrimi'nde, Komün Hükümeti bire karşı sekiz yüz doksan dokuz oyla bunu reddetmişti.

Bu İkinci Komün de kadınların taleplerine kulaklarını tıkamaya devam ediyordu, ama iktidarı elinde tuttuğu kısa süre boyunca kadınlar, boyunlarına bağladıkları taburlarının simgesi kırmızı eşarpla, her tartışmada fikirlerini beyan ettiler, barikatlar kurdular, yaralıları tedavi ettiler, askerlere yemek verdiler, ölenlerin silahlarını alıp onların yerlerini doldurdular ve savaşırken öldüler.

Daha sonra bozguna uğradıklarında, karşısında savaştıkları iktidarın intikam saati gelince, binden fazla kadın askeri mahkemelerde yargılandı.

Sürgüne mahkum edilen kadınlardan biri Louise Michel'di. Bu anarşist öğretmen mücadeleye eski bir karabinayla katılmış ve çarpışmada yeni bir Remington tüfek kazanmıştı. Son karışmada ölümden kurtuldu ama onu çok uzaklara gönderdiler. Sürgün cezasını çekmek üzere Yeni Kaledonya'ya gitti.

Matilde

Palma de Mallorca Hapishanesi, 1942 Sonbaharı: Sürüden ayrılan kuzu.

Her şey hazır. Kadın mahkumlar askeri disiplin içinde bekliyor. Piskopos ve sivil vali geliyor. Bugün, kızıkların lideri, suçlu ve tövbekar ateist Matilde Landa, Katolik inancı benimseyecek ve kutsal vaftiz törenine katılacak. Daha önceki yaşamından pişmanlık duyan kadın, Tanrı'mın sürüsüne dâhil olacak ve İblis kendisininkilerden birini kaybedecek.

Vakit ilerliyor.

Matilde ortalıkta gözüküyor.

Çatıya çıkmış, hiç kimse onu görmüyor.

Kendisini bir anda boşluğa bırakıyor.

Bedeni bir bomba gibi cezaevinin avlusuna çarpıyor.

Hiç kimse yerinden kıpırdamıyor.

Öngörülen tören tamamlanıyor.

Piskopos istavroz çıkarıyor, İncil'den bir sayfa okuyor, Kötü'yü reddetmesi için Matilde'ye nasihat ediyor, duasını ediyor ve yerdeki bedenin alnını kutsal suyla ıslatıyor.

Ayakkabı

1919'da, devrimci Rosa Luxemburg Berlin'de katledildi.

Katiller onu dipçik darbeleriyle öldürüp bir kanalm sularına attılar.

O esnada ayakkabısının teki yere düşmüştü.

Bir el ayakkabıyı çamurun içinden aldı.

Rosa ne özgürlük adına adaletin, ne de adalet adına özgürlüğün feda edildiği bir dünya istiyordu.

Bir el her gün, tıpkı o tek ayakkabıya yaptığı gibi, bu bayrağı da çamurun içinden çıkarıyor.

Tanrıça

Yemaja gecesinde bütün kıyı kesimi bir şenlik yerine dönüşüyor. Bahia, Rio de Janeiro, Montevideo ve diğer sahiller deniz tanrıçasını selamlıyor. Kalabalık, kumların üzerinde sayısız mum yakıyor, okyanus sularını bembeyaz bir çiçek bahçesine dönüştürüyor, suya parfümler, kolyeler, turtalar, karameller, onun çok sevdiği diğer ıvır zıvırlar ve şekerlemeler fırlatıyor.

İşte o sırada inananlar bir dilek tutuyor:

gizli bir hazinenin haritası,
yasak aşkın anahtarı,
kaybedilenlerin geri dönüşü,
sevdiklerinin dirilişi.

İnananların tuttukları dilekler hemen gerçekleşiyor. Mucize belki onu dile getiren sözcüklerden daha uzun sürmüyor, ama imkânsızın o çok kısa süreli fethi boyunca inananlar gecenin içinde ıslıl ıslıl parlıyorlar.

Dalgalar armağanları alıp götürünce, tanrıçaya sırtlarını dönmemek için yüzleri ufka dönük halde geri geri yürüyorlar. Ve şehre bu şekilde, çok ağır adımlarla dönüyorlar.

Meksikalı kadınlar

Huastek gecesinin tanrıçası, Meksika ayı Tlazolteotl, Azteklerin maço panteonunun içinde kendisine küçük bir yer edinebilmişti.

Anaların anasıydı; lohusaları ve ebeleri koruyor, tohumların bitki olmaya giden sürecini yönetiyordu. Aşk ve aynı zamanda da çöp tanrıçasıydı; dışkı yemeye mahkum edilmişti, doğurganlığı ve şehveti temsil ediyordu.

Havva gibi, Pandora gibi Tlazolteotl'un suçu da erkekleri yıkıma sürüklemektir; onun gününde doğan kadınlarsa, zevke mahkum halde yaşıyorlardı.

Toprak hafif sarsıntılarla ya da yıkıcı bir depremle sallandığında, hiç kimse şüphe duymuyordu:

“Bu o,” diyorlardı.

Maria Padilha

O Exu'nun kendisi, ama aynı zamanda da Exu'nun kadınlarından biri, yani bir anlamda ayna ve sevgili: Maria Padilha, Exu'nun infaz ateşlerinin üzerinde düzüşmekten hoşlandığı dişi şeytanların en fahişesi.

Bir bedenine içine girdiğinde onu tanımak zor değil. Maria Padilha zırlıyor, uluyor, küfrediyor, çok kötü bir biçimde gülüyor ve trans hali sona erdikten sonra pahalı içkiler ve ithal sigaralar istiyor. En önde gelen tanrılara ve şeytanlara karşı bilinen etkisini kullanmaya lütfetmesi için çok dil dökmek ve ona kraliçe muamelesi yapmak gerekiyor.

Maria Padilha her önüne gelen bedene girmiyor. Bu dünyada ortaya çıkmak için Rio'nun kenar mahallelerinde kendilerini para karşılığında satarak hayatlarını kazanan kadınları seçiyor. Böylece, hor görülenler tapınmaya layık kadınlara dönüşüyorlar: Kiralık et sunağın merkezine yükseliyor. Gecenin çöpü bütün güneşlerden daha çok parlıyor.

İsis

Osiris gibi İsis de sürekli doğumun sırlarını Mısır'da öğrendi.

Görüntüsü hepimiz için tanındıktır: Çok sonraları Meryem Ana'nın İsa'yı emzireceği gibi, Oğlu Horus'u emziren ana tanrıça. Ancak İsis'in bakirelik konusunda Meryem'e pek benzediği söylenemez. Annelerinin karnında birlikte oluşmaya başlamalarından itibaren Osiris'le birlikte oldu ve büyüdükten sonra Tiro şehrinde on yıl boyunca dünyanın en eski mesleğini icra etti.

Daha sonraki binlerce yıl boyunca İsis bütün dünyayı dolaştı ve kendini fahişeleri, köleleri ve diğer lanetlileri yeniden hayata döndürmeye adadı.

Roma'da yoksulların yaşadığı yerlerin tam ortasında, genelevlerin hemen kıyısında tapınaklar kurdu. Bu tapınaklar imparatorun emriyle yıkıldı ve rahipleri çarmıha gerildi; ancak bu inatçı katırlar birçok kez yeniden doğdular.

İmparator Jüstinyen'in askerleri İsis'in Nil üzerindeki Filae adasında bulunan tapınağını yerle bir edip onun yerine Aziz Esteban Katolik Kilisesi'ni inşa edince, İsis'in hacıları o günden sonra Hristiyan sunağının önünde günahkâr tanrıçalarına bağlılıklarını bildirmeyi sürdürdüler.

Kleopatra

Kurtizanlar onu eşek sütü ve bal karışımıyla yıkıyorlar.

Onu yasemin, süsen ve hanımeli özleriyle yağladıktan sonra çıplak bedenini kuştüyüyle doldurulmuş ipek yastıkların üzerine bırakıyorlar.

Kapalı duran gözkapaklarının üzerinde ince birer aloe halkası var, yüzü ve boynuyla öküzü ödü suyu, devekuşu yumurtası ve balmumundan yapılmış bir kremle kaplı.

Öğle uykusundan uyandığında ay çoktan gökyüzünde görünmüş oluyor.

Kurtizanlar ellerini güllerle, ayaklarınıysa badem iksirleri ve portakal çiçeği esanslarıyla ovuyorlar. Koltuk altlarından limon ve tarçın kokuları yayılıyor; ceviz yağının parlaklık verdiği saçlarının kokusunu ise çöl hurmalarına borçlu.

Sonra sıra makyaja geliyor. Böcek tozuyla yanakları ve dudakları boyanıyor. Antimon tozuyla kaşları çiziliyor. Lapis lazuli ve malakit gözlerinin etrafına mavi ve yeşil gölgeler veriyor.

Kleopatra, İskenderiye'deki sarayında son gecesine giriyor.
Son firavun,
söylenenlere bakılırsa o kadar güzel olmayan,
söylenenden çok daha iyi bir kraliçelik yapan,
birçok dil konuşan, ekonomiden ve diğer erkek gizemlerinden anlayan,

Roma'nın gözlerini kamaştıran,
Roma'ya meydan okuyan,
Jül Sezar'la ve Marcus Antonius'la yatağı ve gücü paylaşan kadın,

Roma orduları ona doğru yaklaşırken en güzel elbiselerini giyip sakince tahtına oturuyor.

Jül Sezar öldü, Marcus Antonius öldü.

Mısır savunması çöküyor.

Kleopatra orada duran sepetin açılmasını emrediyor.

Çingırağın sesi duyuluyor.

Yılan dışarıya süzölüyor.

Ve Nil'in Kraliçesi tuniğini açıp altın tozuyla parlatılmış çıplak göğüslerimi yılana sunuyor.

Theodora

Şehirdeki sivri diller bu kadının karışık geçmişini, Konstantinopolis'in batakhanelerindeki danslarını, çıplak vücudundan arpa tanelerini yiyen kazları, zevk inleyişlerini ve halkın öfkelerini dillerine dolamaktan büyük zevk alsalar da, Ravenna şehri, İmparator Jüstinyen'e ve onun eşi İmparatoriçe Theodora'ya itaat etmek zorundaydı...

Ancak püriten Ravenna şehrinin asla affedemeyeceği günahlar bambaşkaydı. Bu günahlarıysa imparatorluk tacını başına taktıktan sonra işlemişti. Tamamen Theodora yüzünden Hristiyan Bizans İmparatorluğu,

kürtaj hakkının olduğu,
zinanın ölümle cezalandırılmadığı,
kadınların miras hakkının olduğu,
dulların ve gayrimeşru çocukların korunduğu,
kadının boşanmasının öyle gerçekleşmesi imkansız bir hayal olmadığı

ve soylu Hristiyanların alt sınıflardan ya da başka dinlerden kadınlarla evlenmelerinin yasaklanmadığı dünyadaki ilk yer oldu.

Bin beş yüz yıl sonra bugün, Theodora'nın San Vital Kilisesi'ndeki portresi dünyanın en meşhur mozaikleridir.

Bu değerli taş işlemeciliğinin başyapıtı ayrıca, o dönemde ondan nefret etmiş olan, ama bugün ondan geçinen şehrin de sembolüdür.

Meryem'in dirilişı

Meryem, Chiapas'ta yeniden doğdu.

Simojovel Köyü'nden, aynı zamanda kuzeni olan bir yerli ve aralarında herhangi bir akrabalık bulunmayan, Chamula'da bir ağacın içinde yaşayan bir keşiş tarafından geliş haber verildi.

Santa Marta Xolotepec Köyü'nden Dominica López onu gördüğünde mısır hasadı yapıyordu. İsa'nın annesi ondan bir keşiş kulübesi inşa etmesini istedi, zira dağda uyumaktan bıkmıştı. Dominica onun isteğini yerine getirdi; ama birkaç gün sonra gelen piskopos, Dominica'yı, Meryem'i ve onu ziyarete gelen bütün hacıları tutsak olarak yanında götürdü.

Ama Meryem hapishaneden kaçıp Cancuc Köyü'ne geldi ve orada küçük bir kızın ağzından konuştu; bu kızın adı da Meryem'di.

Tzeltal Mayaları, kendi dillerinden konuşan bu boğuk sesin emirlerini asla unutmadılar:

Kadınlarımıza bedenlerinden aldıkları zevki çok görmeyin, çünkü o bundan keyif alıyordu;

isteyen kadınlar başka erkeklerle evlensinler, çünkü İspanyol papazlarının yaptıkları evlilikler iyi gitmiyordu;

ayrıca boyunduruktan kurtulma, toprakları canlandırma ve özgürlük kehaneti gerçekleşmişti; artık ne haraç, ne kral, ne piskopos, ne de vali olacaktı.

İhtiyar Meclisi onu dinledi ve söylediklerini kabul etti.1712 yılında otuz iki yerli köyü silahlarıyla ayaklandılar.

Aspasia

Aspasia, Perikles döneminde Atina'nın en ünlü kadınıydı.

Bunu şu şekilde dile getirmek de mümkündür: Aspasia döneminde Atina'nın en ünlü kişisi Perikles'ti.

Düşmanları onun hem kadın hem de yabancı olmasını affetmiyor, sırf çamur atmak için ona utandırılacak bir geçmiş atfediyor ve yönettiği retorik okulunun basit genç kızlar yetiştiren bir yer olduğunu söylüyorlardı.

Düşmanları onu ayrıca tanrıları küçümsemekle itham ettiler ki, böyle bir suçun cezası ölüm olabilirdi. Perikles, bin beş yüz erkekten oluşan bir mahkemenin önünde onun savunmasını yaptı. Perikles, üç saatlik konuşmasında onun tanrıları küçümsemediğini, ama tanrıların biz insanları küçümstediklerine ve anlık insani mutluluklarımızı mahvettiklerine inandığını söylemeyi unutsa da, Aspasia beraat etti.

O günlerde Perikles karısını yatağından ve evinden çoktan atmış, Aspasia'yla birlikte yaşıyordu. Ve onunla ilişkisinden doğan oğlunun haklarını korumak için bizzat dikte ettirdiği bir yasayı ihlal etmişti.

Sokrates bazen Aspasia'yı dinlemeye dalıp derslerini kaçırdı. Anaksagoras onun fikirlerinden alıntılar yapardı.

"Bu kadın hangi becerisi ya da kudreti sayesinde en üst düzey politikacılara hükmediyor ve filozoflara ilham kaynağı oluyordu?" diye kendi kendine soracaktı Plutarkhos.

Trotula

Haçlıların Maarat'ı haritadan sildikleri sırada, Trotula Ruggiero, Salerno şehrinde ölüyordu.

Tarih, İsa'nın savaşçıların kahramanlıklarını yazmakla meşgul olduğu için onun hakkında çok fazla bilgimiz yok. Tek bildiğimiz otuz sokak uzunluğundaki bir kortej eşliğinde mezarlığa götürüldüğü ve jinekoloji, doğum ve bebek bakımı üzerine kitap yazan ilk kadın olduğu.

Kadınlar, utanma ve doğuştan gelen bir tedbirlilik yüzünden mahrem yerlerini bir erkek doktora göstermeye cesaret edemiyorlar, diye yazdı Trotula. Diğer kadınlara hassas konularda yardımcı olan bir kadının deneyimleri bu kitapta toplanmıştı. Kadınlar ona bedenlerini, ruhlarını açıyor ve erkeklerin ne anladıkları ne de anlatmaya degecekleri gizli şeyleri onunla paylaşıyorlardı.

Trotula onlara dulluğu kolaylaştırmayı, kendilerini bakireymiş gibi göstermeyi, doğum ve sonrasındaki dönemi atlatmayı, ağız kokusunu yok etmeyi, teni ve dişleri beyazlatmayı ve *yılların geri dönüşü olmayan yıpratıcılığını gidermeyi* öğretiyordu.

Cerrahi o dönemde modaydı, ama Trotula bıçağa inanmıyordu. O başka türden terapileri tercih ediyordu: eller, otlar, kulaklar. Şefkatli masajlar yapıyor, bitki çayı tarifleri yazıyor ve dinlemeyi biliyordu.

Şarkı söylemek yasak

Katolik dini 1234 yılından itibaren kadınların kilisede şarkı söylemelerini yasakladı.

Havva'nın günahını miras alan kadınlar, sadece erkek çocuklar ya da hadım edilmiş erkekler tarafından seslendirilebilen kutsal müziği kirletiyorlardı.

Sessizlik cezası yirminci yüzyılın başlarına dek, tam yedi asır boyunca devam etti.

On ikinci yüzyıl civarında, ağızlarının erkekler tarafından kapatılmasından birkaç yıl öncesine kadar, Bingen Manastırı rahibeleri Ren Nehri'nin kıyılarında cennetin ihtişamıyla ilgili şarkıları serbestçe söyleyebiliyorlardı. Kulaklarımızın şansı olsa gerek, Başrahibe Hildegard tarafından kadın sesleriyle söylenmek üzere yaratılmış olan litürjik müzik aradan geçen bunca zamana rağmen değerinden en küçük bir şey dahi yitirmeden günümüze kadar ulaştı.

Bingen'deki manastırında ve vaaz verdiği diğer yerlerde, Hildegard sadece müzik icra etmedi, ayrıca gizemci, hayalci, şair ve bitkilerin kişilikleri, suların da tedavi edici özellikleri konusunda uzman bir tıp âlimi oldu. Bunun dışında, inanç üzerindeki erkek tekeline karşı çıkarak rahibeleri için bir özgürlük alanı yaratmayı da mucizevi bir biçimde başardı.

Bessie

1927. New York

Bu kadın kederlerini anlatan şarkıları cennetin sesiyle söylüyor ve o şarkı söylerken kimse sağır ya da dalgınmış gibi yapamıyor. Derin gecenin ciğerleri: Aşırı derecede şişman, aşırı derecede siyah Bessie Smith yaradılışın hırsızlarına lanet okuyor. Onun *blues* şarkıları kenar mahallelerin yoksul ve sarhoş zencilerinin dini marşları: Dünyayı hor gören beyazların, maçoaların ve zenginlerin tahtlarından inceklerini müjdeliyorlar.

Aleksandra

Aşkın, içtiğimiz su gibi, doğal ve temiz olması için özgür ve paylaşılır olması gerekir, ancak maço erkek boyun eğme talep eder ve zevki yadsır. Yeni bir ahlak anlayışı ve günlük hayatta radikal bir değişim olmadan, tam bir serbestlik yaşanamayacaktır. Eğer toplumsal devrim yalan söylemiyorsa, yasalar ve gelenekler nezdinde, erkeğin kadın üzerindeki mülkiyet hakkını ve yaşamdaki çeşitliliğin düşmanı olan katı normları ortadan kaldırmalıdır.

Bir kelime fazlası bir kelime eksiğiyle, Lenin Hükümeti'ndeki tek kadın bakan Aleksandra Kollontay'ın talepleri bunlardı.

Onun sayesinde, homoseksüellik ve kürtaj suç olmaktan, evlilikse ömür boyu çekilmek zorunda kalınan bir ceza olmaktan çıktı; kadınlar oy kullanma hakkı, ücretlerde eşitlik, parasız çocuk bakım evleri, ortak yemekhaneler ve kolektif çamaşırhaneler elde ettiler.

Yıllar sonra, Stalin devrimin kafasını uçurduğunda, Aleksandra kellesini korumayı başardı. Ama bir daha o Aleksandra olmadı.

Beş kadın

1978. La Paz

“Baş düşman hangisi? Askeri diktatörlük mü? Bolivya burjuvazisi mi? Emperyalizm mi? Hayır, yoldaşlar. Size sadece şunu söylemek istiyorum: Bizim baş düşmanımız korkudur. Onu içimizde taşıyoruz.”

Domitilia, Catavi kalay madeninde sadece bunları söyledi ve ardından diğer dört kadın ve yirmi kadar çocukla birlikte başkente geldi. Açlık grevine Noel’de başladılar. Kimse onlara inanmadı. Birçok kişiye bu güzel bir şaka gibi göründü:

“Beş kadın bu şekilde diktatörlüğü devirecek!”

Papaz Luis Espinal onlara ilk katılan kişi oldu. Kısa sürede tüm Bolivya’da aç kalanların sayısı bin beş yüz kişiye ulaştı. Doğduklarından beri açlığa alışmış olan beş kadın suya *tavuk* ya da *hindi*, tuzaysa *pirzola* diyorlardı ve gülmek onları besliyordu. Bu arada açlık grevi yapanların sayısı giderek artıyor ve yemeyi, çalışmayı bırakan Bolivyalıların sayısı üç bine, on bine, sonra da sayılamaz miktarlara ulaşıyordu ve açlık grevinin başlangıcından yirmi üç gün sonra halk sokakları işgal edecekti ve artık bunun önüne geçmenin imkânı yoktu.

Beş kadın askeri diktatörlüğü devirdi.

Arjantin halkı onsuz çıplak

1952. Buenos Aires

“Yaşasın kanser!” diye yazdı düşman bir el Buenos Aires’in bir duvarına. Kaymak tabakadakiler ondan nefret ediyorlardı, hâlâ ondan nefret ediyorlar: Yoksul olduğu için, kadın olduğu için, küstah olduğu için. Hizmetçi ya da hadi bilemedin ucuz melodram aktrisi olmak için doğmuş olan Evita sınırlarım fazlasıyla aşmıştı.

İtilip kakılmışlar onu seviyorlardı, hâlâ seviyorlar: Onun ağzından konuşuyor, onun ağzından lanetliyorlardı. Evita ayrıca, cüzamlıyı ve pejmürde kılıkliyı kucaklayan, çaresizi rahatlatan sarışın periydi; insanlara iş, döşek, ayakkabı, dikiş makinesi, takma diş, gelinlere ise çeyiz veren tükenmez bir kaynaktı. Sefalet içinde yaşayanlar bu bağışları yandan alıyorlardı yukarıdan değil; gerçi Evita göz kamaştırıcı mücevherler takıyor ve yaz ortasında vizon kürklerle dolaşıyordu ama olsun. Yanlış anlaşılmasın, onun lüksünü mazur görmüyor, onu selamlıyorlardı. Onun kraliçe kıyafetlerinden ötürü halk kendini aşağılanmış değil, intikamı alınmış hissediyordu.

Evita’nın beyaz karanfillerle çevrili bedeninin önünden halk ağlayarak geçiyor. Günler ve geceler boyu uzayıp giden bir meşaleler dizisi: İki hafta uzunluğunda bir kervan.

Tefeciler, tüccarlar, büyük toprak sahipleri rahatlamış bir şekilde derin bir nefes alıyorlar. Evita’sı ölmüş Başkan Perón keskin tarafı olmayan bir bıçak.

Kadınlar bireydir

1929 yılında bugün, yasa ilk kez olarak Kanada'daki kadınların birey olduklarını kabul etti.

O güne dek onlar kendilerini öyle görüyorlardı, ama yasa görmüyordu.

Bireyin yasal tanımı kadınları içermiyor, diye hüküm vermişti Yüksek Adalet Mahkemesi.

Emily Murphy, Nellie McClung, Irene Parlby, Henrietta Edwards ve Louise McKinney çaylarını içerken entrikalarını oluşturdular.

Ve Yüksek Mahkeme'yi alt ettiler.

Manuela'lar

Hepsi erkekti. Sadece biri, onları bulan ve harekât planı yapmak için evine toplayan Manuela Cañizares hariç.

9 Ağustos 1809 gecesı, erkekler tartışarak saatler geçirdiler; yok evetti, yok hayırdı, kim bilirdi falan filan... Ama Ekvator'un bağımsızlığını ilan etme kararını bir türlü veremiyorlardı. Ve bunu, daha iyi koşullar oluşuncaya dek bir kez daha erteleyeceklerdi ki, Manuela ayağa fırladı ve onlara *ödlekler, korkaklar, hizmetkârlık için doğmuş olanlar*, diye bağırdı. Ve bugünün, yani 10 Ağustos'un şafağında yeni bir dönemin kapısı açıldı.

Yine Amerika kıtasının bağımsızlığının öncülerinden olan diğer Manuela, Manuela Espejo, Ekvator'un ilk gazetecisi oldu. Lakin bunun hanımlar için çok uygun bir iş olmamasından ötürü, vatanını aşağılayan kölece zihniyete karşı kaleme aldığı cecur makalelerini başka bir isimle yayınlıyordu.

Ve diğer bir Manuela, Manuela Sáenz, Simón Bolívar'ın sevgilisi olarak kalıcı bir şöhret kazandı, ama bunun dışında da önemli şeyler yaptı: Sömürgeci iktidarın yanı sıra erkek egemenliğine ve onun ikiyüzlü namus anlayışına karşı da mücadele etti.

Victoria

Madrid, 1936 Kışı: Victoria Kent milletvekili seçildi.

Popülerliğini hapisane reformuna borçlu.

Bu reformu başlattığında, sayıları çok fazla olan düşmanları onu İspanya'yı, silaha gerek kalmadan, suçluların ellerine teslim etmekle suçladılar. Ancak hapisanelerde çalıştığı için insani dramla ilgili bilgisi kulaktan dolma bilgilere değil bizzat tanıklığa dayanan Victoria programını devam ettirdi:

İçinde yaşanamaz durumda olanları kapattı ki çoğunluk bu durumdaydı;

çıkış izinlerini başlattı;

yetmiş yaştan üzerindeki bütün mahkumları serbest bıraktı;

spor sahaları ve gönüllü çalışma atölyeleri kurdu;

ceza hücrelerini kaldırdı;

bütün zincirleri, prangaları ve parmaklıkları eritti

ve ortaya çıkan demiri büyük bir Concepción Arenal heykeline dönüştürdü.

Miras üzerine pencere

Pola Bonillo çamura ve çocuklara şekil veriyordu. O iyi bir ele sahip bir çömlekçi ve Maldonado kırsalındaki bir okulda öğretmendi. Yazlarıysa, yaptığı çanakları ve çikolatalı *churro* tatlısını turistlere satıyordu.

Pola, dünyaya koltuğunun altında ekmek olmadan gelen o büyük kalabalıktan birini, yoksulluk içinde doğmuş bir zenci çocuğu evlat edindi ve onu oğlu gibi büyüttü.

Öldüğünde çocuk çoktan büyümüş ve iş güc sahibi olmuştu. Pola'nın ailesi ona şöyle dedi:

“Şimdi eve gir ve ne istersen al götür.”

Evden koltuğunun altında sadece Pola'nın fotoğrafıyla çıktı ve yolda gözden kayboldu.

Yasak kuşlar

1976. Özgürlük

Uruguaylı siyasi mahkumlar izin almadan konuşamaz, ılık çalamaz, sırtamaz, şarkı söyleyemez, hızlı yürüyemez ve başka bir mahkumu selamlayamazlar. Aynı şekilde, hamile kadınların, çiftlerin, kelebeklerin, yıldızların ve kuşların resimlerini ne çizebilir ne de hapishaneye sokabilirler.

İdeolojik fikirleri olduğu için işkence gören ve tutuklanan öğretmen Didaskó Pérez, bir pazar günü beş yaşındaki kızı Milay tarafından ziyaret edilir. Kızı ona üzerinde kuşların olduğu bir resim getirir. Sansürcüler hapishane girişinde onu yırtarlar.

Ertesi pazar Milay ağaçların resmini getirir. Ağaçlar yasak değildir, resim geçer. Didaskó resmi överken kızma ağaçların yaprakları ve dalları arasındaki rengârenk küçük yuvarlakların ne olduğunu sorar:

“Bunlar portakal mı? Meyveler mi?”

Küçük kız onu susturur:

“Şşşittt.”

Ve kulağına sessizce fısıldar:

“Şaşkın. Onların göz olduklarını göremiyor musun? Sana gizlice getirdiğim kuşların gözleri.”

Çiçekçi

Georgia O'Keeffe resim yaparak neredeyse bir asır yaşadı ve resim yaparak öldü.

Tabloları yalnızlığın çölünde bir bahçe yarattılar.

Georgia'nın çiçekleri, klitorisler, vulvalar, vajinalar, göğüs uçları, göbek delikleri, kadın doğmuş olmanın sevinciyle kutlanan bir şükran ayininin kutsal kadehleriydiler.

Gerçekliğe saygı

Eğer Dámaso Murúa'nın teyzesi, hikâyesini García Márquez'e anlatmış olsaydı, belki de *Kırmızı Pazartesi* başka bir şekilde sonlanacaktı.

Susana Contreras –Dámaso'nun teyzesinin adı buydu– iyi zamanlarında Escuinapa Köyü'nde ve Kaliforniya Körfezi'nin tüm köylerinde o güne dek görülmüş en alev alev yanan kalçalara sahipti.

Yıllar önce Susana kavgalarda can veren sayısız yakışıklıdan biriyle evlendi. Düğün gecesinde kocası onun bakire olmadığını gördü. Ateşli Susana'dan sanki bulaşıcı hastalık taşıyormuş gibi hemen uzaklaştı ve kapıyı çarpıp bir daha gelmemek üzere çekip gitti.

Öfkeden kuduran adam kafayı çekmek için kendi düğünündeki davetlilerin hâlâ eğlenceyi sürdürdükleri meyhanelere daldı. Arkadaşlarıyla bir araya gelince garezini kusmaya ve tehditler savurmaya başladı, ama yüreğindeki korkunç acıyı kimse ciddiye almıyordu. O dışarıya akmak için itişen gözyaşlarını erkeklige laf gelmesin diye içinde tutarken, arkadaşları onu iyiliklerinden dinliyorlardı, ama sonra bu haberin bayat olduğunu, Susana'nın elbette bakire olmadığını, o hariç bütün köyün bunu bildiğini, netice itibarıyla bu ayrıntının en küçük bir önemi bile bulunmadığını, aptalca davranmamasını ve insanın dünyaya bir kez geldiğini söylüyorlardı. O üsteliyordu ama karşısında dayanışmacı jestler yerine esnemeler buluyordu.

Gece işte bu şekilde, giderek ıssızlaşan kederli içki masasında, şafak vaktine kadar düşe kalka ilerledi. Davetliler birer bi-

rer uyumaya gittiler. Şafak, gururu incineni sokakta tek başına, kimse tarafından umursanmadan ve yakınmaktan oldukça yorulmuş halde otururken buldu.

Adam artık kendi trajedisinden sıkılmıştı ve günün ilk ışıkları, içindeki acı çekme ve oç alma arzularını söndürdü. Öğlene doğru güzel bir banyo yapıp sıcacık bir kahve içti ve pişmanlık içinde yadsımanın kollarına geri döndü.

Tören adımlarıyla ana caddenin diğer ucundan yeniden arzı endam etti. Devasa bir gül buketi taşıyordu ve kalabalık bir arkadaşlar, akrabalar ve halk topluluğu onu takip ediyordu. En geriden de serenat orkestrası geliyordu. Orkestra Susana'dan af dileme babında, *Negra consentida** ve *Vereda tropical*** gibi parçaları var gücüyle çalıyordu. Zamanında ona aşkını bu parçalarla ilan etmişti.

* (İsp.) Şımarık kadın. (ç.n.)

** (İsp.) Tropikal patika. (ç.n.)

Karnaval kanatlarını açıyor

1899'da Rio de Janeiro sokakları karnaval tarihini başlatan şarkıyla dans ederek çıldırdı.

İnsanları coşturan bu parçanın adı *O abre alas'tı** ve sert salon danslarıyla dalga geçmek amacıyla Brezilya'da icat edilmiş olan *maxixe* tarzındaydı.

Şarkının yazarı çocukluğundan beri besteler yapan Chiquinha Gonzaga'ydı.

On altı yaşındayken ailesi onu evlendirmiş, sağdııcı Caxias Markisi olmuştu.

Yirmisine geldiğinde kocası onu evle müzik arasında seçim yapmaya zorladı:

"Müzik olmadan hayatı anlamıyorum," dedi ve evden ayrıldı.

Bunun üzerine babası aile onurlarının lekелendiğini ilan etti ve Chiquinha'nın bu düşkünlük eğilimini siyah bir büyükanne-den aldığı açıkladı. Sonra da o yönünü şaşırması, öldü kabul edip evin içinde adının ağza alınmasını yasakladı.

* (Port.) Haydi aç kanatlarını. (ç.n.)

Hissetmek yasak

“Ah, kadın bedeni! Ne kadar ihtişamlı bir şeysin sen!”

Bingenli Hildegard, insanı kirletenin regl kanı değil savaş kanı olduğuna inanıyor ve açık bir biçimde dünyaya kadın olarak gelmiş olmanın mutluluğunu yaşamaya davet ediyordu.

O dönemin Avrupa’sında bir eşi daha olmayan tıp ve doğa bilimleri konusundaki eserlerinde kendi dönemine ve kendi kilisesine uygun düşmeyen terimlerle kadın zevkini ele almaya cüret etmişti. Hildegard, bakireler arasından bir bakire olarak çok sıkı geleneklerle yetişmiş, püriten bir başrahibeden beklenmeyecek bir bilgelikle, insanın kanını kaynatan aşktan alınan zevkin kadında erkeğe nazaran çok daha keskin ve derin olduğunu ifade etti:

“Kadının aldığı zevk, itinayla toprağı ısıtıp bereketli kılan güneş ve onun yumuşaklığıyla kıyaslanabilir.”

Hildegard’dan bir asır önce İbn-i Sina adındaki ünlü İranlı hekim “*El-Kanun fi’t-Tıp*” adlı eserinde kadın organizmasının daha detaylı bir betimlemesini ortaya koymuştu: *Gözlerinin kızarmaya başladığı andan itibaren, soluk alış hızlanır ve kekelemeye başlar.*

Zevk sadece erkeklere özgü bir şey olduğu için İbn-i Sina’nın Avrupa’da yayınlanan çevirilerinde bu sayfa çıkarıldı.

Yaşama sanatı

1986 Nobel Tıp Ödülü Rita Levi Montalcini'ye verildi.

Zor zamanlarda, Mussolini diktatörlüğü döneminde, Rita evinin bir köşesine kurduğu derme çatma bir laboratuvarda gizlice sinir lifleri üzerinde araştırmalar yapmıştı.

Yıllarca süren çalışmaların ardından, yaşamın gizemlerinin bu inatçı dedektifi insan hücrelerini çoğaltmakla görevli proteini keşfetti ve Nobel'i aldı.

O sırada artık seksenli yaşlardaydı ve şöyle diyordu:

"Bedenim buruşuyor ama beynim hâlâ eskisi gibi. Düşünemez hale geldiğimde tek istediğim onurlu bir şekilde ölmeme yardım edilmesi."

Marie

Nobel ödölünü kazanan ilk kadın oldu ve bu ödölü iki kez kazandı.

Sorbonne'un ilk ve uzun yıllar boyunca da tek kadın profesörü oldu.

Ve daha sonra, bu dünyayı terk ettiğinde, erkek olmamasına ve Polonya'da doğup büyümüş olmasına rağmen, *Fransa'nın büyük adamlarına ayrılan olağanüstü mozole* Pantheon'a kabul edilen ilk kadın oldu.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, Marie Sklodowska ve kocası Pierre Curie uranyumdan dört yüz kez fazla radyasyon yayan bir element keşfettiler. Marie'nin ülkesine atfen ona *polonyum* adını verdiler. Kısa bir süre sonra *radyoaktivite* sözcüğünü icat ettiler ve uranyumdan üç bin kez daha güçlü bir element olan radyumla deneylerine başladılar. Ve birlikte Nobel ödölünü kazandılar.

Pierre'in daha o zamandan şüpheleri vardı: Acaba cennetten mi yoksa cehennemden mi bir armağan getirmişlerdi? Stockholm'deki konuşmasında, bizzat dinamitin mucidi Alfred Nobel'in davranışının bir örnek teşkil ettiği konusunda uyarıda bulundu:

"Güçlü patlayıcılar insanlığın hayranlık uyandıran projeleri gerçekleştirmesini sağladılar. Ama bunlar halkları savaşa sürükleyen büyük canilerin ellerine geçtiklerinde korkunç yıkım araçlarına dönüşmektedirler."

Kısa bir süre sonra, Pierre dört ton askeri malzeme taşıyan bir at arabasının altında kalarak öldü.

Marie yaşamaya devam etti ve bedeni bilimsel alanda elde ettiği başarıların bedelini ödedi. En sonunda kan kanserinden ölene dek, maruz kaldığı radyasyon bedeninde yanıklara, yaralara ve şiddetli ağrılara neden oldu.

Yeni radyoaktivite krallığındaki buluşlarıyla yine Nobel ödülü kazanan kızı Irene'i ise lösemi öldürdü.

Kadın gazetecilerin anası

Nellie Bly yolculuğuna 14 Kasım 1889 sabahında başladı.

Jules Verne bu güzel kadıncağızın dünya turunu tek başına ve seksen günden kısa bir zamanda tamamlayacağına inanmıyordu.

Ama Nellie gezegeni yetmiş iki günde kucakladı ve bu arada gördüğü, yaşadığı şeyleri köşe yazılarında kaleme aldı.

Bu genç gazetecinin ilk meydan okuyuşu değildi, sonuncusu da olmadı.

Meksika hakkında yazmak için o kadar Meksikalılaştı ki, çok korkan Meksika Hükümeti onu kovdu.

Fabrikalar hakkında yazmak için fabrika işçisi olarak çalıştı.

Cezaevleri hakkında yazmak için kendini hırsızlıktan tutuklattı.

Tımarhaneler hakkında yazmak için delirmiş gibi yaptı ve rolünü o kadar iyi oynadı ki, hekimler onun zır deli olduğuna hükmettiler. Bu sayede, maruz kaldığı ve herhangi bir insanı delirtilecek psikiyatrik tedavi yöntemlerini gözler önüne serebildi.

Nellie yirmi yaşındayken Pittsburgh'da gazetecilik erkek işiydi.

İşte o dönemde ilk köşe yazılarını yayımlama densizliğini yaptı.

Otuz yıl sonra, Birinci Dünya Savaşı'nın ateş hattında mermlerden sakınarak sonuncuları yayınlayacaktı.

Ada'nın yaşıları

On sekiz yaşındayken öğretmeninin kollarında kaçar.

Yirmisinde, ev işlerine karşı meşhur beceriksizliğine rağmen evlenir ya da evlendirilir.

Yirmi birinde, kendi inisiyatifiyle matematik mantığı öğrenmeye koyulur. Bunlar bir hammefendiye uygun işler olmasa da ailesi onun bu kaprisini kabullenir; bu şekilde akli belki de yerine gelecek ve mahkum olduğu baba mirası delilikten kurtulacaktır.

Yirmi beşinde, at yarışlarında para kazanmak için olasılık teorileri üzerine kurulu asla yamılmaz bir sistem icat eder. Ailenin bütün mücevherlerini bahse yatırır. Hepsini kaybeder.

Yirmi yedisinde devrimci bir çalışma yayınlar. Kendi ismiyle imzalamaz, zira bir kadının bilimsel bir esere imza atması olacak şey midir? Bu eser onu tarihin ilk program yazılımcısı yapar: Tekstil işçilerine müthiş zaman kazandıran bir makineye komutlar yüklemek için yeni bir sistem geliştirmiştir.

Otuz beşinde hastalanır. Doktorlar histeri teşhisi koyarlar. Aslında kanserdir.

1852'de, otuz altısndayken ölür. Yüzünü hiç görmediği babası, şair Lord Byron da bu yaşta ölmüştür.

Bir buçuk asır sonra, ona duyulan saygıyı göstermek için, bilgisayar program dillerinden biri Ada diye adlandırır.

Bir baş belası doğdu

Juana Manso, bugün, 30 Haziran 1819'da Buenos Aires'te vaftiz edildi.

Kutsal sular onu uysallık yolunda yaşama başlattı, ama Juana Manso asla yumuşak başlı biri olmadı.

Rüzgâra ve akıntıya karşı gelerek Arjantin ve Uruguay'da, kızlarla oğlanların birlikte öğrenim gördükleri, dini eğitimin zorunlu olmadığı ve fiziksel cezanın yasaklandığı, laik ve karma okullar kurdu.

Arjantin tarihinin ilk eğitim müfredatının yanı sıra birçok eser kaleme aldı. Bunların arasında evlilik hayatının ikiyüzlülüğünü yerden yere vuran bir roman da bulunuyor.

İlk halk kütüphanesini ülkenin iç kesimlerinde kurdu.

Boşanma diye bir şey henüz yokken boşandı.

Buenos Aires gazeteleri ona küfretmekten büyük zevk alıyorlardı.

Öldüğünde, Kilise onun cenazesini kaldırmayı reddetti.

Bir başka sürgün

1919 yılının sonlarında, iki yüz elli istenmeyen yabancı Birleşik Devletler'e bir daha geri dönmek üzere New York Liman'ndan gönderildiler.

Onların arasında, *aşırı tehlikeli yabancı* olarak nitelenerek sürgüne gönderilen Emma Goldman da vardı. Emma mecburi askerlik hizmetine karşı çıkmaktan, doğum kontrol yöntemlerini yaymaktan, grev örgütlemekten ve ulusal güvenliğe karşı diğer saldırılarından ötürü birçok kez tutuklanmıştı.

Emma'nın birkaç cümlesi:

Fahişelik püritanizmin en büyük zaferidir.

Acaba bizim sürekli övülen ve kutsanan annelik görevimizden daha korkunç, daha kriminal bir şey var mı bu hayatta?

Eğer akıllı kıtlar orada yaşıyorlarsa, Göklerin Krallığı acayip sıkıcı bir yer olmalı.

Eğer oy kullanma bir şeyleri değiştirecek olsaydı, yasa dışı olurdu. Her toplum hak ettiği suçlulara sahiptir.

Bütün savaşlar, kendilerinin yerine ölüme başkalarını gönderen savaşmaktan aşırı korkan ödle hırsızlar arasında yapılır.

Kuna gecesi

Panama Hükümeti çıkardığı yasayla, *ülkede yaşayan barbar, yarı-barbar ve vahşi kabilelere medeni yaşamın dayatılması*, emrini vermişti.

Ve hükümet sözcüsü açıklamıştı:

“Kuna yerlileri artık burunlarını değil yanaklarını boyayacaklar ve bundan böyle halkaları burunlarına değil kulaklarına takacaklar. Ve artık kendi geleneksel kıyafetlerini değil, medeni kıyafetler giyecekler.”

Dinleri, tanrılarına sundukları ayinleri ve kendi içlerindeki geleneksel yönetim biçimleri de yasaklandı.

1925 yılında, iguana ayının yirmi beşinci gününün gecesinde, Kunalar kendi hayatlarını yaşamalarını yasaklayan polislerin tümünü bıçaktan geçirdiler.

O günden beri, Kuna kadınları burunlarını boyamaya ve her biri fırça yerine iğne ipliğin kullanıldığı bir sanat eseri olan kendi geleneksel kıyafetlerini giymeye devam ediyorlar. Ve kadınlarla erkekler, paylaşılmış krallıklarını iyi kötü savundukları iki bin adada kendi törenlerini ve toplantılarını gerçekleştiriyorlar.

Elveda demiyorum

Manuela León, 1872’de Ekvator Devlet Başkanı’nun emriyle kurşuna dizildi.

Devlet Başkanı idam kararını imzalarken Manuela’yı Manuel yaptı, zira kendisi gibi centilmen bir beyefendinin, kaba bir yerli bile olsa, bir kadını idam mangasının önüne gönderdiğine dair bir kanıt bırakmak istemedi.

Manuela toprakların ve köylerin altını üstüne getirmiş, yerli-leri vergi ödemeye ve köle gibi çalışmaya karşı ayaklandırmıştı. Bütün bunlar yetmezmiş gibi bir de hükümetin subayı Teğmen Vallejo’yu askerlerin şaşkın bakışları altında düelloya davet etme densizliğinde bulunmuş ve teğmenin kılıcı onun mızrağı karşısında başkalarının gözü önünde mağlup olmuştu.

O son gün geldiğinde, Manuela idam mangasının karşısına gözlerini bağlamadan çıktı. Ve söylemek istediği bir şey var mı diye sorulduğunda kendi dilinde şöyle dedi:

“Manapi.”

Hiçbir şey.

Bogota şehrinin kroniği

Her gecenin sonunda perde inerken, ölüm listesindeki Patricia Ariza gözlerini kapatıyordu. Seyircilerin alkışlarına ve ölümle dalga geçerek bir gün daha yaşadığına sessizce teşekkür ediyordu.

Patricia kızıl düşünceleri olduğu ve kızıl bir hayat yaşadığı için ölüm mahkumları listesindeydi; infaz kararları asla şaşmaz bir şekilde birbiri ardına uygulanıyordu.

Evinden bile çıkarıldı. Bir bomba binayı havaya uçurabilirdi: Korku yasasına boyun eğen komşular oradan gitmesini istediler.

Bogota sokaklarında kurşungeçirmez yelekle dolaşıyordu. Başka çaresi yoktu, ama yelek hazin ve çirkindi. Bir gün Patricia onun üzerine birkaç tane pul dikti; başka bir gün birkaç renkli çiçek, göğüslerinin üzerine yağmur gibi inen çiçekler işledi ve böylece yelek ona göre daha güzel, daha neşeli bir görünüm kazandı ve her türlü zorluğa rağmen onu sürekli üzerinde taşımaya ve sahne- de bile çıkarmamaya alışabildi.

Patricia, Avrupa tiyatrolarında temsiller vermek için Kolombiya dışına çıkınca, kurşungeçirmez yeleğini Julio Cañón adında bir köylüye hediye etti.

Vistahermosa Köyü'nün Belediye Başkam Julio Cañón'un tüm ailesini uyarı babında çoktan öldürmüşlerdi, ama o bu çiçekli yeleği kullanmayı reddetti:

"Ben kadın şeyini giymem," dedi.

Patricia bir makasla parlak pulları ve renkli süsleri kesince adam onu giymeyi kabul etti.

O gece onu delik deşik ettiler. O sırada yelek üzerindeydi.

Vicdansızlar

Aristoteles ne dediğini biliyordu:

“Kadın deforme olmuş bir erkektir. Onda en temel unsur, yani ruh eksiktir.”

Plastik sanatlar, ruhsuz varlıkların girmesi yasak olan kralıklardı.

On altıncı yüzyılda Bolonya’da, beş yüz yirmi dört erkek ressama karşılık yalnızca bir tek kadın ressam vardı.

On yedinci yüzyılda Paris Akademisi’nde, dört yüz otuz beş erkek ressama karşılık hepsi de ressamların karıları ya da kızları olan on beş kadın ressam bulunuyordu.

On dokuzuncu yüzyılda, Suzanne Valadon utanmaz bir kadındı, sirk akrobatı ve Toulouse-Lautrec’in modeli oldu. Havuçlardan yapılmış korseler giyiyor ve stüdyosunu bir keçiyle paylaşıyordu. Onun, erkekleri çıplak çizmeye cüret eden ilk sanatçı olması hiç kimseyi şaşırtmadı. Kaçığın teki olmalıydı.

Rotterdamlı Erasmus ne dediğini biliyordu:

“Bir kadın her zaman bir kadındır, yani bir deli.”

Frida

1929. Meksiko

Tina Modotti soruşturmacılarının karşısında tek başına değil. İki yanında ona eşlik eden yoldaşları, Diego Rivera ve Frida Kahlo var: Devasa vücutlu ressam ve onun ufak tefek Frida'sı; o da bir ressam ve gizemli bir Doğu prensesine benzemesine rağmen Jalisco'lu bir *mariachiden** daha küfürlü konuşan ve daha çok tekila içen Tina'nın en iyi arkadaşı.

Frida kahkahalarla gülüyor ve bitmek bilmez acıya mahkum olduğu günden beri olağanüstü yağlıboya tablolar boyuyor.

İlk acıyı uzak geçmişte, çocukluğunda, anne babası onu melek kılığına soktuklarında ve samandan kanatlarıyla uçmaya kalkıştığında yaşadı; ama asla bitmeyecek acı sokaktaki bir kazayla, bir tramvay demirinin tıpkı bir mızrak gibi yan tarafından vücuduna girip kemiklerini parçalamasından sonra geldi. O günden beri o yaşayan bir acıdan ibaret. Bir çok kez ameliyat oldu ama nafile; hastane yatağında otoportrelerini yapmaya başladı ve bunlar elinde kalan yaşam karşısında onun çaresiz saygı duruşları.

* Meksika halk ezgilerini çalan ve söyleyen geleneksel müzisyen. (ç.n.)

Isidora

1916. *Buenos Aires*

Yalınayak, çırlıçıplak, sadece Arjantin bayrağına sarınmış Isadora Duncan milli marşı dansına uyarlıyor.

Bir gece Buenos Aires'in bir öğrenci kafesinde bunu yapmaya cüret ediyor ve ertesi sabah herkesin bundan haberi oluyor: Mal sahibi kira kontratını feshediyor, iyi aileler Colón Tiyatrosu'ndan aldıkları biletleri iade ediyorlar ve basın Arjantin'e ulusal simgeleri lekelemek için gelen bu günahkâr Kuzey Amerikalının hemen sınır dışı edilmesini talep ediyor.

Isadora hiçbir şey anlamıyor. Üzerinde sadece kırmızı bir şalla Marseillaise'i dansa uyarladığında hiçbir Fransız bunu protesto etmemiştir. Şayet bir duygu dansa uyarlanabiliyorsa, şayet bir fikir dansa dönüştürülebiliyorsa, bir marş neden dansa uyarlanamamış ki?

Özgürlük rahatsız ediyor. Parlak gözlü, kadın Isadora, okulun, evliliğin, klasik dansın ve rüzgârı kafese kapatan her şeyin tescilli düşmanı. O dans ediyor çünkü dans etmekten zevk alıyor ve canı istediği zaman, canı istediği gibi dans ediyor ve bedeninden doğan müzik karşısında orkestralar susuyor.

Sarah

“Daima rol yapıyorum,” diyordu. “Tiyatroda ve tiyatronun dışında rol yapıyorum. Ben kendimin dublörüyüm.”

Sarah Bernhardt’m tarihin en büyük aktrisi mi, dünyanın en büyük yalancısı mı, yoksa aynı anda bunların her ikisi de mi olduğu bilinmiyordu.

Yirmili yılların başlarında, yarım asırdan fazla süren mutlak monarşinin ardından, Paris tiyatrolarında hükmetmeye ve hiç bitmeyecek turneler düzenlemeye devam ediyordu. Seksenli yaşlarını yaşarken o kadar zayıftı ki gölgesi bile yoktu ve cerrahlar bir bacağı kesmişlerdi: Bütün Paris bunu biliyordu, ama bütün Paris, yürek hoplatan bu dayanılmaz genç kızın zavallı yaşı ve sakat bir kadın rolünü mükemmel bir biçimde oynadığına inanıyordu.

Carmen Miranda

1946. *Hollywood*

Pırıl pırıl parıldayan pullar ve kolyeler, başının üzerinde bir muz kulesi, Carmen Miranda kartondan bir tropikal manzaranın üzerinde salınıyor.

Yoksul bir berberin kızı olarak Portekiz’de doğan ama daha sonra denizi aşan Miranda, bugüne bugün Brezilya’nın başlıca ihraç ürünü. Kahve onun ardından geliyor.

Bu ufak tefek çığının sesi az çıkıyor ve o az çıkan ses de detone oluyor, ama kalçalarını, ellerini kullanarak ve göz kırparak öyle bir dans ediyor ki, bu kadarı da yetip artıyor. O Hollywood’un en çok kazananı; on evi ve sekiz petrol kuyusu var.

Ama Fox şirketi onunla sözleşme yenilemeyi reddediyor. Senatör McCarthy onu müstehcen diye ihbar etti, çünkü bir film çekimi sırasında kameraman, dansın tam ortasında, uçuşan eteğinin altında kabul edilemez çıplaklıklar yakaladı. Ve basın Carmen’in daha küçük bir çocukken Belçika Kralı Albert’in önünde şiir okuduğunu ve dizelerine eşlik eden uygunsuz el hareketleri ve göz süzmelerin rahibelerde şoka, kraldaysa uzun süreli uykusuzluğa neden olduğunu ortaya çıkardı.

Josephine'in yaşları

Dokuz yaşında, Mississippi Nehri kıyısındaki Saint Louis'de ev temizliğine gider.

On yaşında, sokaklarda insanlardan para toplamak için dans etmeye başlar.

On üç yaşında, evlenir.

On beş yaşında, ikinci kez evlenir. İlk kocasıyla ilgili hiçbir şey hatırlamaz; kötü bir anı bile. İkincisinden aldığı soyadınıysa muhafaza eder, çünkü kulağına hoş gelir.

On yedisindeyken, Josephine Baker, Broadway'de arliston dansı yapar.

On sekizinde, Atlantik'i geçer ve Paris'i fetheder. *Siyah Venüs* muzlardan bir kemer dışında sahnede çırılçıplak dans eder.

Yirmi bir yaşında, palyaço ve *femme fatale* karışımı tuhaf tarzı onu bütün Avrupa'nın en çok hayranı olan ve en iyi kazanan sahne yıldızı yapar.

Yirmi dördünde yken gezegeenin en çok fotoğrafı çekilen kadınıdır. Pablo Picasso önünde diz çökerek resmini yapar. Paris'in beyaz tenli hanımefendileri ona benzemek için yüzlerine, ten rengini koyulaştıran ceviz kremi sürerler.

Otuzunda, bazı otellerde sorunlar yaşar, çünkü seyahatlerine bir şempanze, bir yılan, bir keçi, iki papağan, bir sürü ss balığı,  kedi, yedi köpek, boynunda elmas bir kolye taşıyan ikita adında bir leopar ve Worth firmasının ürettiği *Je reviens* adlı parfmle yıkadığı Albert adında bir domuz yavrusu da eşlik etmektedir.

Kırk yaşında, Nazi işgali sırasında Fransız direnişine hizmetlerinden ötürü Légion d'Honneur nişanını alır.

Kırk bir yaşında, dördüncü kocayı aradığı sıralarda, değişik renklerden ve değişik coğrafyalardan on iki çocuğu evlat edinir ve onlara *benim gökkuşağı kabilem* adını verir.

Kırk beşinde, Birleşik Devletler'e döner. Gösterilerini beyazların ve siyahların karışık olarak izlemelerini şart koşar. Aksi takdirde, sahneye çıkmaz.

Elli yedi yaşında, kürsüyü Martin Luther King'le paylaşır ve çok sayıda insanın iştirak ettiği Washington'a Yürüyüş öncesi ırk ayrımcılığına karşı bir konuşma yapar.

Altmış sekizinde, çok ses getiren bir iflastan sonra toparlanır ve Paris'teki Bobino Tiyatrosu'nda bu dünyadaki yarım asırlık sanat yaşamını kutlar.

Ve bu dünyadan gider.

Tehlikeli kadın

1893'te günahkar ve açgözlü vampir Mae West doğdu.

1927'de Broadway'deki bir tiyatro salonunda, incelikle *Sex* diye adlandırılan bir zevk daveti sahneye koymaktan ötürü, bütün ekibiyle birlikte cezaevinin yolunu tuttu.

Kamusal alanda müstehcenlik suçunu çekip arandıktan sonra, Broadway'den Hollywood'a, tiyatrodan sinemaya geçmeye karar verdi ve kendini özgürlük krallığına gelmiş gibi zannetti.

Ama Birleşik Devletler Hükümeti, Hollywood'a otuz sekiz yıl boyunca her türlü filmin gösterime girmesi için şart olan bir ahlaki düzeltme sertifikası dayattı.

Hays Kodu sinemada çıplakların, seksi dansların, şehvetli öpüşmelerin, eş aldatmalarının, eşcinselliğin ve aile yaşamına zarar verecek nitelikteki diğer sapkınlıkların gösterilmesini yasakladı. Tarzan filmleri bile ondan kurtulamadı ve Betty Boop uzun etek giymek zorunda kaldı. Mae West ise başını derde sokmayı sürdürdü.

Kadın akrobat

Firuliche Sirki'ni keşfettiğinde Luz Marina Acosta çok küçük bir çocuktur.

Firuliche Sirki, ışıklı sihirli gemi, bir gece Nikaragua Gölü'nün derinliklerinden çıktı. Karton borazanlı palyaçolar savaşçı borazancılardı ve yükseklerde dalgalanan paçavradan bayraklar dünyanın en büyük şenliğini müjdeliyordu. Çadırın içi yama ve aynı zamanda da aslanlarla, emekliye ayrılmış aslanlarla doluydu; ama çadır bir kaleydi ve aslanlar ormanın krallarıydılar; yerden bir metre yükseklikte trapezlerde sallanan, pullarıyla göz kamaştırıcı o tıknaz hammefendiyse göklerin kraliçesiydi.

Luz Marina o gün akrobat olmaya karar verdi. Gerçekten atladı, hem de çok yüksekten ve altı yaşındaki o ilk akrobasisinde kaburgalarını kırdı.

Sonrasında hayatı aynı şekilde devam etti. Savaşta, Somoza Diktatörlüğü'ne karşı verilen uzun savaşta ve aşklarında sürekli uçu ve sürekli kaburgalarını kırdı.

Çünkü Firuliche Sirki'ne giren bir daha asla çıkamaz.

Gece

Uyumayı başaramıyorum. Gözkapaklarımın arasında uykumu kaçıran bir kadın var. Eğer yapabilseydim ona gitmesini söylerdim; ama boğazımda konuşmamı engelleyen bir kadın var.

Akşam yemeğinde kadınlarını yeme alışkanlığı olan kertenkelenin öyküsü

Nehrin kıyısında, otların arasına gizlenmiş bir kadın kitap okuyor.

Bir varmış bir yokmuş diye başlayan kitap, ucu bucağı olmayan topraklara sahip bir senyörün hikâyesini anlatıyor. Her şey ona aitmiş: Lucanamarca Köyü ve daha ötede, daha beride ne varsa, damgalı hayvanlar ve başıboş dolaşanlar, uysal insanlar ve başkaldıranlar, her şey: Ekili alanlar ve kıraç topraklar, sulu araziler ve çorak yerler, hatırlayan ve unutan her şey.

Ama o her şeye sahip adamın bir varisi yokmuş. Karısı her gün bin dua edip bir oğlu olsun diye yakarıyor ve geceleri bin tane mum yakıyormuş.

Tanrı, vermek istemediği şeyi ondan isteyip duran o can sıkıcı kadının yakarışlarından bıkmış. En sonunda, onu daha fazla duymamak için ya da ilahi merhametten ötürü bir mucize göndermiş. Eve bir anda neşe gelmiş.

Bebeğin yüzü insan yüzüymüş, ama bedeni kertenkele bedeniymiş.

Zaman içinde çocuk konuşmuş, ama karnının üzerinde sürünerek gidiyormuş. Ayacucho'nun en iyi öğretmenleri ona okumayı öğretmişler, ama pençeleriyle yazamıyormuş.

On sekiz yaşına gelince bir kadın istemiş.

Çok zengin babası birini bulmuş ve onu papazın evinde görkemli bir düğünle evlendirmiş.

İlk gece, kertenkele karısının üzerine atılmış ve onu yiyip bitirmiş. Gün ağarırken gerdek yatağında sadece etrafı kemiklerle çevrili bir halde uyuyan bir dul varmış.

Sonrasında kertenkele bir kadın daha istemiş. Yeni bir düğün ve ardından yeni bir kadın yeme vakası. Obur kertenkele yine istemiş ve bu şekilde devam etmiş.

Neticede gelinden bol bir şey yokmuş ve yoksul evlerde fazladan bir kız her zaman bulunurmuş.

Dulcidio, nehrin suları tarafından okşanan göbeğiyle öğle uykusunda.

Bir gözünü açınca onu görüyor. Kitap okuyan bir kadın. Hayatında daha önce gözlük takmış bir kadın görmedi.

Dulcidio burnunu uzatıyor:

“Ne okuyorsun?”

“Efsaneler.”

“Efsaneler mi?”

“Eski sesler.”

“Peki, neye yarıyorlar?”

Kadın omuzlarını silkiyor:

“Eşlik ediyorlar,” diyor.

Bu kadın ne dağlardan ne ormandan ne de kıyıdan birine benziyor.

“Ben de okumayı biliyorum,” diyor Dulcidio.

Kadın kitabı kapatıyor ve ona sırtını dönüyor.

Dulcidio tam ona kim olduğunu ve nereden geldiğini soracakken kadın ortadan kayboluyor.

Ertesi pazar Dulcidio öğle uykusundan uyandığında kadını karşısında buluyor. Elinde kitap yok ama gözlükleri gözünde.

Kumların üzerine oturmuş, ayakları bir sürü rengârenk eteğin altında duruyor, işte resmen orada, karşısında, sanki hiç gitmemiş gibi ve güneşin altında yatan münasebetsize bakıyor.

Dulcidio her şeyi yerli yerine koyuyor. Pençeli bacağını kaldırıyor ve onu mavi dağların ufkunda dolaştırıyor:

“Gözünün gördüğü, ayağının bastığı her şeyin sahibi benim. Her şeyin.”

Kadın uçsuz bucaksız topraklara şöyle bir göz dahi atmıyor ve susuyor. Tam bir sessizlik çöküyor.

Veliaht üsteliyor. Koyuncuklar ve yerlilerin hepsi emri altındaymış. O bütün bu fersah fersah toprağın, suyun, havanın ve onun şu anda üzerinde oturduğu kumun da efendisiymiş:

“Oturmana izin veriyorum,” diye ekliyor.

Kadın, yağmur yağdığını işiten biri gibi, uzun siyah örgüsünü dans ettiriyor, karşısındaki tam bir sürünge olan adam ise, ona çok zengin ama mütevazı, çalışkan, gayretli ve hepsinden önemlisi bir yuva kurma niyeti taşıyan tam bir centilmen olduğunu, ama zalim yazgının dul kalmasını istediğini açıklıyor.

Kadın başını eğerek bu gizem üzerinde düşünüyor.

Dulcidio tereddüt ediyor. Sonra fısıldıyor:

“Senden bir iyilik isteyebilir miyim?”

Ve yanlamasına ona yaklaşp sırtını gösteriyor.

“Sırtımı kaşısana,” diye yalvarıyor, “ben ulaşamıyorum da.”

Kadın elini uzatıyor, demir gibi sert kabuğu okşayıp övgüler yağıdırıyor:

“Tıpkı ipek gibi.”

Dulcidio titriyor, gözlerini kapatıyor, ağzını açıyor, kuyruğunu kaldırıyor ve daha önce hiç hissetmediği şeyi hissediyor.

Ama kafasını çevirip baktığında onun artık orada olmadığını görüyor.

Otların arasında tüm hızıyla sürünerek sağında, solunda, dört bir yanında kadını arıyor. Ama hiçbir iz bulamıyor.

Ertesi pazar kadın nehir kıyısına gelmiyor. Ne bir sonraki, ne de ondan sonraki pazar.

Onu gördüğünden beri gözünün önünden gitmiyor. Ve gözü başka bir şey görmüyor.

Uykucunun gözüne uyku girmiyor, oburun boğazından lokma geçmiyor. Dulcidio'nun yatak odası merhum karıların himayesi altında dinlendiği mutlu mabet değil artık. Onların fotoğ-

rafları, portakal çiçekleriyle süslü kalp şeklindeki çerçeveleriyle duvarları kaplamayı sürdürüyor ama yalnızlığa mahkum Dulcidio çarşafların ve melankolinin içine gömülü bir halde yatıyor. Uzak diyarlardan hekimler ve otacılar geliyor ama hiçbirisi giderek yükselen ateş ve geri kalan her şeyin giderek kötüleşmesi karşısında bir şey yapamıyor.

Oradan geçen bir Türk'ten satın aldığı pilli radyosu sürekli çalışan Dulcidio iç çekerek modası geçmiş parçalar dinliyor ve gece gündüz ıstırap çekiyor. Anne babası çaresiz bir şekilde onun tükenişini seyrediyor. Eskiden canı kadın istediğinde yaptığı gibi "Karnım aç," diyerek onlardan talepte bulunmuyor.

Şimdi şöyle yakarıyor:

"Ben bir aşk dilencisiyim," ve şairliğe doğru tehlikeli bir eğilimle, hem huzurunu hem de ruhunu çalan kadının neden olduğu ıstırapa gösterdiği hürmeti kırık bir sesle mırıldanıyor.

Tüm hizmetçiler kadını aramaya çıkıyorlar. İz sürücüler yerin ve göğün altını üstüne getiriyorlar, ama buharlaşıp yok olan kadının adı bile bilinmiyor ve ne bu vadilerde ne de daha ötelerde gözlüklü bir kadın gören olmuş.

Bir pazar günü akşamüstü Dulcidio'nun içine bir his doğuyor. Güç bela yataktan kalkıyor ve zar zor nehir kıyısına kadar sürünüyor.

Ve kadın orada duruyor.

Dulcidio gözyaşları içinde kibirli ve ele avuca sığmaz kadına aşkını ilan ediyor, onun ağzından damlayan bala duyduğu susuzluktan öldüğünü itiraf ediyor, onun unutuşunu bile hak etmediğini ilan ediyor ve "Aklımı başımdan alan güvercincik," deyip onu güzel sözlere ve kucaklamalara boğuyor.

Düğün günü geliyor. Herkes bu durumdan memnun çünkü halk çok uzun süredir eğlence görmüyor ve orada tek evlenebilen Dulcidio. Çok özel bir müşteri olduğu için papaz ona özel bir fiyat veriyor.

Orkestra gelinle damadın etrafında dönüyor, arp ile kemanlar onların şerefine çalıyor. Kadehler mutlu çiftin sonsuz aşkına kalkıyor ve çiçeklerden çardakların altında punç ırmakları akıyor.

Dulcidio, sırt kısmı kırmızı, olağanüstü kuyruğuysa mavi yeşil yeni derisiyle arzı endam ediyor.

Nihayet baş başa kalıp gerçekte yüzleşme vakti gelince Dulcidio ona kendini sunuyor:

“Sana kalbimi veriyorum. Hiç acımadan çiğne onu.”

Gelin mumu bir üfleyişte söndürüyor, kat kat dantelli gelinliğini üzerinden sıyrıyor, gözlüklerini yavaşça çıkarıyor ve şöyle diyor:

“Sersem olma. Saçmalamayı da bırak.”

Bir çekişte derisini yüzerek yere fırlatıyor. Ardından çıplak bedenine sarılıyor ve onu yakıp kavuruyor.

Sonra Dulcidio kadına sokulup derin bir uykuya dalıyor ve hayatında ilk kez rüya görüyor.

Kadın onu uykusunda yiyor. Çirkin bir izlenime kapılmaması için uyandırmamaya çok dikkat ederek, hiç gürültü yapmadan ve sert çiğnemedi, kuyruğundan başlayıp kafasına kadar onu ufak ufak yutuyor.

Şeytanlıklar

Venüs bir sabah Siena şehrinde görüldü. Onu çıplak halde bir köşeye atılmış olarak buldular.

Şehir, Roma İmparatorluğu döneminde toprağa gömülüp şimdi yerin dibinden yeryüzüne çıkma nezaketini gösteren bu mermer tanrıçaya saygılarını sundu.

Onu en önemli köprünün başına yerleştirdiler.

İnsanlar ona bakmaya doyamıyor, herkes ona dokunmak istiyordu.

Ancak kısa bir süre sonra savaş patladı ve Siena saldırıya uğrayıp yağmalandı. Kent Meclisi, 7 Kasım 1357 tarihli oturumunda suçun Venüs'te olduğuna karar verdi. Tanrı, puta tapma günahını cezalandırmak için bu felaketi üzerlerine göndermişti. Meclis, insanları şehvete davet eden Venüs'ün parçalanmasını ve parçalarının nefret ettikleri Floransa şehrine gömülmesini emretti.

Floransa'da yüz otuz yıl sonra Sandro Boticelli'nin elinden bir başka Venüs doğdu. Sanatçı onu üzerinde derisinden başka bir giysi olmadan köpükten doğarken resmetti.

Ancak dediklerine göre, on yıl kadar sonra Rahip Savonarola büyük arınma ateşini tutuşturunca, fırçalarıyla işlediği günahlardan pişmanlık duyan Boticelli gençlik yıllarında yaptığı bazı şeytanca tablolarını ateşe atarak alevleri canlandırmış.

Ama Venüs'e kıyamamış.

Bir kadının üzerine pencere (1)

O kadın gizli bir ev.

Her bir köşesinde sesler ve hayaletler saklıyor.

Kış gecelerinde dumanlar tütürüyor.

Dediklerine göre onun içine giren bir daha asla çıkmıyormuş.

Etrafını çeviren derin çukuru aşıyorum. Ben bu evde oturan olacağım. İçinde beni içecek olan şarap bekliyor. Kapıyı çok yumuşak bir biçimde çalıyor ve bekliyorum.

Aşkların aşkı

Kral Salomon kadınlarının en kadınına ilahi söyledi. İlahisi kadının bedeninden, bedeninin kapısından ve paylaşılan yatağın tazeliğinden bahsediyordu.

“İlahiler ilahisi” Kudüs’ün İncil’ini oluşturan diğer kitapların hiçbirine biraz olsun benzemiyor. Öyleyse burada ne işi var?

Hahamlara göre bu Tanrı’nın İsrail sevgisine yönelik bir benzetmedir. Papazlara göreyse, İsa’nın Kilise’yle evliliğine yönelik neşeli bir övgü. Ne var ki, dizelerden herhangi biri ne Tanrı’yı zikrediyor, ne de bu “İlahi”nin söylenmesinden çok sonra doğmuş olan İsa’yı ya da Kilise’yi.

Bu daha ziyade Yahudi bir kralla zenci bir kadın arasındaki buluşmada insani tutku ve ten renklerimizin çeşitliliğinin yüceltilmesine benziyor.

Ağzının öpüşleri şaraptan daha lezzetli, diyordu kadın.

Günümüze kadar ulaşan versiyona göre ayrıca şunu da diyordu:

Zenciyim ben, ama güzelim.

Ve üzüm bağlarında, güneşin altında, teninin renginden ötürü özür diliyordu.

Ancak, diğer versiyonlarla karşılaştırıldığında buradaki *ama* sonradan eklenmiş gibi duruyor. Aslı şöyle:

Zenciyim ben ve güzelim.

Cadılar

1770 yılında çıkan bir İngiliz yasası hilekâr kadınları mahkum etti.

Bu hainler, Majestelerinin tebaasındaki erkekleri cezbediyor ve *parfümler, boyalar, kozmetik banyolar, takma dişler, peruklar, yün dolgular, korseler, kasnaklar, yüzükler, küpeler ve yüksek topuklu ayakkabılar* gibi büyü malzemeleri kullanarak onları evliliğe sürüklüyorlardı.

Bu düzenbazlıkların failleri, diyordu yasa, *geçerli yasalara göre büyüçülükle yargılanacak ve evlilikleri geçersiz kılınarak iptal edilecektir.*

Geri teknoloji o listeye silikonlar, liposuction, botoks, estetik cerrahi ve diğer cerrahi ya da kimyasal hünerlerin eklenmesini engelledi.

Alev almaz

Mucizelerin yaratıcısı Sinyora Girardelli, 1820 civarında, Avrupalı seyircilerin gözlerinin yuvalarından fırlamasına sebep oluyordu.

Yanan mumlarla kollarını okşuyor, ateşin üzerinde yalınayak dans ediyor, ateşi elleriyle karıştırıyor, dumanı tüten kızgın demirlerin üzerine oturuyor, alevlerle banyo yapıyor, kızgın yağ ile ağzını çalkalıyor, ateş yutuyor, korları ağzında çiğniyor ve onları madeni sterlinlere dönüşmüş halde dışarı tükürüyordu... Ve bunca yakıcı gösterinin ardından, kar rengi teniyle sapasağlam duran bedenini gösteriyor ve alkış yağmuruna tutuluyordu.

"Hepsi numara," diyorlardı her şeyde kusur bulanlar.

O hiçbir şey söylemiyordu.

Bir kadının üzerine pencere (3)

O zamanı kimse öldüremeyecek, asla, hiç kimse: Biz bile. Diyorum ki: Sen her nerede olursan ol ya da ben nerede olursam olayım.

Takvim diyor ki o zaman, o zaman parçacığı artık yok; ama bu gece çıplak bedenim seni terlemekte.

Elveda diyen kadın

Boş ve buruşuk bir *Republicana* sigarası paketiyle burada bıraktığın eski bir dergiyi yanımda taşıyorum. Son iki tren biletini yanımda taşıyorum. Bir yüzüne, ağzımdan çıkan bir konuşma balonun içinde komik şeyler söyleyen resmimi çizdiğin kâğıt peçeteyi yanımda taşıyorum. Ayrıca geçen gece, insanlardan, kalabalıktan uzakta yürüdüğümüz sırada sokakta görüp aldığım bir akasya yaprağını da yanımda taşıyorum. Ve üzerinde pencere gibi bir delik olan, pencerede suyun nöbet tuttuğu, diğer bir taşlaşmış boş defter yaprağını da; üfledim ve seni gördüm ve bu yazgının başladığı gün oldu.

Ağızdaki şarap tadını yanımda taşıyorum. (Tüm güzel şeyler için, her seferinde bunların daha güzellerini yaşayacağımızı söylüyorduk.)

Yanımda tek bir damla dahi zehir taşımıyorum. Ama giderken bana kondurduğun öpücükleri yanımda taşıyorum (hiçbir seferinde uyumuyordum, hep uyanıktım). Ve hiçbir mektubun, hiçbir açıklamanın ne olup bittiğini kimseye anlatamayacağı bütün bunlardan kaynaklanan bir şaşkınlığı da.

Sanatçının itirafı

O kadının bir renk ve bir ses olduğunu biliyorum. Keşke onu sana gösterebilseydim!

Burada uyuyordu, çırılçıplak ve bacaklarını kucaklayarak. Ondaki genç hayvan neşesini ve aynı zamanda da bir çürüme sezgisini seviyordum, zira o da her şey gibi dağılıp yok olmak üzere doğmuştu ve bu konuda birbirimize benzememiz beni kederlendiriyordu. Sanki metal bir tarakla kazınmış gibi duran karnın derisinde bu görülüyordu. O kadın! Bazı geceler gözlerinden ışık çıkıyordu ve o bunu bilmiyordu.

Tuvalin önüne oturup yumruklarımı ısırarak ve adalelerin coşkısına ve yılların işkencesine benzeyen bir kırmızı boya lekesine sabitlenmiş gözlerimle onu ararken saatler geçiriyorum. Gözlerim ağrıyana kadar bakıyorum ve kabarıp beyaz kumaşın üzerinde taşan canlı boyanın nabız atışlarını sanırım en sonunda karanlığın içinde hissetmeye başlıyorum ve yalınayak adımların ahşap zeminde çıkardıkları gıcirtıyı, hüznü şarkılarını duyduğumu zannediyorum, ama hayır. Kendi sesim beni uyarıyor: "Bu renk başka renk. Bu ses başka ses."

Bunun üzerine ayağa kalkıyor ve spatulayı o kırmızı iç organlara saplayıp kumaşı yukarıdan aşağıya yırtıyorum. Onu öldürdükten sonra, bir köpek gibi soluyarak yüzükoyun yatıyorum.

Ama uyuyamıyorum. Onu doğurma ihtiyacının içimde yeniden doğduğunu hissediyorum. Üzerime bir palto giyiyorum ve rıhtımdaki kafelere şarap içmeye gidiyorum.

Çiçekler

Brezilyalı yazar Nelson Rodrigues yalnızlığa mahkumdu. Bir kurbağa suratıyla yılan dili vardı ve çirkinlik konusundaki saygınlığıyla meşhur zehirli üslubuna, bir de bulaşıcı kötü talihinin ünü ekleniyordu: Etrafındaki insanlar merminin, sefaletin ya da yazgısal mutsuzluğun kurbanı olup ölüyorlardı.

Nelson günün birinde Eleonora'yı tanıdı. O gün, keşif gününde, o kadım ilk gördüğünde, şiddetli bir sevinç onu çarptı ve sersemleştirdi. Bunun üzerine cafcacflı cümlelerinden birini söylemek istedi ama dizlerinin bağı çözüldü, dili dolaştı ve bazı gürültüler çıkarmaktan başka bir şey yapamadı.

Onu çiçek bombardımanına tuttu. Rio de Janeiro'nun en yüksek binasındaki dairesine çiçekler gönderiyordu. Her gün büyük bir buket; çiçekler daima farklıydı, ne renkleri ne de kokuları tekrarlıyordu ve kendisi de aşağıda bekliyordu. Bulunduğu yerden Eleonora'nın balkonunu görüyordu: Eleonora her gün çiçekleri balkondan sokağa atıyordu ve gelip geçen arabalar onları eziyordu.

Bu durum elli gün boyunca bu şekilde devam etti. Ta ki bir gün, öğle vaktinde, Nelson'un gönderdiği çiçekler sokağa atılmayana ve arabalar tarafından ezilmeyene dek.

O öğlen binanın en üst katına kadar çıktı, zili çaldı ve kapı açıldı.

Gece (2)

Giysilerimi ve kuşkularımı çekip çıkar benden, hanımefendi.
Soy beni, yok et kuşkularımı.

Bana casusluk yap

1876'da Mata Hari doğdu.

Lüks yataklar, Birinci Dünya Savaşı sırasında onun savaş alanları oldu. Üst düzey askerler ve kudretli şahsiyetler silahlarının büyüüne teslim oldular ve Fransa, Almanya ya da en çok verene satacağı sırları onunla paylaştılar.

1917'de ölüme mahkum oldu.

Dünyanın en çok arzulanan casusu, kurşuna dizme mangasına veda öpücükleri gönderdi.

On iki askerden sekizi atışı ıskaladı.

Gece (3)

Ben bir kadının yanı başında uyuyorum: Ben bir uçurumun yanı başında uyuyorum.

.

Onlar gibi [...]

Ben alıyorum ve benden alıyorlar

Yerliler ve zenciler gibi, kadın da ikinci sınıf vatandaş ama bir tehdit unsuru. “Erkeğin kötölüğü kadının iyiliğinden daha üstündür,” diye uyarıyor Kilise (42, 14). Erkekleri tutsak eden ve kaybeden denizkızlarının şarkılarına dikkat etmesi gerektiğini Odisseas da iyi biliyordu. Silahlar ve söz üzerindeki erkek tekelini haklı göstermeyen kültürel gelenek yok, tıpkı kadının hor görülmesini ya da bir tehlike olarak ihbar edilmesini sürdürmeyen popüler gelenek olmadığı gibi. Nesilden nesle aktarılan atasözleri kadın ve yalanın aynı gün doğduğunu, kadının sözünün zerre değeri taşımadığını öğretiyor ve Latin Amerika köylü mitolojisinde geceleri gelip geçenlerin yolunu gözleyen korkunç ruhlar, *kötü ışıklar* neredeyse daima intikam peşinde koşan kadın hayaletleri. İster uyanık olsun ister uykuda, zevkin ve iktidarın yasak topraklarına yönelik olası bir kadın işgali karşısında erkek paniğe kapılıyor; asırlardan beri bu böyle devam ediyor.

Cadı avlarının kurbanlarının, üstelik sadece Engizisyon döneminde de değil, hep kadınlar olması boşuna değil. Şeytan tarafından ele geçirilenler: Kasılmalar ve ulumalar belki de orgazmın işaretiydi; bu da yetmezmiş gibi bir de çoklu orgazmlar var. Bunca yasak ateşi ancak ateş yüzünden cezalandırılmış olan Şeytan açıklayabilirdi. Tanrı, ateşli günahkar kadınların canlı canlı ateşte yakılmalarını emrediyordu. Kadın zevki karşısında kıskançlık ve korku yeni bir şey değildi. En eski, en evrensel, farklı zaman ve yerden birçok kültürün ortak efsanelerinden

biri dişli vajina, ağız gibi dişlerle dolu kadın cinsel organı, erkek etiyile beslenen doymak bilmez pirana ağzıdır. Ve bugünün dünyasında, bu yüzyıl sonunda, klitorisi sünnet edilmiş yüz yirmi milyon kadın var.

Kötü davranış şüphesi uyandırmayan kadın yok. Bolero şarkılarına göre bütün kadınlar nankör; tangolara göreyse hepsi fahişe (anne hariç). Dünyanın güneyindeki ülkelerde yaşayan her üç kadından biri, evlilik hayatının rutin bir parçası olarak, yapmış olduğu ya da yapabileceği şeylerden ötürü dayak yiyor:

“Biz uykudayız,” diyor Montevideo’nun Casavelle mahallesinden bir işçi kadın. “Prensin biri seni öpüp uyandırıyor. Uyandığında ise pataklıyor.”

Bir diğeriye:

“Bende annemin korkusu var, annemdeyse anneannemin korkusu varmış.”

Mülkiyet hakkının teyitleri: Mülkiyet sahibi erkek, kadın üzerindeki mülkiyet hakkını döverek kanıtlıyor, tıpkı çocukları üzerindeki mülkiyet hakkını onları döverek kanıtlayan kadın ve erkek gibi.

Peki ya tecavüzler? Onlar da söz konusu hakkın şiddet vasıtasıyla kullanımı değil mi? Tecavüzcünün zevk aradığı ya da zevke ulaştığı falan yok: O boyun eğdirmeye ihtiyaç duyuyor. Tecavüz bir mülkiyet damgasını kurbanın kalçasına kızgın demirle dağlıyor ve dünya var olduğundan beri ok, kılıç, top, tüfek, füze ve diğer ereksiyonlarla ifade edilegelen kudretin erkek cinsel organıyla özdeşliğinin en kaba ifade biçimi. Birleşik Devletler’de her altı dakikada bir kadın tecavüze uğruyor. Meksika’daysa her dokuz dakikada bir. Bir Meksikalı kadın şöyle diyor:

“Daha sonra adamların sana hoşuna gitti mi diye sormasının dışında, tecavüze uğramakla bir kamyonun çarpması arasında bir fark yok.”

İstatistikler sadece karakola bildirilen tecavüz vakalarını kaydediyor ki Latin Amerika’da bunlar her zaman için gerçek-

leşen tecavüz vakalarının küçük bir kısmı. Çoğu zaman, tecavüze uğrayanlar korkularından seslerini çıkaramıyor. Evlerinde tecavüze uğrayan çok sayıdaki genç kızın sonu sokak köşelerinde dikilmek oluyor: Ucuz bedenler piyasa yapıyor ve bunların bazıları, sokak çocukları gibi, asfaltı kendilerine yuva ediniyor. Rio de Janeiro sokaklarında Tanrı'nın inayetiyle büyüyen on dört yaşındaki Lélia şöyle diyor:

"Herkes çalışıyor. Ben çalışıyorum ve benden çalışıyorlar."

İbrani kadınlar

Eski Ahit'e göre Havva'nın kızları ilahi suçun cezasını çekmeye devam ediyorlardı.

Zina yapanlar, büyücüler ve evlenene kadar bekaretini koruyanlar taşlanarak ölebiliyorlardı;

din adamlarının kızı olup da fahişelik yapanlar odun ateşini boyluyorlardı;

ve ilahi yasa, kendisi ya da kocasını koruma maksadıyla bile olsa, bir erkeği testislerinden yakalayan kadının elinin kesilmesini emrediyordu.

Erkek çocuk doğuran kadın kırk gün boyunca kirli kabul ediliyordu. Eğer doğan bebek kızsı bu süre seksen güne çıkıyordu.

Regl olan kadın yedi gün, yedi gece boyunca kirli kabul ediyor ve bu kirlilik, ona ya da onun oturduğu iskemleye ya da onun uyuduğu yatağa dokunan herkese geçiyordu.

Hypatia

“Önüne gelenle gidiyor,” diyorlardı, özgürlüğünü lekelemek istediklerinde.

“Kadına benzemiyor,” diyorlardı, zekasını övmek istediklerinde.

Ne var ki, çok uzaklardan bir sürü öğretmen, hâkim, filozof ve politikacı onun anlatacaklarını dinlemek için İskenderiye Okulu’na koşuyordu.

Hypatia, Öklid ve Arşimet’e kök söktürmüş olan matematik problemleri üzerinde çalışıyor ve ilahi ya da insani sevgiyi hak etmeyen kör inanç aleyhine konuşmalar yapıyordu. Kuşku duymayı ve soru sormayı öğretiyordu. Ve tavsiyelerde bulunuyordu:

“Düşünme hakkını koru. Yanılarak düşünmek hiç düşünmemekten iyidir.”

Bu kilise karşıtı kadın, maço Hristiyanlar şehrinde ilim öğretmek ne yapmaya çalışıyordu?

Ona cadı ve büyücü diyor, ölümle tehdit ediyorlardı.

Ve 415 yılı Mart ayında bir öğle vakti kalabalık üzerine çullandı. Arabasından çekip çıkardılar, çırılçıplak soyup sokaklarda sürüklediler, tekmelediler ve bıçaklarıyla deştiler. Ondaki geriye kalan parçaları da, kent meydanında yakılan büyük ateş ortadan kaldırdı.

“Bu olay soruşturulacak,” diye açıklama yaptı İskenderiye Valisi.

Kahraman Maya kadınlar

1936 yılının 26 Mart gecesinde Maya yerlisi Felipa Poot, Kinchil köyünde taşlanarak öldürüldü.

Onunla birlikte, üzüntü ve korkuya karşı yanında mücadele eden yine Maya yerlisi üç kadın yoldaşı da bu taş yağmurunda can verdi.

Onları öldüren *ilahi kast* mensupları kendilerini Yucatán topraklarının ve insanların sahibi olarak adlandırıyorlardı.

Olympia

Fransız Devrimi'nin sembolleri dışıdır: mermerden ya da bronzdan kadınlar, kudretli çıplak memeler, Frigya başlıkları, rüzgârda dalgalanan bayraklar.

Ama Devrim, İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni ilan etti ve devrimci militan Olympe de Gouges, Kadın ve Kadın Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni teklif edince hapse atıldı, Devrim Mahkemesi onu yargılayıp hakkında hüküm verdi ve giyotin kafasını kesti.

İdam sehpasının dibinde Olympe sordu:

"Eğer biz kadınlar giyotin sehpasına çıkma kapasitesine sahipsek, neden halka hitap edilen kürsülere çıkamıyoruz?"

Çıkamıyorlardı. Konuşamıyorlardı, oy kullanamıyorlardı. Konvansiyon, yani Devrimci Parlamento, bütün politik kadın derneklerini kapatmış ve kadınların erkeklerle eşit biçimde tartışmalarını yasaklamıştı.

Olympe de Gouges'un yoldaşları akıl hastanesine kapatıldılar. Ve onun infazının hemen ardından sıra Manon Roland'a geldi. Manon, İçişleri Bakanı'nın karısıydı, ama bu bile onu kurtaramadı. Onu *doğaya aykırı bir biçimde politik etkinliklerin içinde olma eğilimi* gerekçesiyle mahkum ettiler. O, ev işlerini yapmak ve cesur evlatlar yetiştirmek için yaratılmış olan kadın doğasına ihanet etmiş ve burnunu erkeklere ait olan devlet işlerine sokarak ölümcül bir küstahlık sergilemişti.

Ve giyotin bir kez daha indi.

Giyotin kurbanı kadınlar

Giyotinde yalnızca erkekler başlarını kaybetmediler. Onun öldürüp unuttuğu kadınlar da oldu, zira onlar Kraliçe Marie Antoinette kadar önemli değildiler.

İşte üç örnek:

Olympe de Gouges'un kafası, kadınların da vatandaş olduklarına inanmayı sürdürmesin diye 1793'te Fransız Devrimi tarafından uçuruldu;

Marie-Louise Giraud, *Fransız ailesine karşı suç teşkil eden davranışlarda bulunmaktan*, yani kürtaj yapmaktan ötürü, 1943'te Paris'te idam sehpasına yürüdü;

O sırada giyotin Münih'te bir kız öğrencinin Sophie Scholl'un kafasını, savaş ve Hitler karşıtı el ilanı dağıttığı için kesiyordu:

"Ne üzücü," demişti Sophie. "Böylesine güzel bir gün, böyle bir güneş ve ben gitmek zorundayım."

Torun

Rafael Barrett'in kız torunu Soledad sık sık dedesinin bir sözünü hatırlıyordu:

"Eğer dünya üzerinde 'İyi' yoksa onu icat etmek gerekir."

Kendi seçimiyle Paraguaylı, doğuştan devrimci Rafael Barrett evde geçirdiğinden daha fazla zamanı hapiste geçirdi ve sürgünde öldü.

Torunu 1973 yılında bugün Brezilya'da kurşuna dizildi.

Onu teslim eden asi denizci, devrimci lider Onbaşı Anselmo oldu.

Bir kaybeden olmaktan bıkan, inandığı ve sevdiği her şeyden pişman bu adam, Brezilya'daki askeri diktatörlüğe karşı birlikte mücadele ettiği yoldaşlarını birer birer ihbar etti ve onları işkenceye ya da ölüme yolladı.

Aynı zamanda karısı da olan Soledad'ı en sona bıraktı.

Onbaşı Anselmo onun saklandığı yeri gösterdi ve uzaklaştı.

İlk kurşunlar duyulduğunda o çoktan havaalanına varmıştı.

Delmira

1914. Montevideo

Bu kiralık odada kocası olmuş adamla randevulaştı; adam ona sahip olmak isterken, yanında kalmasını isterken onu sevdi, sonra onu öldürdü ve kendini öldürdü.

Uruguay gazeteleri yatağın hemen yanında yatan bedenin, iki kurşunla devrilmiş, şiirlerindeki gibi çıplak, üzerinden çıkardığı tüm kıyafetleri kırmızı ve çorapları düşük Delmira'nın fotoğrafını yayınlıyorlar:

"Gidiyoruz daha uzağa gecenin içinde, gidiyoruz..."

Delmira Agustini trans halinde yazıyordu. Hiç gizleme ihtiyacı duymadan şarkılarında aşk ateşini konu edinmiş ve erkeklerde alkışladıklarını kadınlarda cezalandıranlar tarafından lanetlenmişti, çünkü iffet bir kadınlık görevi, zevk ise, tıpkı akıl gibi, bir erkek ayrıcalığıydı. Uruguay'da yasalar, ruh ve bedeni sanki bunlar Güzel ile Hayvan'mışçasına birbirinden ayıran insanların önünde yürür. Nitekim Delmira'nın cesedinin önünde gözyaşları döker ve ulusal edebiyatın böylesine önemli bir kaybı hakkında cümleler sıralarlar, ama görünüşte böylesine acı çekenler aslında rahatlamış bir şekilde iç çekerler: Ölen ölmüştür ve böylesi daha iyi olmuştur.

Acaba ölmüş müdür? Dünyanın gecelerinde aşk ateşiyle yanıp tutuşan tüm sevgililer onun sesinin yankısı ve bedeninin gölgesi olmayacaklar mı? Kontrolsüz ağzı şarkı söylesin ve göz kamaştırıcı ayakları dans etsin diye dünyanın gecelerinde ona küçücük bir yer açmayacaklar mı?

Rosa María'nın yaşları

1725 yılında, altı yaşındayken bir köle gemisi onu Afrika'dan getirdi ve Rio de Janeiro'da satıldı.

On dört yaşındayken, efendisi bacaklarını açtı ve ona yeni bir iş öğretti.

On beş yaşındayken, o günden itibaren bedenini altın madencilerine kiralayacak olan Ouro Pretolu bir aile tarafından satın alındı.

Otuz yaşındayken bu aile onu bir papaza sattı. Yeni sahibi onun üzerinde şeytan çıkarma yöntemlerini ve diğer gece egzersizlerini uyguluyordu.

Otuz iki yaşındayken, onun bedenini kendine mesken tutan şeytanlardan biri piposundan içti, onun ağzından uludu ve onu yerlerde döndürüp durdu. Bu yüzden Mariana şehrinin meydanında yüz kırbaç cezasına çarptırıldı ve cezanın infazından sonra bir koluna ölene dek felç indi.

Otuz beş yaşındayken oruç tuttu, dua etti, beline doladığı çivili kemerle kendine işkence yaptı ve Meryem Ana'nın annesi ona okumayı öğretti. Dediklerine göre, Rosa María Egipcíaca da Vera Cruz, Brezilya'da okuma yazma öğrenen ilk zenci kadın oldu.

Otuz yedi yaşındayken sokağa atılmış kadın köleler ve miadını doldurmuş fahişeler için bir sığınma evi kurdu. Bunun için gereken parayı tükürüğüyle çiğnediği ekmek parçalarını her türlü hastalığa karşı etkili bir ilaç olarak satarak elde etti.

Kırk yaşındayken birçok inanan onun trans halinde yönettiği ayinlere iştirak ediyordu; tütün dumanları içindeki bir inekler

korosunun müziğine göre dans ederken, bir yandan da memeleriyle Bebek İsa'yı emziriyordu.

Kırk iki yaşındayken cadılıkla suçlandı ve Rio de Janeiro Hapishanesine kapatıldı.

Kırk üç yaşındayken teologlar onun cadı olduğunu teyit ettiler, çünkü uzun bir süre boyunca hiç şikayet etmeden dilinin altında yanan bir muma dayanabilmişti.

Kırk dört yaşındayken Lizbon'a, Kutsal Engizisyon'un hapishanesine gönderildi. Sorgulanmak üzere işkence odalarından geçti ve bir daha ondan haber alınamadı.

Mariana

Kral Fernando, 1814'te Pepa'yı öldürdü.

Pepa, iki yıl önce Engizisyon'u kaldırıp basın özgürlüğünü, oy kullanma hakkını ve diğer küstahlıkları getirmiş olan Cadiz Anayasası'na halkın taktığı isimdi.

Kral, Pepa'nın hiçbir zaman var olmadığına karar verdi. Onu, *sanki bütün o olaylar hiç yaşanmamış gibi, tarihten silinmesi gereken, bomboş ve herhangi bir değeri ya da etkisi olmayan bir şey olarak ilan etti.*

Bunun ardından da, monarşik despotluğun düşmanlarını tarihten silmek için bütün İspanya'da darağaçları kuruldu.

1831 yılında bir sabah, çok erken saatlerde, Granada şehrinin kapılarından birinin önünde, demir kolye Mariana Pineda'nın boynunu kırana dek, cellat manivelanın kolunu çevirdi.

Bayrak işlemekten, özgürlük entrikalarını ele vermemekten ve âşıklarının yaptıkları iyilikleri kendisini mahkum eden yargıca söylememekten ötürü suçlu bulunmuştu.

Mariana'nın kısa bir yaşamı oldu. Yasak fikirleri, yasak erkekleri, siyah başörtüleri, çikolatayı ve romantik şarkıları seviyordu.

Marianela

1983. La Bermuda

Her sabah, şafak sökerken sıraya giriyorlardı. Onlar, El Salvador'daki kayıpların akrabaları, dostları ya da sevgilileriydiler. Herhangi bir bilgi bulmaya ya da bilgi vermeye geliyorlardı: Sorularını soracakları ya da bildiklerini aktaracakları başka bir yerleri yoktu. İnsan Hakları Komisyonu'nun kapısı her zaman açıktı; ayrıca son bombanın duvarda açtığı gedikten de içeri girilebiliyordu.

Gerilla, El Salvador taşrasında büyüdüğünden beri, Ordu artık hapishaneleri kullanmıyordu. Komisyon dünyanın gözü önünde açıklama yapıyordu: *Temmuz: Terörizm suçlamasıyla tutuklanmış olan on dört yaşından küçük on beş çocuk kafaları kesilmiş olarak bulundu. Ağustos: Yılbaşından beri on üç bin beş yüz sivil katledildi ya da kaybedildi...*

Komisyon çalışanlarının en güleç yüzlüsü Magdalena Enríquez ilk düşen oldu. Askerler onu derisi yüzülmüş halde deniz kıyısına attılar. Onun ardından sıra, yoldaki çamurun içinde delik deşik edilen Ramón Valladares'e geldi. Geriye Marianela García Vilas kalmıştı:

"Ayrık otu asla ölmez," diyordu.

Onu La Bermuda köyünün yakınlarında, Cuscatlán'ın yanmış topraklarında öldürdüler. Fotoğraf makinesi ve ses kayıt cihazıyla dolaşarak, Ordu'nun ayaklanan köylülerin üzerine beyaz fosfor attığını dünyaya duyurmak için kanıt toplamaktaydı.

İtaatsizliğe karşı izlenecek yol

María la O'nun, her gün ayine gidip sürekli dua eden ve kefareti ödeyen annesinin, bir mucize gönderip kızını itaatkâr ve iyi biri yapması için diz çöküp Tanrı'ya yakarmaktan ve nankör kızının küstahlıkları için af dilemekten dizlerinin derisi soyuluyordu.

Bir Kutsal Cuma gecesi, María la O nehre gitti. Annesi onu durdurmaya çalıştı ama nafile:

"Düşünsene İsa Efendimizi öldürüyorlar..."

Tanrı'nın öfkesi Kutsal Cuma günü sevişenlerin peşini sonsuza dek bırakmaz. María la O herhangi bir sevgiliyle falan buluşmaya gitmiyordu ama günah işledi: Nehirde çıplak yüzdü ve su vücudunu, vücudunun yasak kıvrımlarını gıdıklarken zevkten titriyordu.

Sonra nehirden çıkmak istedi ama yapamadı. Bacaklarını ayırmak istedi yapamadı. Bütün vücudu balıklarla kaplıydı ve ayaklarının yerinde bir yüzgeç vardı.

Asla affedilmeyen María la O, Dominik nehirlerinin sularında yüzmeye devam ediyor.

Camille'in dirilişı

Ailesi onu deli ilan edip bir akıl hastanesine kapattı.

Camille Claudel hayatının son otuz yılını tutsak olarak orada geçirdi.

Bunun, onun iyiliği için olduğunu söylediler.

Buz gibi soğuk bir hapisane olan akıl hastanesinde resim yapmayı ve heykel yontmayı reddetti.

Annesi ve kız kardeşi onu bir kere bile ziyaret etmedi.

Ara sıra şair kardeşi Paul onu görmeye geldi.

Günahkar Camille ölünce kimse ölüsünü almadı.

Camille'in, Auguste Rodin'in terk edilmiş sevgilisi olmadığı-
nın anlaşılması için yıllar geçmesi gerekti.

Ölümünden neredeyse yarım asır sonra eserleri yeniden doğdular, dünyayı dolaştılar ve insanları şaşırttılar: Dans eden bronz, ağlayan mermer, seven taş. Tokyo'da körler heykellerine dokunmak için izin istediler. Dokunabildiklerinde, heykellerin nefes aldığını söylediler.

Emily

Bu olay 1886'da Amherst'te yaşandı.

Emily Dickinson öldüğünde, ailesi odasında bin sekiz yüz tane saklanmış şiir buldu.

Ayaklarının ucuna basarak yaşadı ve ayaklarının ucuna basarak şiir yazdı. Bütün hayatı boyunca sadece on bir şiiri yayınlandı ve bunların neredeyse hepsi ya imzasızdı ya da başka bir isimle imzalanmışlardı.

İrkının ve sınıfının ayırt edici özelliği olan can sıkıntısı pür-riten atalarından ona miras kaldı: birbirine dokunmak yasak, konuşmak yasak.

Beyler politika ve ticaret yapıyor, kadınlarsa türün devamını garanti altına alıyor ve hasta bir halde yaşıyorlardı.

Emily yalnızlık ve sessizlik içinde yaşadı. Odasına kapana-rak yasaları, dilbilgisi yasalarını ve kendi içine kapanıklığının yasalarını ihlal eden şiirler yaratıyor, yengesi Susan'a her gün mektup yazıyor ve yandaki evde oturmasına rağmen mektupla-rını postayla yolluyordu.

Bu şiirler ve mektuplar, onun gizli acılarının ve yasak arzu-larının içinde serbestçe dolaşmak istedikleri gizli tapınağı oluş-turdular.

Onlar aslında kadın

1847 yılında yayınlanan üç roman İngiliz okurlarını derinden etkiledi.

Ellis Bell'in *Uğultulu Tepeler* adlı romanı tutkulu bir aşk ve intikam romanıdır. Acton Bell'in *Agnes Grey* adlı romanı aile kurumunun ikiyüzlülüğünü gözler önüne serer. Currer Bell'in *Jane Eyre* adlı romanıysa, bağımsız bir kadının cesaretini göklere çıkarır.

Bu yazarların aslında kadın olduklarını kimse bilmez. Bell erkek kardeşler, aslında Brontë kız kardeşlerdir.

Emily, Anne, Charlotte adındaki bu kırılgan bakireler, Yorkshire bozkırlarındaki yitik bir köyde şiirler ve romanlar yazarak yalnızlıklarını hafifletmektedirler. Edebiyatın erkek egemen hükümdarlığına izinsiz giren bu kız kardeşler, eleştirmenler cüretlerini affetsinler diye erkek maskesi takmışlardı, ancak eleştirmenler onların *kaba, ham, terbiyesiz, vahşi, hayvani, ahlaksız* eserlerini yerden yere vurdular...

Kadın olmak yasak

1804'te Napolyon Bonapart kendisini imparator ilan etti ve Napolyon Yasası diye anılan ve bugün bütün dünyada hâlâ bir hukuksal model olarak görülen bir Medeni Kanun hazırlattı.

İktidardaki burjuvazinin bu şaheseri, hukuka çifte standardı getirdi ve mülkiyet hakkını diğer bütün yasaların en üstüne yerleştirdi.

Çocuklar, suçlular ve kıt akıllılar gibi kadınlar da birçok haktan mahrumdular. Onlar kocalarına itaat etmekle yükümlüydüler. Koca nereye giderse gitsin onun peşinden gitmek zorundaydılar ve nefes almak hariç yapacakları her şey için onun iznini almaları gerekiyordu.

Fransız Devrimi'nin basit bir formaliteye indirgediği boşanma, Napolyon tarafından çok ağır kusur işleme şartına bağlandı. Koca karısının zina yapması halinde ondan boşanabiliyordu. Kadının boşanabilmesi ise ancak şehvetli kocanın metresini aile yatağına atması durumunda mümkün oluyordu.

Zinacı koca en kötü ihtimalle bir ceza ödüyordu. Zinacı kadın her halükarda cezaevini boyluyordu.

Yasa, o fiili işlerken suçüstü yakalanan sadakatsiz kadını öldürme iznini vermiyordu. Ancak ihanete uğrayan koca bu infazı gerçekleştirirse, her zaman erkek olan yargıçlar ıslık çalarak başka tarafa doğru bakıyorlardı.

Bu uygulamalar, bu gelenekler Fransa'da bir buçuk asırdan uzun bir süre hükmünü sürdürdü.

Deli Juana'nın yaşları

On altı yaşındayken, Katolik Hükümdarlar olan anne ve babası onu hiç görmediği Flaman bir prensle evlendirirler.

On sekiz yaşındayken banyoyu keşfeder. Hizmetindekilerin arasındaki bir Arap odalık, onu suyun verdiği keyiflerle tanıştırır. Bundan çok hoşlanan Juana her gün banyo yapmaya başlar. Dehşete kapılan Kraliçe İsaabel'in buna tepkisi şöyle olur: *Benim kızım anormal.*

Yirmi üç yaşındayken, devlet kuralları nedeniyle neredeyse hiç göremediği çocuklarını yanına almayı dener. Babası, Kral Ferdinand'ın buna yorumu *kızım aklını kaçırmış* şeklinde olur.

Yirmi dört yaşındayken, Flandre'ye gitmek üzere bindikleri gemi yolda batar. O ise gayet vurdumduymaz bir şekilde kendisine yemek servisi yapılması ister. *Sen delisin!* diye bağırır kendini içine attığı devasa kurtarma sandalını panikle tekmeleyen kocası.

Yirmi beş yaşındayken, zina yaptıkları şüphesiyle bazı saray kadınlarının üzerine atılır ve elindeki makasla onların buklelelerini keser.

Yirmi altı yaşındayken dul kalır. Daha yeni tahta çıkan kocası buzlu su içmiştir. O ise kocasının içtiğinin zehir olduğundan şüphelenir. Bir tek damla bile gözyaşı dökmez, ama o günden itibaren ölene dek simsiyah elbiseler giyer.

Yirmi yedi yaşındayken, bakışları boşlukta kaybolmuş bir halde bütün gün Kastilya tahtında oturur ve kendisine getirilen yasaları, mektupları ve diğer şeyleri imzalamayı reddeder.

Yirmi dokuz yaşındayken, babası onun deli olduğunu ilan eder ve Duero Nehri kıyısındaki bir şatoya kapatır. Kızlarının en küçüğü Catalina ona eşlik eder. Küçük kız hemen yandaki hücrede, oyun oynayan diğer çocukları pencereden seyrederek büyür.

Otuz altı yaşında tek başına kalır. Kısa zaman sonra hükümdar olacak olan oğlu Carlos gelip Catalina'yı götürür. Bunun üzerine kızı geri dönene kadar açlık grevine başlar. Onu bağlarlar, döverler, zorla yemek yedirirler. Catalina geri dönmez.

Yetmiş altı yaşındayken, ülkeyi hiç yönetmemiş olan bu kraliçe neredeyse yarım asırlık bir hapis hayatının ardından ölür. Çok uzun süreden beri hiç kımıldamadan durmakta ve boşluğa bakmaktadır.

Namus kirletme

1979'un sonlarında, Sovyet güçleri Afganistan'ı işgal etti.

Resmi açıklamaya göre işgalin sebebi ülkeyi modernize etmeye çalışan laik hükümeti savunmaktı.

1981 yılında bu konuyla ilgilenen Stockholm'deki uluslararası mahkemenin bir üyesiydim.

Oturumlardan birinde yaşadığım o en önemli anı asla unutmayacağım.

O dönemde *freedom fighters*, yani özgürlük savaşçıları, şimdiyse teröristler olarak adlandırılan radikal İslam'ın temsilcisi, üst düzey bir dini lider tanık kürsüsündeydi.

İhtiyar şöyle gürlemişti:

"Komünistler kızlarımızın namusunu kirlettiler! Onlara okuma yazma öğrettiler!"

Anne Sütü Emme Günü

Sichuan bölgesinin başkenti Chengdu'daki tren istasyonunun on-dülin çatısı altında yüzlerce Çinli genç kadın gülümseyerek poz veriyor.

Hepsinin üzerinde birbirinin aynı yeni önlükler var.

Hepsi daha yeni yıkanmış, taranmış ve ütülü kıyafetler giymiş.

Hepsi daha yeni doğum yapmış.

Onları Pekin'e götürecek treni bekliyorlar.

Pekin'de hepsi başkalarının bebeklerini emzirecekler.

Bu süt ineklerine iyi ücret ödeyecek ve onları iyi besleyecekler.

Aynı anda, Pekin'den çok uzaklarda, Sichuan'ın köylerinde onların kendi bebekleri süt tozuyla hazırlanmış mamalarla beslenecekler.

Hepsi bunu bebekleri için yaptıklarını söylüyorlar; amaçları onların iyi bir eğitim alması için gereken parayı biriktirmek.

Kaçış (2)

Meksiko'nun sokaklarında bir kız toluen, tiner, yapıştırıcı ya da ne bulursa içine çekiyor. Titremesi geçtikten sonra anlatıyor:

"Halüsinasyonumda Şeytan'ı gördüm, yani demek istediğim Şeytan içime girmişti ve işte o sırada sekiz katlı binanın kıyısına kadar geldim, tam aşağıya atlayacaktım ki, birden kafamın iyiliği geçti ve Şeytan içimden çıkıp gitti. En çok hoşuma giden halüsinasyonumda Guadalupe Meryemi bana göründü. Onunla iki halüsinasyonda karşılaştım."

Domitila

1967. *Catavi*

Domitila duvarın üzerinden katillere bağıyor.

Madenci kocası ve yedi çocuğuyla birlikte, ne suyu ne de kanalizasyonu olan iki odalı bir evde yaşıyor. Sekizinci çocuk karnundan çıkmaya çalışıyor. Domitila her gün yemek yapıyor, yıkıyor, süpürüyor, örüyor, dikeyor, bildiğini öğretiyor, becere-bildiğini tedavi ediyor ve bütün bunların dışında yüz tane *empa-nada** hazırlayıp onları satmak için sokaklarda dolaşıyor.

Bolivya Ordusu'na küfrettiği için onu tutukluyorlar.

Bir subay suratına tükürüyor.

* İspanya ve Latin Amerika'ya özgü içi kıyma, tavuk eti ya da peynirle doldurularak hazırlanan poğaça şeklinde bir tür kapalı börek. (ç.n.)

Korku kültürü (5)

Ramona Caraballo'yu daha yürümeye başlar başlamaz verdiler.

1950'lerde, henüz bir kız çocuğuyken, Montevideo'daki bir evin küçük kölesiydi. Her işi yapıyor ama karşılığında hiçbir şey almıyordu.

Bir gün ninesi onu ziyarete geldi. Ramona onu tanımıyor ya da hatırlamıyordu. Nine taşradan geldi, çok acelesi vardı çünkü hemen köye geri dönmesi gerekiyordu. Eve girdi, torununa sağlam bir şamar patlattı ve gitti.

Ramona hüngür hüngür ağlıyor ve kanıyordu.

Ninesi elini havaya kaldırırken ona şöyle demişti:

"Sana yaptığın bir şeyden ötürü vurmuyorum. İlerde yapacağın bir şey için vuruyorum."

Korku kültürü (3)

Örnek kız üzerine:

Bir kız çocuğu iki bebeğiyle oynuyor ve sessiz durmaları için onları azarlıyor. O da güzelliğiyle, iyiliğiyle ve kimseyi rahatsız etmemesiyle bir bebeğe benziyor.

(Birkaç yıl öncesine kadar Uruguay okullarında ders metni olarak okutulan, J.H.Figuiera'nın "İleri" adlı kitabından.)

Medenileştiren ana

1901’de, Kraliçe Victoria son nefesini verdikten bir gün sonra, Londra’da görkemli cenaze merasimleri başladı.

Organizasyon kolay olmadı. Bütün bir döneme adını veren ve ölen kocasının anısına kırk yıl boyunca yas kıyafeti giyerek kadınsal özverinin bir örneğini sergileyen bu kraliçe, büyük bir ölümü hak ediyordu.

Britanya İmparatorluğu’nun simgesi, on dokuzuncu yüzyılın sahibi ve hanımefendisi Victoria, Çin’e afyonu, Çinlilere de sanal hayatı dayatmıştı.

İmparatorluğunun merkezinde, görgü kurallarını öğreten kitapların okunması mecburiydi. Lady Gough’un 1863’te yayınlanan “Etiket Kitabı” dönemin toplumsal emirlerinden bazılarını açıklıyordu: Örneğin, kitaplık raflarında erkek yazarların kitaplarının kadın yazarların kitaplarına çok yakın durmasından kaçınmak gerekiyordu.

Kitaplar ancak erkek yazarla kadın yazarın evlilik bağıyla birbirlerine bağlı olmaları durumunda –Robert ve Elizabeth Barrett Browning örneğinde olduğu gibi– yan yana gelebiliyorlardı.

Taş bebekler

1908. Caracas

Her Venezüelalı erkek, kendi payına düşen kadınların Cipriano Castro'su.

Bir genç kız, olması gerektiği gibi ve ileride kocasına yapacağı şekilde babasına ve erkek kardeşlerine hizmet ediyor ve izin istemeden ne bir şey yapıyor ne de bir şey söylüyor. Parası varsa ya da iyi bir sülaleden geliyorsa saat yedideki ayine katılıyor ve günün geri kalan kısmını zenci hizmetçilere, aşçılara, uşaklara, sütannelere, bakıcılara, çamaşırcılara emirler yağdırarak ya da iğne ve nakış işleri yaparak geçiriyor. Bazen kız arkadaşlarını ağırlıyor ve onlara herhangi bir cüretkar romanı fısıldayarak tavsiye etme cesaretini gösteriyor:

“Beni nasıl ağılattı bir görseydiniz...”

Haftada iki kez, akşamüstüne doğru ziyaretine gelen nişanlısıyla birlikte kanepede oturup birkaç saat boyunca, yüzüne bakmadan ve yanma yaklaşmasına izin vermeden, halanın dikkatli bakışları altında, onu dinliyor. Her gece, yatmadan önce, tespih çekerek dualarını ediyor ve ay ışığında yağmur suyunda kaynatılmış yasemin çiçeğinin taç yapraklarıyla hazırlanan demi yüzüne sürüyor.

Eğer nişanlısı onu terk ederse hemen halaya dönüşüyor ve bunun sonucu olarak azizleri, ölenleri ve yeni doğanları giydirmeye, nişanlıların başında nöbet tutmaya, hastalara bakmaya, ilmiyal öğretmeye ve yatağın ıssızlığında, tepeden bakan çerçeveyi seyrederek iç çekmeye mahkum oluyor.

Rita

1950. Hollywood

İsmi, kilosunu, yaşını, sesini, dudaklarını ve kaşlarını değiştirerek Hollywood'u fethetti. Saçları mat siyahken alev kırmızısına dönüştü. Alnını genişletmek için acı verici bir şekilde elektrik vererek saçlarını tel tel yoldular. Gözlerine çiçek taç yaprakları gibi kirpikler koydular.

Rita Hayworth tanrıça kılığına girdi ve belki de kırklı yıllar boyunca bir tanrıça oldu. Ama ellili yıllar geldiğinde yeni bir tanrıça istendi.

Marilyn

1950. Hollywood

Rita gibi bu kızın da sağı solu düzeltildi. Tombul gözkapakları, sarkık gerdanı, yuvarlak uçlu burnu ve çok büyük dişleri vardı: Hollywood onun yağını kesti, kıkırdağını çıkardı, dişlerini törpüledi, kahverengi ve aptal görünümlü saçını ışıltılı bir altın dalgasıyla değiştirdi. Daha sonra teknisyenler onu Marilyn Monroe olarak vaftiz ettiler ve gazetecilere anlatması için doku-naklı bir çocukluk öyküsü uydurdular.

Hollywood'da imal edilen yeni Venüs'ün artık üçüncü sınıf filmlerde ikinci sınıf roller kapmak için başkalarının yataklarına girmesi gerekmiyor. Artık sosisli sandviç ve kahveyle yaşamıyor, kışları da soğukta geçirmiyor. O artık bir yıldız, yani: Sadece yalnızlıktan kurtarılmak istediği belli bir anı hatırlamak isteyen ama yapamayan maskeli bir kişicik.

Venüs

Güney Afrika'da yakalandı ve Londra'da satıldı.

Ve alaycı bir tavırla Hottentot* Venüsü diye adlandırıldı.

Çıplak olarak bir kafese kapatılmıştı ve iki şilin karşılığında görülebiliyordu. Göğüsleri o kadar uzundu ki sırtı dönük halde bile emzirebiliyordu. Ve ücretin iki katı ödenirse dünyanın en büyük poposuna dokunulabiliyordu.

Kafesin üzerinde asılı duran bir levha, bu vahşinin yarı insan yarı hayvan olduğunu, *yani bütün medeni İngilizlerin -ne mutlu ki- olmadığı türden bir yaratık olduğunu* açıklıyordu.

Londra'dan Paris'e geçti. Doğa Tarihi Müzesi uzmanları, bu Venüs'ün insanla orangutan arası bir türe mensup olup olmadığını araştırmak istiyorlardı.

Öldüğünde yirmi yaşın biraz üzerindeydi. Meşhur doğa bilimci Georges Cuvier vücudunu parçaladı. Bir maymun kafatasına sahip olduğunu, beyninin çok küçük, poposununsa bir mandril poposu olduğunu raporuna yazdı.

Cuvier, kocaman bir et parçası olan vajinanın iç dudağını kesti ve bir kavanozun içine koydu.

İki asır sonra bu kavanoz Paris'teki İnsan Müzesi'nde, diğer bir Afrikalı kadınla, Perulu bir yerli kadının cinsel organlarının yanında sergilenmeye devam ediyordu.

Bazı Avrupalı bilim adamlarının beyinlerinin bulunduğu bir dizi kavanozun çok yakınında duruyorlardı.

* Bir Afrika kabilesi (ç.n.)

Tehlikeli bir silah

Otuzdan fazla ülkede gelenekler, klitorisin kesilmesini emrediyor.

Bu kesik, kocanın karısı ya da karıları üzerindeki mülkiyet hakkını teyit ediyor.

Kadın sünnetçileri kadının zevk almasına yönelik olarak işlenen bu suça *arınma* adını veriyorlar ve klitorisi şöyle açıklıyorlar:

*klitoris zehirli bir iğnedir,
akrebin kuyruğudur,
bir termit yuvasıdır,
erkeği öldürür ya da hasta eder,
kadınları tahrik eder,
sütü zehirler
ve kadınları doyumsuz
ve delidolu yapar.*

Bu sakat bırakmayı haklı çıkarmak için, bu konuda hiçbir zaman konuşmamış olan Muhammed Peygamber'den ve bu konuya hiç değinmeyen Kuran'dan alıntılar uydururlar.

Bacakları kapama grevi

Peloponez Savaşı'nın tam ortasında Atinalı, Spartalı, Korintli ve Beotialı kadınlar savaşa karşı grev ilan ettiler.

Bu, dünya tarihinin ilk bacakları kapama grevi oldu. Tiyatroda yapıldı. Aristofanes'in hayal gücünden ve onun Atinalı ebe Lisistrata'ya çektiirdiğı nutuktan doğdu.

"Ayaklarımı gökyüzüne kadar kaldırmayacağım, dört ayak üzerinde durup kıcıımı havaya kaldırmayacağım!"

Aşk orucu, savaşçıların canına tak diyene dek grev aralıksız devam etti. Durup dinlenmeden dövüşmekten bitkin düşen ve kadınların isyanından korkan savaşçıların savaş alanlarına elveda demekten başka çareleri kalmadı.

Gelenekleri sanki onlara inanıyormuş gibi savunan muhafazakar yazar Aristofanes aşağı yukarı böyle uydurdu, böyle anlattı. Ancak özünde tek kutsal şeyin gülme hakkı olduğuna inanıyordu.

Tiyatro sahnesinde barış yapılmıştı.

Ama gerçek hayatta hayır.

Bu oyun ilk kez sahneye konduğunda Yunanlılar yirmi yıldan beri savaşmaktaydılar ve savaş yedi yıl daha devam etti.

Kadınlarsa, grev hakkına ya da fikir beyan etme hakkına sahip olmadan, cinsiyetlerine özgü işlere boyun eğme hakkından başka bir hak bilmeden yaşamayı sürdürdüler. Tiyatro onların cinsiyetine özgü işler arasında değildi. Kadınlar en kötü yerler olan sahneye en uzak kısımlarda oturmak koşuluyla oyunları seyredebiliyor ama rol alamıyorlardı. Tiyatroda aktrisler yoktu. Aristofanes'in eserinde, Lisistrata ve diğer kadın karakterler kadın maskesi takmış erkekler tarafından canlandırıldı.

Romalı kadınlar

Cicero, *akıl düzeylerinin düşüklüğünden ötürü* kadınların mutlaka erkek bir koruyucunun tahakkümü altında olmaları gerektiğini buyurmuştu.

Romalı kadınlar bir erkeğin elinden başka bir erkeğin eline geçiyorlardı. Kızını evlendiren baba, onu damada belli bir mal ya da bir borç karşılığında veriyordu. Zaten önemli olan çeyiz, servet ve mirastı; işin zevk kısmı kadın kölelerle hallediliyordu.

Romalı hekimler de, tıpkı Aristoteles gibi, soylu, plep ya da köle, istisnasız bütün kadınların erkeklerden daha az dişleri ve daha küçük beyinleri olduğuna inanıyorlardı ve regl dönemlerinde aynaların üzerine kırmızımtırak bir tül örtüyorlardı.

İmparatorluğun en üst düzey bilimsel otoritesi Yaşlı Plinius, regl dönemindeki kadının yeni şarabı ekşittiğini, hasadı bozduğunu, tohumları ve meyveleri kuruttuğunu, aşılانmış bitkileri ve arıların oğlunu öldürdüğünü, bronz paslandırdığı ve köpekleri delirttiğini kanıtladı.

Ana'nın yaşları

Ana Fellini küçükken, anne babasının bir trafik kazasında öldüğünü zannediordu. Dedesi ve ninesi ona böyle söylemişlerdi. Dediklerine göre, anne babası onu almaya gelirken uçağın düşmesi sonucu ölmüşlerdi.

On bir yaşındayken, birisi onların Arjantin'deki askeri diktatörlüğe karşı savaşırken öldüklerini söyledi. Hiçbir şey sormadı, hiçbir şey söylemedi. Eskiden çok konuşkan bir kız olmasma rağmen, o günden itibaren ya çok az konuştu ya da sustu.

On yedi yaşındayken öpmekte zorlanıyordu, çünkü dilinin altında bir yara vardı.

On sekiz yaşındayken yemekte zorlanıyordu, çünkü yara her geçen gün daha da derinleşiyordu.

On dokuz yaşındayken onu ameliyat ettiler.

Yirmi yaşındayken öldü.

Doktor onu ağızındaki bir kanserin öldürdüğünü söyledi.

Dedesiyle ninesi onu gerçeğin öldürdüğünü söylediler.

Mahallenin büyücüsüye çığlık atmadığı için öldüğünü söyledi.

Bir kadın anlatıyor

Birçok Arjantinli general, askeri diktatörlük döneminde yaptıkları kahramanlıklardan ötürü mahkeme önüne çıktılar.

Silvina Parodi, baş belası bir protestocu olmakla suçlanan bu üniversite öğrencisi genç kız, sonsuza dek ortadan kaybolan çok sayıdaki mahpustan biri oldu.

En iyi arkadaşı Cecilia, 2008 yılında mahkeme önünde tanıklık yaptı. Karakolda maruz kaldığı işkenceleri anlattı ve her gün her gece süren işkencelere dayanacak gücü kalmayınca Silvina'nın adını kendisinin verdiğini söyledi:

"Bunu ben yaptım. Cellatları Silvina'nın yaşadığı eve bizzat ben götürdüm. Onu tekme tokat ve dipçik darbeleriyle evden çıkardıklarını gördüm. Çığlıklarını işittim."

Mahkeme çıkışında birisi yanına yaklaştı ve alçak sesle ona sordu:

"Peki, bu olaydan sonra, yaşamaya nasıl devam edebildiniz?"

Daha da alçak sesle yanıtı şöyle oldu:

"Yaşadığımı size kim söyledi?"

Bir kadın yıkıntılarının üzerine diz çökmüş arıyor

1976. *La Plata*

Bir kadın yıkıntıların üzerine diz çökmüş sağlam kalan bir şey arıyor. Düzenin güçleri María Isabel de Mariani'nin evini yerle bir ettiler ve o şimdi boş yere kalıntıları eşeliyor. Çalmadıklarını tuz buz ettiler. Sadece bir plak, Verdi'nin *Requiem*'i sağlam kaldı.

María Isabel kalıntıların arasında çocuklarına ya da kız torununa ait herhangi bir hatıra, bir fotoğraf ya da bir oyuncak, bir kitap ya da bir küllük, artık ne olursa, bulmayı isterdi. Gizli bir matbaaları olduğundan şüphelenilen çocukları top ateşiyle katledildiler. Savaş ganimeti olarak alınan üç aylık torunu subaylar tarafından hediye verildi ya da satıldı.

Mevsim yaz ve barutun kokusu çiçek açan ıhlamur ağaçlarının kokusuna karışıyor. (O günden sonra ıhlamur ağaçlarının kokusu ona dayanılmaz gelecek.) María Isabel dertleşecek kimseyi bulamıyor. O huzur bozucuların annesi. Arkadaşları kaldırım değiştiriyor ya da bakışlarını kaçırıyorlar. Telefonu hiç çalmıyor. Ona hiçbir şey, bir yalan dahi söylemiyorlar. Kimsenin yardımını olmadan yerle bir edilmiş evinin parçalarını kutulara dolduruyor. Gece iyice ilerlediğinde kutuları sokağa çıkarıyor.

Çöpçüler kutuları sabah erkenden birer birer, hiç çarptırmadan, dikkatlice topluyorlar. Çöpçüler, sanki içlerinde kırık hayat parçacıkları olduğunu biliyormuş gibi, kutulara çok özen gösteriyorlar. Bir pencerenin ardında gizlenen María Isabel, acı çekmeye başladığından beri gördüğü bu yegâne şefkat için onlara sessizce teşekkürlerini sunuyor.

Çocuk fahişeliği

Fahişelik bütün dünyada birçok küçük kızın ve daha düşük sayıda da olsa bir sürü oğlanın erken yaştaki kaderidir. Ne kadar şaşırtıcı görünse de, UNICEF'in 1997 yılındaki raporuna göre, Birleşik Devletler'de en azından yüz bin çocuk fahişe olduğu hesaplanıyor. Ancak seks ticaretinin çocuk kurbanlarının çok büyük bir çoğunluğunun çalıştığı yer dünyanın güneyinin genelevleri ve sokakları. Geniş kaçakçı ağı, aracıları, turistik ajansları ve pezevenkleriyle bu multimilyoner sanayi skandal bir ceza muafiyetiyle işliyor. Latin Amerika'da bu yeni bir şey değil: 1536'da Porto Riko'da ilk hoşgörü evi açıldığından beri çocuk fahişeliği varlığını sürdürüyor. Şu an için yarım milyon Brezilyalı kız, kendilerini sömüren yetişkinlerin yararına vücutlarını satarak çalışıyorlar: Aynı şekilde bir o kadarı Tayland'da, biraz daha azı da Hindistan'da. Bereketli seks turizmi endüstrisi kimi Karayip plajlarında, fiyatını ödeyebilene bakire kızlar sunuyor. Tüketim pazarına atılan kızların sayısı her geçen yıl artıyor: Uluslararası örgütlerin tahminlerine göre her yıl en azından bir milyon kız dünya vücut pazarına katılıyor.

Lélia çalışırken

Lélia vücudunu satarak çalışırken karşılığını çok az para ya da dayakla alıyor. Bir şey çaldığındaysa polisler hem çaldığı şeyi hem de vücudunu geri alıyorlar. Meksiko'nun sokaklarına atılmış on altı yaşındaki Angélica şöyle diyor:

"Anneme ağabeyimin benden faydalandığını söyledim ve beni evden kovdu. Şimdi erkek arkadaşımla yaşıyorum ve hamileyim. Eğer oğlum olursa bana destek olacağını söylüyor. Eğer kızım olursa dediğimde, bir şey söylemiyor."

Açlık (1)

Berta Navarro, Guazapa'ya doğru giderken, San Salvador çıkışında savaş yüzünden yerinden yurdundan olmuş bir köylü kadınla, savaş yüzünden yerinden yurdundan olmuş binlerce, on binlerce köylü kadından biriyle karşılaştı. Onun açlıktan kırılan diğer binlerce kadın ve erkekten farklı kılan herhangi bir ayırt edici özelliği yoktu. Ama bu sıska ve çirkin köylü kadın, et namına bir şey olmayan, sadece kemik ve deriden oluşan bedeniyle perişanlığın ortasında ayakta duruyor ve elinde sıska ve çirkin küçük bir kuş tutuyordu. Kuş ölüydü ve o yavaşça kuşun tüylerini yoluyordu.

Hizmetçilik Günü

Maruja'nın yaşı yoktu.

Önceki yıllarını saymıyordu. Sonraki yıllarından hiçbir beklentisi yoktu.

Ne güzeldi ne çirkin ne de şöyle böyle.

Ayaklarını sürterek, ya bir toz fırçasını, ya bir süpürgeyi ya da bir kepçeyi elinde tutarak yürüyordu.

Uyanıkken kafasını omuzlarının arasına gömüyordu.

Uyurken kafasını dizlerinin arasına gömüyordu.

Onunla konuştuklarında, karıncaları sayar gibi yere bakıyordu.

Kendini bildi bileli başkalarının evlerinde çalışmıştı.

Lima şehrinin dışına asla çıkmamıştı.

Bir evden diğerine dolaşıp durmuş ve hiçbirinde kalıcı olmamıştı. En sonunda ona bir insanmış gibi davrandıkları bir yer buldu.

Ama birkaç gün geçmeden oradan da ayrıldı.

Zira oraya bağlanacağını anlamıştı.

Bakış açıları (6)

Eğer Yaradılış kitabını Havva yazmış olsaydı, insan türünün ilk aşk gecesi acaba nasıl olurdu?

Havva kaburga kemiğinden falan doğmadığını, hiç yılan tanımadığını, kimseye elma vermediğini, Tanrı'nın ona acı çekerek doğuracağına ve kocasının ona hükmedeceğine dair bir şey söylemediğini açıklığa kavuşturarak başlardı. Bütün bu hikâyelerin Âdem'in basına anlattığı yalanlar olduğunu söylerdi.

Kadın işleri

Kadın işleri de deniyor. Irkçılık ve maçoluk aynı çeşmelerden içiyor ve benzer sözcükleri tükürüyorlar. Eugenio Raúl Zaffaroni'ye göre ceza hukukunun kurucu metni olan *Cadıların Çekici*, insanlığın yarısına karşı kaleme alınmış ve 1546'da yayınlanmış bir Engizisyon kitapçığı. Engizisyoncular, ilk sayfadan son sayfaya kadar bütün kitapçığı kadını cezalandırmayı doğrulamaya ve onun biyolojik zayıflığını kanıtlamaya ayırmışlar. Kadınlar bunun öncesinde, Havva aptalı yüzünden cennetten atıldığımızdan ve şaşkın Pandora kutuyu açıp dünyayı kötülüklerle doldurduğundan beri İncil ve Yunan Mitolojisi tarafından zaten uzun süre kötü muamele görmüşlerdi. "Kadının kafası erkektir," diye Aziz Paul Korintlilere açıklamıştı ve on dokuz asır sonra, toplumsal psikolojinin kurucularından biri olan Gustave Le Bon, akıllı bir kadının iki kafalı goril kadar ender bir şey olduğunu kanıtlayabildi. Charles Darwin kadınların, mesela sezgi gibi bazı erdemlerini kabul ediyordu, ama bunlar "aşağı ırkların karakteristik özellikleriydi."

Şeytan kadındır

Malleus Maleficarum, diğerk bir deyişle *Cadıların Çekici* diye bilinen kitap, memeli ve uzun saçlı şeytana karşı en acımasız şeytan kovma yöntemini tavsiye ediyordu.

Heinrich Kramer ve Jacop Sprenger adındaki iki Alman engizisyoncu, Papa VIII. Inocencio'nun talimatıyla, Kutsal Engizisyon mahkemelerinin hukuki ve teolojik temelini teşkil eden bu eseri kaleme aldılar.

Yazarlar, Şeytan'ın haremmini oluşturan cadıların, kadınların doğal halini temsil ettiklerini, zira *her türlü büyücülüğün kadınlarda doymak bilmez biçimde bulunan bedensel şehvet düşkünlüğünden kaynaklandığını* söylüyorlardı. Ve görünüşü güzel, teması pis kokulu ve birliktelikleri ölümcül bu varlıkların erkekleri büyülediklerini ve onları yok etmek için yılan tıslamaları ve akrep kuyruklarıyla kendilerine çektiklerini söyleyerek uyarıyorlardı.

Bu kriminoloji kitapçığı büyücülük yaptığından şüphelenilen bütün kadınların işkenceye tabi tutulmalarını tavsiye ediyordu. Eğer itiraf ederlerse ateşte yakılarak ölmeyi hak ediyorlardı. Eğer itiraf etmezlerse de akıbetleri farklı olmuyordu, zira sevgilisi Şeytan tarafından cadılar meclisinde güçlendirilmiş bir cadıdan başka kimse böyle bir işkenceye rağmen sessizliğini koruyamazdı.

Papa III. Honorio kararını vermişti:

“Kadınların konuşmaması lazım. Zira dudakları, insanlara büyük sıkıntılar yaşatan Havva'nın lekesini taşıır.”

Sekiz asır sonra bugün, Katolik Kilisesi hâlâ kadınların kürsüye çıkıp konuşmasına izin vermiyor.

Köktendinci Müslümanlara kadınları sünnet ettiren ve yüzlerini örttüren de aynı korku.

Ve olası bir tehlikeyi atlatmış olmanın rahatlığı, çok tutucu Yahudilerin güne şöyle mırıldanarak başlamasına neden oluyor:

“Beni kadın olarak yaratmadığın için sana şükürler olsun, Tanrım.”

Övgü ve takdirler

Bugün Dünya Kadınlar Günü.

Tarih boyunca, ilahi ve insani –hepsi de erkek– birçok düşünür, değişik sebeplerle kadın konusuna kafa yordular:

Kimisi anatomisiyle ilgilendi,

Aristoteles: *Kadın eksik bir erkektir.*

Akinolu Aziz Thomas: *Kadın doğanın bir hatasıdır, düşük nitelikli bir spermden doğar.*

Martin Luther: *Erkeklerin geniş omuzları ve dar kalçaları vardır. Zekayla donatılmışlardır. Kadınlarınsa, çocuk doğurup evde otursunlar diye, dar omuzları ve geniş kalçaları vardır.*

Kimisi doğasıyla,

Francisco de Quevedo: *Tavuklar yumurta yumurtlar, kadınlar boynuz takar.*

Şamlı Aziz John: *Kadın dik kafalı bir eşektir.*

Arthur Schopenhauer: *Kadın uzun saçlı ve kıt akıllı bir hayvandır.*

Kimisi de kaderiyle,

İncil'e göre, Yahve kadına şöyle dedi: *Erkeğin sana hükmedecek.*

Kuran'a göre, Allah Muhammed'e şöyle dedi: *İyi kadınlar yumuşak başlı olanlardır.*

Uluslararası Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Günü

Alto Paraná selvasında, dünyanın en güzel kelebekleri kendilerini teşhir ederek korunurlar. Sarı ya da kırmızı fırça darbele-riyle neşe katılmış siyah kanatlarını açar ve bir çiçekten diğerine hiçbir korku duymadan uçuverirler. Binlerce yıllık deneyimin neticesinde düşmanları bu kelebeklerin zehirli olduğunu öğrenmiştir. Örümcekler, eşekarıları, kertenkeleler, sinekler ve yarasalar onlara uzaktan, arada belli bir mesafeyi koruyarak bakarlar.

25 Kasım 1960 günü, Dominik Cumhuriyeti'nde Generaller Generali Trujillo'nun diktatörlüğüne karşı çıkan üç militan öldüresiye dövüldükten sonra bir uçurumdan atıldı. Bunlar Mirabal kız kardeşlerdi. O kadar güzeldiler ki, onlara *kelebekler* deniyordu.

Onların ve eşsiz güzelliklerinin anısına, bugün Uluslararası Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Günü. Ya da başka bir deyişle, küçük Trujillo'ların her evin içinde uyguladıkları diktatörlüğe karşıtlık günü.

Hayatın dönüşleri

Nikaragua'yı Muhafazakar Parti'nin yönettiği 1837 yılında bugün, hayati tehlike bulunması halinde kadınlara kürtaj hakkı tanındı.

Yüz yetmiş yıl sonra, aynı ülkede, Devrimci Sandinistalar olduklarını söyleyen kanun yapıcılar *hangi koşulda olursa olsun* kürtajı yasakladı ve böylece yoksul kadınları hapse ya da mezarra mahkum etti.

Görünmezler

İki bin beş yüz yıl önce, bugün gibi bir günün şafağında Sokrates, Eflatun'un ağabeyi Glaukon'la Pire civarında dolaşıyordu.

Glaukon, yerde bir yüzük bulup parmağına takınca kimse-nin kendisini göremediğini fark eden, Lidya Krallığı'ndaki bir çobanın hikâyesini anlattı. O sihirli yüzük onu başkalarının gözünde görünmez yapıyordu.

Sokrates ve Glaukon bu hikâyenin etik türevleri hakkında uzun uzadıya felsefe yaptılar. Ama sihirli yüzükler kullanmalarına rağmen kadınların ve kölelerin Yunanistan'da neden görünmez olduklarını ikisi de kendine sormadı.

Tazmanya Şeytanı

Bu şeytani canavar, açık ağzı ve keskin dişleriyle bütün dünyada meşhurdur.

Ama gerçek Tazmanya Şeytanı cehennemden gelmedi: O, Avustralya'ya komşu bu ada halkını, adına medenileştirme dediği soylu bir amaçla yok eden Britanya İmparatorluğu'dur.

İngiliz istila savaşının en son kurbanın adı Truganini'ydi. Krallığı gasp edilen bu kraliçe, 1876 yılında bugün öldüğünde onunla birlikte halkının dili ve hatıraları da göçüp gitti.

Çalınan diğer çocuklar

“Marksizm zihinsel bozukluğun en üst düzey halidir,” diye buyurmuştu, generaller generali Francisco Franco İspanya’sının baş psikiyatrı Antonio Vallejo Nájera.

Hapishanelerdeki cumhuriyetçi anneler üzerinde araştırmalar yapmış ve onlarda *suç işleme içgüdü*sü bulunduğunu kanıtlamıştı.

Marksist yozlaşma ve annenin suç güdüsü tehdidi altındaki İberik ırkın saflığını korumak için binlerce yeni doğmuş ya da çok küçük yaştaki çocuk –yani cumhuriyetçi ebeveynlerin evlatları– kaçırılıp haç ve kılıca* bağlı ailelerin kucağına atıldı.

Bu çocuklar büyüyüp nasıl insanlar oldular? Bunca yıl sonra, bugün kim bu çocuklar?

Bilinmiyor.

Franco Diktatörlüğü, onların izlerini silen sahte belgeler uydurdu ve olanları unutmayı emretti: Çocukları çalmakla kalmayıp belleği de çaldı.

* Kilise ve ordu. (ç.n.)

Akbaba Planı

Macarena Gelman, Güney Amerikalı diktatörlüklerce oluşturulan ortak terör pazarına verilen isimle, Akbaba Planı'nın çok sayıdaki kurbanından biri oldu.

Arjantinli askeri rejim tarafından Uruguay'a gönderildiği sırada Macarena'nın annesi ona hamileydi. Uruguaylı diktatörlük doğumu üstlendi, sonra da anneyi öldürüp yeni doğan bebeği bir polis şefine hediye etti.

Macarena tüm çocukluğu boyunca, her gece aynı anlaşılmaz kâbusu gördü: Tepeden tırnağa silahlı bazı adamlar tarafından takip ediliyor ve uykusundan ağlayarak uyanıyordu.

Macarena gerçek hayat hikâyesini öğrendiğinde kâbuslar anlaşılmaz olmaktan çıktı: Çocukluğu boyunca rüyasında annesinin korkularını görmüştü; en sonunda yakalayıp ölüme gönderen askeri sürek avından kaçarken onu karnında şekillendirmekte olan annesinin.

Geleceğin belleği

Okulda öğrendiğimiz bilgilere göre, Şili 1536 yılında keşfedildi.

Bu haber Mapuche yerlilerini hiç etkilemedi, zira onlar Şili'yi on üç bin yıl önce keşfetmişlerdi.

1563'te, İspanyol konkistadorların ana kalesini kuşattılar.

Binlerce yerlinin öfkeyle saldırdığı kale düşmek üzereydi ki, Yüzbaşı Lorenzo Bernal çitin üzerine çıkıp haykırdı:

"Uzun vadede biz kazanacağız! Varsın İspanyol kadınlar eksik olsun, sizinkiler ne güne duruyor. Onlardan yapacağımız çocuklar sizin efendileriniz olacak."

Tercüman bunları çevirdi. Yerlilerin şefi Colocolo bunları yağmuru dinleyen biri gibi dinledi.

Buradaki hüzünlü kehaneti anlayamadı.

Münasebetsizlik

Edouard Manet'yi üne kavuşturan tablo tipik bir pazar günü sahnesidir: İki erkek ve iki kadın Paris'in dışında bir yerde çimenlerin üzerinde piknik yapmaktadır.

Bir ayrıntı dışında, ortada hiçbir tuhafılık yoktur. Erkekler giyinik haldeki kusursuz beyefendilerdir; kadınlarsa tamamen çıplaktır. Erkekler kendi aralarında, sadece erkekleri ilgilendiren ciddi bir konu hakkında sohbet etmektedirler; kadınlar ise peyzajdaki ağaçlar kadar bile önem taşımamaktadır.

Birinci planda görülen kadın bize bakmaktadır. Ötekiliğinin içinden sanki bize *ben neredeyim, burada ne yapıyorum*, diye sormaktadır.

Kadınlar orada fazlalıktır. Ve bu durum sadece tablo için geçerli değildir.

Görünmez kadınlar

Gelenek, kadının yerinin neresi olduğunu ve oradan çıkılmayacağı bir an önce öğrenmeleri için, yeni doğan kız bebeklerin göbek bağlarının mutfak külünün altına gömülmesini emrediyordu.

Meksika Devrimi başladığında birçoğu oradan dışarı çıktı, ama mutfaklarını da yanlarında taşıyarak. Seve seve ya da zorla, kaçırılarak ya da gönüllü olarak, bir çarpışmadan diğerine erkeklerin peşi sıra gittiler. Memelerine yapışmış bebeklerini kucaklarında, tencere ve tavalarınıysa sırtlarında taşıyorlardı. Cephanelere gelince: Ağızlardan tortilla, tüfeklerden mermi eksik kalmasın diye ellerinden geleni yapıyorlardı. Ve erkek vurulup öldüğünde hemen silahı kavriyorlardı.

Trenlerde, erkekler ve atlar vagonları dolduruyorlardı. Kadınlar trenlerin çatısında seyahat ederken yağmur yağmasın diye Tanrı'ya dua ediyorlardı.

Eğer *soldaderas*, *cucarachas*, *adelitas*, *vivanderas*, *galletas*, *juanas*, *pelonas* ya da *guachas** adı verilen ve devrimci askerlere refakat eden Meksikalı kadınlar olmasaydı devrim diye bir şey mümkün olmazdı.

Onların hiçbirine maaş bağlanmadı.

* Devrimci savaş sırasında erkeklerin peşinden kendi rızalarıyla giden ya da erkekler tarafından zorla kaçırılan ve askerlerin her işini gören kadınlara o dönemde bu tür farklı isimler veriliirdi. Bugün genel olarak onlara "adelitas" deniyor. "Adelita" aynı zamanda bir kahramanlık şarkısı türüdür. (ç.n.)

Eko

Çok eski zamanlarda, orman perisi Eko konuşabiliyordu. Üstelik o kadar güzel konuşuyordu ki, sözcükleri sanki daha önce başka hiçbir ağız tarafından dile getirilmemiş gibi güzel geliyordu dinleyenlere.

Ancak Zeus'un resmi karısı Tanrıça Hera, sıklıkla yaşadığı kıskançlık krizlerinden birinde onu lanetleyince, Eko cezaların en kötüsünü çekti ve sesinden mahrum kaldı.

O andan itibaren artık kendi başına hiçbir şey söyleyemedi, sadece başkalarının söylediğini tekrarlardı.

Zaman içinde gelenekler, bu laneti en üstün erdeme dönüştürecekti.

Sappho

Sappho hakkında çok az şey biliniyor.

İki bin altı yüz yıl önce Lesbos Adası'nda [bugünkü Midilli, ç.n.] doğduğu ve Lezbiyen teriminin de oradan geldiği söyleniyor.

Evli ve bir erkek çocuk sahibi olduğu ve bir denizci aşkına karşılık vermediği için kendini sarp kayalıklardan aşağı attığı söyleniyor. Ayrıca ufak tefek ve çirkin olduğu da.

Bunların doğru olup olmadığını bilmiyoruz. Bir kadının, bizim dayanılmaz cazibemize vurulmak yerine başka bir kadını tercih etmesi biz erkeklerin hoşuna gitmez.

1703 yılında, erkek iktidarının burcu konumundaki Katolik Kilisesi, Sappho'nun bütün kitaplarının yakılmasını emretti.

Az, çok az şiiri bu kıyımdan kurtulabildi.

Meryemler

İncil’de Meryem’in adı pek az geçiyor.

İlk başta Kilise de ona çok fazla önem vermedi ve bin yıl öncesine kadar bu böyle devam etti. O dönemde İsa’nın annesi insanlığın annesi ve inanç saflığının simgesi olarak kutsandı. On birinci yüzyılda, Kilise Araf’ı ve mecburi günah çıkarmayı icat ederken, Fransa’da Meryem’in anısına seksen tane kilise ve katedral kurulacaktı.

Meryem’in prestiji bekaretten geliyordu. Melekler tarafından beslenen, bir güvercin tarafından hamile bırakılan Meryem’e bir erkek eli asla değmemişti. Kocası Aziz Yusuf onu uzaktan selamlıyordu. 1854 yılında, asla yanılmaz Papa IX. Pío, onun günah işlenmeden dünyaya getirildiğini ortaya çıkarınca Meryem’in kutsallığı daha da arttı; bu demek oluyordu ki, Bakire Meryem’in annesi de bakireydi.

Meryem bugün dünyanın en çok hürmet edilen ve en mucizevi ilahesi. Havva kadınların hayatını karartmıştı. Meryem onları kurtarıyor. Onun sayesinde Havva’nın günahkâr kızlarının pişman olma şansı doğdu.

Dinsel tablolarda, günahsız olanla birlikte İsa’nın ayaklarının dibinde resmedilen diğer Meryem bu şansı kullananlardandı.

Anlatılanlara göre diğer Meryem, yani Mecdelli Meryem ilk başta fahişeydi ama daha sonra azize mertebesine yükseldi.

İnananlar affetmek suretiyle onu hor görürler.

Juana

Avıralı Teresa gibi Juana Inés de la Cruz da evlilik kafesinden kurtulmak için rahibe oldu.

Ancak çok akıllı oluşu manastıra da pek uygun düşmüyordu. Bu kadın kafası erkek beynine mi sahipti? Neden bir erkek gibi yazıyordu? Bu kadar iyi yemek hazırladığına göre neden düşünmek istiyordu? Şakacı Juana hemen cevabı yapıştırıyordu:

“Biz kadınlar mutfak felsefesi dışında ne bilebiliriz ki?”

Rahip Gaspar de Astete, Hristiyan kadının yazmayı bilmesi gerekmez, bu ona zarar verebilir, diye uyarmasına rağmen, Teresa gibi Juana da yazıyordu.

Teresa gibi Juana da, sanki yazmayı bilmesi yetmezmiş gibi bir de iyi yazıyordu.

Farklı yüzyıllarda ve aynı denizin farklı kıyılarında, Meksikalı Juana ve İspanyol Teresa konuşmayla ve yazıyla dünyanın hor görülen yarısını savunuyorlardı.

Teresa gibi Juana da Engizisyon tehdidini yaşadı. Ve Kilise, kendi kilisesi, ilahi güçten ziyade insanlara seslendiği için ve az itaat edip fazla sorguladığı için onu suçlu buldu.

Juana pişmanlık beyanını mürekkeple değil kanıyla imzaladı ve sonsuza kadar sessiz kalacağına yemin etti. Ve sessizce öldü.

Bana yalan söylemeleri hoşuma gitmiyor

Sör* Juana Inés de la Cruz 1651 yılında bugün doğdu ve herkesi aştı.

Onun topraklarında ve onun döneminde kimse onun kadar yüksekten uçmadı.

Çok genç yaşta manastıra girmişti, çünkü manastırın kendisine evden daha az hapishane olacağını düşünüyordu. Bu konuda yanlış bilgilendirilmişti. Fark ettiğinde artık çok geçti ve herkesten daha güzel söyleyen kadın, sessizliğe mahkum edilmiş bir halde yıllar sonra öldü.

Gardiyanları onu asla inanmadığı övgülere boğuyorlardı.

Bir seferinde, Meksika valilik sarayının ressamı, bugünkü *photoshop* tekniğinin öngörüsünü andıran bir portresini yaptı. Buna yanıtı şöyle oldu:

*Bu pohpohlama ki amaçlar
yılların korkunç izlerini silmeyi,
zamanın katılığına dize getirmeyi,
ihtiyarlık ve unutulmayı alt etmeyi
boşa giden aptalca bir çaba ya da
ancak kadük bir hevestir, zira
yakından iyice bakıldığında bu kişi,
cesettir, tozdur, gölgedir, bir hiçtir.*

* Katolik mezhebinde kendini dine adayan ve manastırda yaşayan kadın. (ç.n.)

Sally

Jefferson dul kalınca, karısının bütün mal varlığı onun üzerine geçti. Diğer şeylerin yanı sıra Sally de ona miras kaldı.

Gençlik yıllarında çok güzel olduğuna dair tanıklıklar var.

Sonrası, meçhul.

Sally hiçbir zaman konuşmadı, eğer konuştuysa da dinleyen olmadı ya da hiç kimse dediklerini kaydetme işini üstlenmedi.

Oysaki elimizde Başkan Jefferson'dan kalma pek çok portre ve söylediği sürüyle söz var. Mesela, *bedenin ve zihnin doğa vergisi özellikleri konusunda zencilerin beyazlara nazaran daha alt düzeyde olduklarına dair derin şüpheleri olduğunu ve ahlaksal açıdan iğrenç bulduğu beyaz kanla siyah kanın karışması olayının onda uyandırdığı büyük tiksintiyi her zaman dile getirdiğini biliyoruz. O, eğer köleler günün birinde özgür olacaklarsa, onları her türlü karışma riskinden uzakta tutarak söz konusu tehlikenin bertaraf edilmesi gerektiğine inanıyordu.*

1802 yılında, James Callender adındaki gazeteci Richmond'daki *Recorder* gazetesinde yayınlanan bir makalesinde herkesin bildiğini tekrarladi: Başkan Jefferson, kölesi olan Sally'nin çocuklarının babasıydı.

Harem geceleri

Yazar Fatma Mernissi, Paris müzelerinde, Henri Matisse tarafından yapılmış Türk odalıkların tablolarını gördü.

Onlar harem kadınlarıydı: cinsel zevk verici, duygusuz, itaatkâr.

Fatma tabloların tarihlerine baktı, karşılaştırdı, kanıtladı: Matisse'in onları böyle resmettiği dönemde, yani yirmili ve otuzlu yıllarda, Türk kadınları vatandaşlık haklarına sahiptiler: Üniversiteye ve parlamentoya giriyor, boşanabiliyor ve peçeyi söküp atıyorlardı.

Kadınlar hapishanesi olan harem Türkiye'de yasaklanmıştı, ama Avrupalının hayal gücünde varlığını sürdürüyordu. Gündüzleri tek eşli, rüyalarındaysa çokeşli olan erdemli beyefendilerin, aptal ve dilsiz dişilerin zindancı erkeğe zevk vermekten çok mutlu oldukları bu egzotik cennete serbest giriş kartları vardı. Herhangi bir sıradan bürokrat, gözlerini kapar kapamaz, göbek dansı yaparken sahibi ve efendisiyle bir gece geçirebilmek için ona yalvaran bir sürü çıplak kadının okşadığı kudretli bir halifeye dönüşüyordu.

Fatma bir haremden doğmuş ve orada büyümüştü.

Davetsiz misafir

1951’de *Life* dergisinde yayınlanan bir fotoğraf New York’un kültür çevrelerini karıştırdı.

şehrin sanatsal avangardından seçkin ressamlar ilk kez toplu halde görünüyorlardı: Mark Rothko, Jackson Pollock, Willem de Kooning ve soyut dışavurumculuğun diğ r on bir ustası.

Fotoğraftakilerin hepsi erkekti, ama arka sırada, siyah mantolu, şapkası ve  antasası kolunda, tanınmamış bir kadın da vardı.

Fotoğraftakiler onun g l n  mevcudiyetinden ötürü hissettikleri hoşnutsuzluğu gizlememişlerdi.

İçlerinden biri, kadının bu kareye sız mış olması nedeniyle boş yere  z rl r diliyor ve aklınca ona övgüler d z yordu:

“O bir erkek gibi resim yapar.”

Kadının adı Hedda Sterne’di.

Elveda

Katalunya'nın Giotto'su sayılan Ferrer Bassa'nın en güzel resimleri Barselona'nın yukarısında, beyaz taşlardan inşa edilmiş olan Pedralbes Manastırı'nın duvarlarında duruyor.

İnzivaya çekilen rahibeler orada dünyadan kopuk bir biçimde yaşıyorlardı.

Geriye dönüşü olmayan bir yolculuktu bu: Kapılar onlar içeri girdikten sonra bir daha açılmamak üzere kapanıyordu. Onlar sonsuza kadar İsa'nın karısı olma şerefini hak etsinler diye, aileleri yüksek miktarlarda çeyiz parası ödüyorlardı.

Manastırın içindeki Aziz Miguel Şapeli'nde, Ferrer Bassa'nın bir freskinin altında asırlardan beri gizlice duran bir cümle var.

Kimin yazdığı bilinmiyor.

Ancak ne zaman yazıldığı biliniyor. Roma rakamlarıyla 1426 tarihi atılmış.

Cümle zorlukla fark ediliyor. Gotik harfleriyle, Katalan dilinde istemişti ve bugün hâlâ istemeye devam ediyor:

*Söyle Juan'a
beni unutmasın.**

* *No m'oblidi
diga.li a Joan.*

METİNLERİN DERLENDİĞİ KAYNAKLAR

Bu antolojideki metinler aşağıdaki kitaplardan alınmıştır:

Boş gezen ve diğer öyküler (1973)

Elveda diyen kadın, Sanatçının itirafı

Ateş Anıları (1982)

Tanrıların kadınları, Plaza de Mayo Anneleri, Davetsiz misafir kadınlar Tanrı'nın bedeninin sakin hazmını rahatsız ediyorlar, Charlotte, María de la Cruz, Evita, Alfonsina, Tamara iki kez uçuyor, Olga ve o, Alicia Moreau, María Padilha, Bessie, Beş kadın, Arjantin halkı onsuz çıplak, Yasak kuşlar, Frida, Isadora, Carmen Miranda, Delmira, Marianela, María de la O, Domitila, Taş bebekler, Rita, Marilyn, Bir kadın yıkıntılarının üzerine diz çökmüş arıyor.

Kucaklaşmanın Kitabı (1989)

Kehanetler (1), Televizyon, Ağlamak, Arkadaşlığa saygı, Nine, Gerçekliğe saygı, Bogota şehrinin kroniği, Kadın akrobat, Çiçekler, Gece (2), Gece (3), Korku kültürü (3), Korku kültürü (5), Açlık (1).

Yürüyen Kelimeler (1993)

Sözcüğün üzerine pencere (4), Pola Bonilla, Akşam yemeğinde kadınlarını yeme alışkanlığı olan kertenkelenin öyküsü, Bir kadının üzerine pencere (1), Bir kadının üzerine pencere (3).

Tepetaklak / Tersine Dünya Okulu (1998)

Tanrıça, Onlar gibi [...]..., Kaçış (2), Çocuk fahişeliği, Lélia çalışırken..., Bakış açıları (6), Kadın işleri...

***Aynalar: Neredeyse Evrensel Bir Tarih* (2008)**

Şehrazat, Modern romanın ortaya çıkışı, Tituba, Seni resmetme sanatı, Florence, Louise, Urraca, Teresa, Sukeyne, Concepción, Hatşepsut, Amazonlar, Ayşe, Savaşçı azize, Harriet, Doria, Komüncü kadınlar, Matilde, Meksikalı kadınlar, İsis, Kleopatra, Theodora, Meryem'in dirilişi, Aspasia, Trotula, Şarkı söylemek yasak, Aleksandra, Victoria, Hissetmek yasak, Marie, Ada'nın yaşları, Vicdansızlar, Sarah, Josephine, Şeytanlıklar, Aşkların aşkı, İbrani kadınlar, Hypatia, Olympia, Rosa María'nın yaşları, Mariana, Camille, Emily, Onlar aslında kadın, Kadın olmak yasak, Deli Juana'nın yaşları, Venüs, Tehlikeli bir silah, Bacakları kapama grevi, Romalı kadınlar, Ana'nın yaşları, Şeytan kadındır, Münasebetsizlik, Görünmez kadınlar, Eko, Sappho, Meryemler, Juana, Sally, Harem geceleri, Elveda.

***Ve Günler Yürümeye Başladı* (2012)**

Gecenin sesleri, İki sesle, O unutmaz, Dünya daralıyor, Üç asır gören kadın, Yerli Halklar Günü, Yayınlama tehlikesi, Gerçekleşmeyen âlem, Nefes alan mermer, Kutsala saygısızlık eden kadınlar, Susan da ödemedi, Kadın şampiyonlar, Deniz yolculukları, İlk kadın amiral, Brezilyalı kadın liderler, Meksikalı kadın kahramanlar, Cesaret hakkı, Hijyenik önlem olarak boşanma, Alarm: Bisikletler!, Gitti, Ayakkabı, Kadınlar bireydir, Manuela'lar, Çiçekçi, Karnaval kanatlarını açıyor, Yaşama sanatı, Kadın gazetecilerin anası, Bir baş belası doğdu, Bir başka sürgün, Kuna gecesi, Elveda demiyorum, Tehlikeli kadın, Cadılar, Alev almaz, Bana casusluk yap, Kahraman Maya kadınlar, Giyotin kurbanı kadınlar, Torun, Namus kirletme, Anne Sütü Emme Günü, Medenileştiren ana, Bir kadın anlatıyor, Hizmetçilik Günü, Övgü ve takdirler, Aile İçi Şiddet Karşıtlığı Günü, Hayatın dönüşleri, Görünmezler, Tazmanya Şeytanı, Çalınan diğer çocuklar, Akbaba Planı, Geleceğin belleği, Bana yalan söylemeleri hoşuma gitmiyor, Davetsiz misafir.

Dizin

- Şehrazat 7
Modern romanın ortaya çıkışı 8
Anlatma tutkusu (1) 9
Tituba 10
Tanrıların kadınları 11
Sözcüğün üzerine pencere (4) 13
Kehanetler (1) 14
Gecenin sesleri 15
Televizyon 16
İki sesle 17
O unutmaz 18
Seri resmetme sanatı 19
Dünya daralıyor 20
Üç asır gören kadın 21
Yerli Halklar Günü 22
Florence 23
Louise 24
Yayınlama tehlikesi 25
Gerçekleşmeyen âlem 26
Ağlamak 27
Plaza de Mayo Anneleri 28
Arkadaşlığa saygı 29
Davetsiz misafir kadınlar Tanrı'nın
 bedeninin sakın hazmını rahatsız
 ediyorlar 31
Nefes alan mermer 32
Charlotte 33
Urraca 34
Teresa 35
Nine 36
María de la Cruz 37
Evita 38
Alfonsina 39
Sukeyne 40
Concepciön 41
Kutsala saygısızlık eden kadınlar 42
Susan da ödemedi 43
Kadın şampiyonlar 44
Tamara iki kez uçuyor 45
Deniz yolculukları 46
İlk kadın amiral 47
Hatşepsut 48
Amazonlar 49
Ayşe 50
Savaşçı azize 51
Brezilyalı kadın liderler 53
Meksikalı kadın kahramanlar 54
Harriet 55
Cesaret hakkı 56
Olga ve o 57
Hijyenik önlem olarak boşanma 58
Alarm: Bisikletler! 59
Doria 60
Alicia Moreau 61
Gitti 62
Komüncü kadınlar 63
Matilde 64
Ayakkabı 65

- Tanrıça 66
 Meksikalı kadınlar 67
 Maria Padilha 68
 İsis 69
 Kleopatra 70
 Theodora 72
 Meryem'in dirilişi 73
 Aspasia 74
 Trotula 75
 Şarkı söylemek yasak 76
 Bessie 77
 Aleksandra 78
 Beş kadın 79
 Arjantin halkı onsuz çıplak 80
 Kadınlar bireydir 81
 Manuela'lar 82
 Victoria 83
 Miras üzerine pencere 84
 Yasak kuşlar 85
 Çiçekçi 86
 Gerçekliğe saygı 87
 Karnaval kanatlarını açıyor 89
 Hissetmek yasak 90
 Yaşama sanatı 91
 Marie 92
 Kadın gazetecilerin anası 94
 Ada'nın yaşları 95
 Bir baş belası doğdu 96
 Bir başka sürgün 97
 Kuna gecesi 98
 Elveda demiyorum 99
 Bogota şehrinin kroniği 100
 Vicdansızlar 101
 Frida 102
 Isidora 103
 Sarah 104
 Carmen Miranda 105
 Josephine'in yaşları 106
 Tehlikeli kadın 108
 Kadın akrobat 109
 Gece 110
 Akşam yemeğinde kadınlarını 111
 yeme alışkanlığı olan kertenkelerin
 öyküsü 111
 Şeytanlıklar 116
 Bir kadının üzerine pencere (1) 117
 Aşkların aşkı 118
 Cadılar 119
 Alev almaz 120
 Bir kadının üzerine pencere (3) 121
 Elveda diyen kadın 122
 Sanatçının itirafı 123
 Çiçekler 124
 Gece (2) 125
 Bana casusluk yap 126
 Gece (3) 127
 Onlar gibi [...] 128
 Ben çalışıyorum ve benden çalışıyorlar
 128
 İbrani kadınlar 131
 Hypatia 132
 Kahraman Maya kadınlar 133
 Olympia 134
 Giyotin kurbanı kadınlar 135
 Torun 136
 Delmira 137
 Rosa María'nın yaşları 138
 Mariana 140
 Marianela 141
 İtaatsizliğe karşı izlenecek yol 142
 Camille'in dirilişi 143
 Emily 144
 Onlar aslında kadın 145
 Kadın olmak yasak 146
 Deli Juana'nın yaşları 147
 Namus kirletme 149

Anne Sütü Emme Günü 150	Övgü ve takdirler 174
Kaçış (2) 151	Uluslararası Kadına Karşı 175
Domitila 152	Şiddetle Mücadele Günü 175
Korku kültürü (5) 153	Hayatın dönüşleri 176
Korku kültürü (3) 154	Görünmezler 177
Medenileştiren ana 155	Tazmanya Şeytanı 178
Taş bebekler 156	Çalman diğer çocuklar 179
Rita 157	Akbaba Planı 180
Marilyn 158	Geleceğin belleği 181
Venüs 159	Münasebetsizlik 182
Tehlikeli bir silah 160	Görünmez kadınlar 183
Bacakları kapama grevi 161	Eko 184
Romalı kadınlar 162	Sappho 185
Ana'nın yaşları 163	Meryemler 186
Bir kadın anlatıyor 164	Juana 187
Bir kadın yıkıntılarının üzerine diz çökmüş arıyor 165	Bana yalan söylemeleri hoşuma git- miyor 188
Çocuk fahişeliği 166	Sally 189
Lélia çalışırken 167	Harem geceleri 190
Açlık (1) 168	Davetsiz misafir 191
Hizmetçilik Günü 169	Elveda 192
Bakış açıları (6) 170	Metinlerin derlendiği kaynaklar 193
Kadın işleri 171	
Şeytan kadındır 172	

Farklı coğrafyalardan, ahir zamanlardan, yakın geçmişten, her yaştan, her sınıftan kadınlar... Kimi büyük kimi küçük eylemlerle, kimi konuşarak kimi yalnızca susarak, yaparak ya da yapmayarak tarihin akışını değiştirmiş kadınlar... Engizisyona, senatoya, kiliseye, sömürgecilere, faşizme direnen kadınlar... Dans eden, seven, sevişen, ağlayan ve gülen kadınlar...

Eduardo Galeano yine dünyanın bütün köşelerini dolaşarak, kadınlar şahsında bir insanlık tarihine davet ediyor okuru. Yalnızca tekerrürden ibaret olmayan, çomak da sokulabilen bir insanlık tarihine...

Her satırıyla etkileyen, öfkeliendiren ve umut veren bir derleme. Galeano ölümünden sonra da "dünyanın vicdanı" olmaya devam ediyor.

ISBN: 978-975-570-773-0

16 TL

www.selyayincilik.com
www.twitter.com/selyayincilik
www.facebook.com/SelYayincilik
www.instagram.com/selyayincilik